

Flygtninges oplevelse af integrationsprogrammet i Danmark

- En kvalitativ undersøgelse af seks syriske flygtninges oplevelse af
integrationsprogrammets fokus på beskæftigelse

Speciale - Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde

Udarbejdet af: Ida Lolck Nielsen – Elsada Adzini **Vejleder:** Kathrine Vitus

Antal anslag: 215.394 Aalborg Universitet - 1.august 2017

Abstract

This thesis is a study of how the daily lives of refugees in Denmark are affected by the heavy focus on employment in the Danish integration programme.

In recent years, Danish domestic integration politics have seen a shift from employment being perceived as a contributing factor towards successful integration, to a more neo liberally inspired view, where employment is now seen as an all-important and absolute necessity. Because employment directly connects refugees with the Danish workforce, employment is argued to be a complete integration package with natural Danish language practice and cultural induction. This employment focus is evident through the 3-year integration programme, which all refugees with a residence permit must complete. Within two weeks upon gaining residency, refugees are required to partake in work internships to establish early connections to the labour market. However, studies show that refugees very often have been subject to traumatic experiences which may adversely lead to psychological conditions (Dansk Flygtningehjælp), and impair on affected refugees' ability to enter the Danish work force.

This thesis makes its basis on the assumption that the employment focus of the Danish integration programme contributes to pressuring refugees into work internships and employment, without accounting for whether the refugees are ready and able to commit and partake. The thesis applies a qualitative approach to research the impact of the employment focus of the integration programme on the daily lives of refugees.

A total of six Syrian refugees of different genders, age and educational backgrounds were personally interviewed for this thesis. Each was asked to share their experiences with and view of the Danish integration programme, its employment initiatives, and how they felt it affected their daily lives.

Pierre Bourdieu's theoretical concepts of doxa, habitus, symbolic violence, and social and cultural capital are applied in interplay with the empirical data to examine patterns and trends.

Empirical data from the interviews show two clear patterns: 1.) All of the partaking refugees state a desire for employment in Denmark, and 2.) In this regard, none of the interviewees express adverse implications of having fled from the situation in Syria, as directly affecting their desire or ability to gain employment in Denmark. In addition to this, the empirical data suggests a clear correlation between the level of individual refugees' prior educational and work experience, and their understanding of work internships. The initial assumption of this thesis, that the focus on employment in the integration programme could pressure refugees into work situations they may not be ready for, is as such conditionally contradicted on the basis of the empirical data alone.

The thesis presents a number of findings. One of the main findings is that prior education and work experience appears to majorly influence individual refugees' personal experiences with the Danish integration programme. As such, these factors may consequently further directly influence the long term prospects of the daily lives of refugees taking up residence in Denmark. Refugees with high cultural capital more readily understand and accept the reasoning for assigning refugees to work internships, than refugees of lower cultural capital do.

Indholdsfortegnelse

ABSTRACT	2
INDLEDNING.....	6
1.0. PROBLEMFELT	8
1.1. <i>Syriske flygtninge</i>	<i>8</i>
1.2. <i>Velfærdsstaten under forandring.....</i>	<i>10</i>
1.3. <i>Den neoliberale tankegang på integrationsområdet.....</i>	<i>11</i>
1.4. <i>Det treårige integrationsprogram.....</i>	<i>13</i>
PROBLEMFORMULERING	14
UNDERSPØRGSMÅL	14
2.0. BEGREBSDEFINITION AF TILVÆRELSEN	15
3.0. BESKÆFTIGELSE SOM EN INTEGRATIONSFREMMEDE FAKTOR	16
4.0. AFGRÆNSNING	18
4.1. AFGRÆNSNING AF INTEGRATIONSFORSTÅElsen	18
4.1.1. <i>"Integration" som et uklart begreb.....</i>	<i>18</i>
4.1.2. <i>Anerkendelse kan forbedre flygtningens integration.....</i>	<i>19</i>
4.1.3. <i>Den skandinaviske medborgerskabsforståelse</i>	<i>21</i>
4.2. AFGRÆNSNING AF EMNE, MÅLGRUPPE OG VALG AF KOMMUNE	22
4.2.1. <i>Afgrænsning af emne</i>	<i>22</i>
4.2.2. <i>Afgrænsning af målgruppe</i>	<i>22</i>
4.2.3. <i>Afgrænsning af kommune</i>	<i>23</i>
5.0. VIDENSKABSTEORI	24
5.1. VIDENSKABSTEORETISK POSITIONERING	24
5.1.1. <i>Filosofisk hermeneutik.....</i>	<i>24</i>
5.1.2. <i>Anvendelse af den filosofisk hermeneutiske tilgang i specialet</i>	<i>25</i>
5.2. ABDUKTIV TILGANG TIL FELTET	27
5.3. FIGUR 1	28
6.0. METODEAFSNIT	29
6.1. <i>En kvalitativ tilgang til specialet</i>	<i>29</i>
6.2. <i>Udvælgelse af informanter.....</i>	<i>30</i>
6.3. <i>Præsentation af informanter.....</i>	<i>31</i>
6.3.1. <i>Samlet oversigt over informanterne</i>	<i>34</i>
6.4. <i>Interviewguide og gennemførelse.....</i>	<i>36</i>
6.5. <i>Interaktionen med flygtningene i interviewet.....</i>	<i>36</i>
7.0. METODEKRITISKE REFLEKSIONER.....	39
7.1. <i>Udvælgelsen af specialets informanter.....</i>	<i>39</i>
7.2. <i>Refleksioner omkring interviewene</i>	<i>40</i>
8.0. TEORIAFSNIT - PIERRE BOURDIEU	43
8.1. MØNSTRE I EMPIRIEN.....	43
8.2. PIERRE BOURDIEU	45
8.2.1. <i>Kulturel kapital</i>	<i>46</i>
8.2.2. <i>Social kapital</i>	<i>47</i>
8.2.3. <i>Habitus</i>	<i>48</i>
8.2.4. <i>Doxa</i>	<i>50</i>
8.2.5. <i>Symbolisk vold.....</i>	<i>53</i>

9.0. ANALYSESTRATEGI	56
9.2. ANALYTISK RAMME	56
10.0. ANALYSE	58
10.1. EN NY TILVÆRELSE I DANMARK – EN HVERDAG UDEN ARBEJDE	58
10.1.2. <i>Tidligere arbejdsliv kan have betydning for tilgang til arbejde i Danmark</i>	64
10.2. FLYGTNINGENES UDDANNELSESBAGGRUND	71
10.2.1. <i>Flygtninge med uddannelse</i>	71
10.2.2. <i>Flygtninge uden uddannelse</i>	73
10.2.3. <i>Flygtningenes uddannelsesbaggrund har betydning for tilgangen til praktik</i>	74
10.3. FORSTÅELSE AF INTEGRATIONSPROGRAMMET KAN BUNDE I FORSTÅElsen OM SPILLET	77
10.3.1. <i>Oplevelse og forståelse af praktik</i>	77
10.3.2. <i>Oplevelse og forståelse af mødet med sagsbehandleren</i>	81
10.4. BESKÆFTIGELSESTANKEGANGENS PRÆG PÅ FLYGTNINGENES FORSTÅELSE AF INTEGRATION I DANMARK	85
10.4.1. <i>"Jeg tror, det bedste for en flygtning vil være at komme i job, job for alle"</i>	85
10.4.2. <i>"Jeg har brug for at snakke godt dansk for at få et job. Det er det vigtigste"</i>	88
11.0. KONKLUSION	92
11.1. <i>Specialets forforståelse</i>	92
11.2. <i>Flygtningenes relationer og tidligere arbejdsliv har betydning for tilværelsen i Danmark</i>	92
11.3. <i>Med eller uden uddannelse – det gør en forskel for flygtningenes tilværelse i Danmark</i>	93
11.4. <i>Forståelse af integrationsprogrammet bunder i flygtningenes forståelse af spillereglerne</i>	94
11.5. <i>Flygtningenes forforståelse af integrationsprogrammet er præget af beskæftigelses-</i> <i>tankegangen</i>	94
11.6. <i>Opsummerende</i>	95
12.0. PERSPEKTIVERING	96
REFERENCER	99
BILAG 1 INTERVIEWGUIDE FLYGTNINGE	102

Indledning

Følgende speciale vil omhandle, hvilken indflydelse det beskæftigelsespolitiske fokus i integrationsprogrammet, har for syriske flygtninges oplevelse af tilværelsen i Danmark. Specialet er et kvalitativt studie, hvor vi inddrager seks syriske flygtninges oplevelser af integrationsprogrammet samt deres oplevelse af tilværelsen i Danmark.

Gennem de sidste år er der sket en øget flygtningetilstrømning til Danmark. Alene fra Syrien er over fire millioner mennesker flygtet grundet borgerkrig i landet (Flygtningehjælp 2015). Størstedelen af flygtningene er dog flygtet til lande såsom Libanon, Tyrkiet og Grækenland, hvoraf en mindre del er flygtet til Tyskland, Sverige og Danmark. I 2016 blev der registreret 7.433 flygtninge, som havde søgt asyl i Danmark (Integrationsministeriet, 2017).

I forlængelse af, at der har været en øget flygtningetilstrømning til Danmark, er der politisk kommet større fokus på integrationen af flygtninge, som peger i retning af en mere beskæftigelsesrettede integrationspolitik.

Tidligere var integrationspolitikken rettet mod et hjælpeperspektiv, hvor det handlede om at beskytte flygtninge og hjælpe dem til en tilværelse i Danmark. Sidenhen er integrationspolitikken i højere grad rettet mod et selvforsørgelsesperspektiv, i form af at flygtninge hurtigst muligt skal i beskæftigelse. Derudover er integrationspolitikken nu karakteriseret ved elementer af tvang og økonomiske incitamenter for at få flygtninge i beskæftigelse. Dette kan bl.a. ses ved den lave integrationsydelse (Skytte, 2013: 339).

Vi ser også dette i integrationsloven, hvor der står nedskrevet, at flygtninge "hurtigst muligt skal blive selvforsørgende gennem beskæftigelse" (Integrationsloven, 2014).

Ovenstående beskrivelse i loven er endvidere også hovedformålet i det treårige integrationsprogram, som nyankomne flygtninge skal gennemgå.

I 2016 gennemførte VLAK-regeringen en række ændringer i integrationsprogrammet, hvor der kom mere fokus på de virksomhedsrettede tilbud, herunder praktik, da man anså dette som essentielt for at få flygtningen tættere på arbejdsmarkedet. I dag skal

flygtningen, når den har fået en bopælsadresse, indenfor to uger starte i praktik (Integrationsministeriet, 2016).

Vi finder det treårige integrationsprogram interessant, da vi har en antagelse om, at mange af de flygtninge, som er flygtet, kan have gennemlevet ubehagelige og voldsomme oplevelser med krig og flugt, som kan medføre, at de er psykisk sårbare (Flygtningehjælp, 2009).

Vores motivation udspringer af, at vi har en forforståelse om, at beskæftigelsesfokusset i integrationsprogrammet kan medføre, at flygtningene føler sig presset ud i praktik, og at det kan være en udfordring og en uoverskuelig opgave for flygtningene at påbegynde praktik, kort tid efter de er boligplaceret, da de måske ikke er psykisk klar til det. I sidste ende tænker vi, at det kan påvirke deres tilværelse i Danmark.

For at undersøge ovenstående interessefelt har vi valgt at interviewe seks flygtninge i Danmark. Specialets omdrejningspunkt vil være de seks flygtnings fortællinger omkring integrationsprogrammet, og hvordan de oplever, at de beskæftigelsesrettede initiativer i programmet påvirker deres tilværelse i Danmark.

De interviewede flygtninge kommer alle fra Syrien. Dette har dog ikke været vores intention. Som beskrevet i starten af afsnittet kan det være forårsaget af den store flygtningestrøm fra Syrien, som gør, at de fleste nyankomne flygtninge i Danmark er fra Syrien. Det eneste træk, som specialets flygtninge har tilfælles, er deres oprindelsesland. Køn, alder, uddannelses- og arbejdsmæssig baggrund er forskellige.

1.0. Problemfelt

I dette afsnit ønsker vi at beskrive specialets problemfelt. Vi har opdelt problemfeltet i fire korte afsnit for at tydeliggøre, hvad vores interesse for specialets undersøgelsesfelt er udsprunget på baggrund af.

Til at starte med vil vi belyse specialets omdrejningspunkt, som er de syriske flygtninge i Danmark. Her bliver vores forforståelse om, at syriske flygtninge kan være præget af traumer og andre psykiske lidelser, beskrevet.

Herefter vil vi redegøre for, hvordan vi ser, at velfærdsstaten er under forandring mod en mere neoliberal velfærdsstat, og hvordan denne forandring har vundet indpas på integrationsområdet. Slutteligt vil vi præsentere det treårige integrationsprogram, som vores informanter er en del af.

1.1. Syriske flygtninge

Gennem de seneste år er der sket en stigning i antallet af flygtninge, som har fået asyl i Danmark. I andet kvartal af 2017 boede der i alt 750.547 indvandrere og efterkommere i Danmark. Til sammenligning var der i andet kvartal af 2012 kun 580.461 indvandrere og efterkommere. Den store stigning skyldes blandt andet flygtningestrømmen fra Syrien (Danmarks Statistik).

I dette speciale er fokus på mennesker, som er flygtet fra krig, og hvordan de oplever deres tilværelse i Danmark. Når en flygtning har fået asyl i Danmark, skal flygtningen igennem et treårigt integrationsprogram, som bl.a. omhandler danskundervisning og praktikforløb. Vi er i dette speciale interesseret i at undersøge flygtningenes oplevelse af integrationsprogrammet, og hvilken betydning det har for deres tilværelse.

Baggrunden for denne interesse udspringer i vores forforståelse om, at de beskæftigelsesrettede initiativer i integrationsprogrammet kan presse flygtninge i praktik, som de ikke er mentalt klar til. Baggrunden for vores forforståelse bunder bl.a. i viden om og information fra Dansk Flygtningehjælp. Her er det bl.a. beskrevet, at mennesker, som flygter fra krig, ofte medbringer traumer fra deres oplevelser, som kan føre til psykiske lidelser, såsom PTSD (Flygtningehjælp 1.).

Endvidere beskriver de også, at mange flygtninge også udvikler stress og angst, selvom de er fysisk væk fra situationen, fordi oplevelserne fra krig og flugt stadig kan påvirke flygtningen (Flygtningehjælp 1.).

Konsulentfirmaet LG Insight har også udarbejdet en rapport fra 2013, iværksat af Social-, Børne- og Integrationsministeriet, som omhandler flygtninge med traumer. I rapporten afdækker de bl.a., hvilke følgevirkninger og problemstillinger der kan være hos traumatiserede flygtninge i forhold til deres trivsel og deltagelse i samfundslivet, som omhandler både beskæftigelses-, sundhedsmæssige og sociale følgevirkninger.

Undersøgelsen bygger på spørgeskemaundersøgelser og kvalitative undersøgelser med eksperter på sundheds-, social- og integrationsområdet. Der er ikke foretaget interviews med flygtningene selv. Dette, kan man overveje, kan have betydning for undersøgelsens resultater, da flygtningens dimension mangler.

En af hovedresultaterne i undersøgelsen viser bl.a., at flygtninge med traumer kan have begrænsede integrationsressourcer. 88 % af de kommunale aktører vurderer, at traumet kan have betydning for deltagelse i samfundslivet – både tilknytning til arbejdslivet og uddannelsessystemet. Ifølge eksperterne kan flygtninges reaktion på traumer munde ud i isolation, ved at disse flygtninge f.eks. ikke engagerer sig i forenings- eller fritidslivet. Følgevirkninger af traumer kan både komme til udtryk ved indadvendthed, men også vrede eller aggressivitet, hvor omgivelserne ofte kan misforstå disse reaktioner. Ifølge undersøgelsen er nogle fagfolk ikke, som f.eks. sagsbehandleren, opmærksom på disse reaktioner hos en flygtning og kan forveksle det med, at flygtningen ikke engagerer sig i de initiativer, som iværksættes. Dette kan i sidste ende være med til at forværre traumet og forværre flygtninges tilværelse (Insight, 2013).

På baggrund af ovenstående viden ønsker vi derfor at undersøge, hvilken indflydelse praktikken i integrationsprogrammet har for flygtningens oplevelse af tilværelsen i Danmark, da vi har en forforståelse om, at flygtninge kan opleve det som pressende at være i praktik.

For at undersøge dette har vi valgt at interviewe seks flygtninge og høre deres fortællinger om, hvordan de oplever integrationsprogrammet. Ved at få flygtningens egne fortællinger om deres oplevelser med praktikforløbene, håber vi at kunne få svar på, hvordan det påvirker deres tilværelse i Danmark.

I det følgende afsnit ønsker vi at belyse, hvilke tanker og tendenser som kan ligge til grund for, hvorfor flygtningene skal ud i praktik efter deres korte ophold i Danmark. Vi ønsker i det følgende at beskrive det felt, som flygtningene er underlagt i form af politikken og lovgivningen på integrationsområdet, og hvordan det beskæftigelsesrettede fokus langsomt har vundet indpas på dette område.

Dette vil vi gøre ved at lave en række nedslag. Først ønsker vi at belyse, hvordan velfærdsstaten er under forandring mod en mere neoliberal stat. Herefter ønsker vi at argumentere for, at integrationsområdet og -politikken også er under forandring.

Slutteligt præsenteres integrationsprogrammet, som specialets flygtninge er en del af, og at beskæftigelsesfokusset også her har vundet indpas. Baggrunden for dette er at belyse det felt og de indsatser, som specialets informanter er en del af, da vi ønsker at undersøge deres oplevelse af praktik i integrationsprogrammet i Danmark.

1.2. Velfærdsstaten under forandring

I det følgende vil vi redegøre for, hvordan vi ser, at der socialpolitisk er sket et skift fra en traditionel til en neoliberal velfærdsstat. Derudover vil vi redegøre for, hvordan vi ser spor af den neoliberale velfærdsstat på integrationsområdet.

Ifølge politologien Jørgen Goul Andersen er der indenfor den sidste årrække sket et skift i dansk socialpolitik. Én af de første store ændringer i velfærdspolitikken var omlægningen af arbejdsmarkeds- og socialpolitikken i retning mod at prioritere beskæftigelse frem for alt. Beskæftigelse har altid været et afgørende middel mod social marginalisering eller for at fremme medborgerskab (Goul, 2013, :95). Goul Andersen taler om, at der er tendenser til, at velfærdsstaten er under forandring – fra en traditionel til en neoliberal stat (ibid.:117). Den traditionelle velfærdsstat er bygget op på et ideal om at sikre alle borgere grundlæggende økonomiske, sociale og sundhedsmæssige forhold. I den neoliberale velfærdsstat ønsker man derimod at give individet flere muligheder, men samtidig også gøre individet mere selvansvarligt for egen lykke og velfærd, uden at tage højde for, at ikke alle er i stand til dette (ibid.:118). Ifølge Goul Andersen er der sket et brud med den traditionelle velfærdsstat, som peger i retning af en moderne statsform, der i dag kan beskrives som den neoliberale velfærdsstat. Det kommer bl.a. til udtryk ved, at der er lavet en nedprioritering af offentlige ydelser i form af en lavere kontanthjælp, forkortelse

af dagpengeperioden og indførelse af integrationsydelsen på ny. Indførelsen af disse forringede ydelser tilsigter samtidig målet om at skabe et større incitament for borgere om at komme i beskæftigelse (Goul, 2013: 119).

1.3. Den neoliberale tankegang på integrationsområdet

Beskrivelsen af ovenstående ideologiske skift i velfærdsstaten på vej mod en mere neoliberal- stat har også sat sit præg på integrationsområdet.

I nærværende afsnit vil vi redegøre for, hvordan vi ser de neoliberale tendenser på integrationsområdet. Dette bl.a. ved at belyse de ændringer i integrationspolitikken og integrationsloven, som peger i retning af en mere liberal tankegang.

Mette Blauenfeldt og Vibeke Hallas fra Dansk Flygtningehjælp beskriver i artiklen "Mindspring", at integrationspolitikken før 1999 var rettet mod et hjælpeperspektiv, hvor det handlede om at beskytte etniske minoritetsborgere og hjælpe dem til en tilværelse i Danmark. Siden har integrationspolitikken rettet sig mod et beskæftigelsesperspektiv, der stiller krav til, at minoritetsborgere skal blive selvforsøgende hurtigst muligt (Blauenfeldt & Hallas, 2013: 359). Blauenfeldt og Hallas beskriver endvidere, at langt de fleste flygtninge har behov for at drøfte og bearbejde det, som de har været igennem op til modtagelsen i Danmark (ibid.:360). På baggrund af ovenstående, kan man formode, at flygtninge som kommer til Danmark, derfor har behov for at få tale om deres flugt hertil, eller hvordan det er at komme til et fremmed land.

Forsker og lektor Marianne Skytte beskriver også ovenstående tendens i artiklen "Indvandringens udfordring af socialpolitikken og socialt arbejde". Hun beskriver, at meget af den lovning, som vedrører flygtnings integration, gennem det seneste årti er ændret, da den nu er karakteriseret ved elementer af tvang og økonomiske incitamenter for at få indvandrere og flygtninge i arbejde (Skytte, 2013: 339).

Med "økonomiske incitamenter" mener Skytte bl.a., at integrationsydelsen er med til at presse flygtningene økonomisk. Ydelsen er lavere end kontanthjælp, og da den er en særskilt ydelse kun beregnet til flygtninge og udlændinge, mener Skytte, at denne målgruppe udgrænses fra de almene forsørgelsesordninger, da de ikke har samme vilkår som en etnisk dansker (ibid.:340).

Udover at en række forskere og fagfolk argumenterer for, at velfærdssystemet i dag har ændret sig på integrationsområdet, kan man desuden spore neoliberale tendenser i integrationsloven. Hvis man sammenligner integrationsloven fra 1999 med den gældende lovgivning i dag, kan man endvidere se neoliberale tendenser, idet begreber som "selvforsørgende gennem beskæftigelse" og "den enkelte udlændings ansvar for sin egen integration" fremgår i lovgivningen.

Danmark fik i 1999 sin første integrationslov, og i dennes formålsparagraf stod det ikke nedskrevet, at det var udlændingens eget ansvar at blive integreret, og at det skulle ske gennem beskæftigelse (Integrationsloven, 1998). Det gør det i integrationsloven i dag: "Lovens formål er at sikre at nyankomne udlændinge får mulighed for at udnytte deres evner og ressourcer med henblik på at blive deltagende, selverhvervende og ydende medborgere på lige fod med samfundets øvrige borgere i overensstemmelse med grundlæggende værdier og normer i det danske samfund" (Integrationsloven, 2014).

I integrationslovens formålsparagraf af 2014 står det endvidere beskrevet, at "nyankomne udlændinge hurtigst muligt bliver selvforsørgende gennem beskæftigelse", samt at en integrationsindsats skal "tage udgangspunkt i den enkelte udlændings ansvar for sin egen integration" (ibid.).

I lovgivningen fremgår det tydeligt, at der er klare forventninger til, at det er udlændingens eget ansvar at lade sig integrere, og at de skal blive selvforsørgende gennem arbejde, hvilket er en ændring fra tidligere. Nøglen til integration skal således ske gennem arbejde og selvforsørgelse.

Retorikken om beskæftigelse som vejen frem for integration har også sat præg i regeringsgrundlaget fra 2016. Her står det beskrevet, at VLAK-regeringen vil oprette en integrationsgrunduddannelse, som skal gøre det lettere for flygtninge at blive en del af det danske arbejdsmarked, ved at de lærer om arbejdsmarkedet (VLAK regeringsgrundlag, 2016: 54). Man vil dermed "uddanne" flygtninge til at forstå arbejdsmarkedet, da regeringen mener, at det vil fremme deres chancer for at få et job. I regeringsgrundlaget står det tydeligt beskrevet, at alle, som kan arbejde, skal arbejde (ibid.: 55). Man forventer derfor, at alle, uanset om de er nyankomne eller ej, skal arbejde. Nogle af de nyere beskæftigelsesrettede initiativer på integrationsområdet for at få flygtninge i uddannelse og beskæftigelse er bl.a. integrationsuddannelsen (IGU), hvor

formålet med uddannelsen er, at det skal føre til beskæftigelse (Integrationsministeriet (IGU), 2017).

1.4. Det treårige integrationsprogram

I ovenstående afsnit har vi forsøgt at vise, at der er sket ændringer på integrationsområdet – at beskæftigelse i dag er vejen frem for integration. Vi vil i det følgende belyse den proces, som en flygtning skal igennem, når personen kommer til Danmark, med fokus på integrationsprogrammet.

Integrationsprogrammet er et treårigt integrationsforløb, som flygtninge skal gennemgå, når de har fået asyl i Danmark. De seks flygtninge, som vi interviewer, er en del af dette integrationsprogram.

Når flygtninge ankommer til Danmark, søger de asyl og får efterfølgende ophold på et modtagecenter, mens de venter på afgørelsen om, hvorvidt deres sag skal behandles i Danmark. Hvis dette sker, bliver flygtningen overflyttet til et opholdscenter, mens de venter på, om deres anmodning om asyl bliver godkendt (Nyidanmark.dk).

Asylansøgeren skal indgå en kontrakt med asylcenteret, hvor centeret skal tage stilling til, hvilken undervisning og aktivering som ansøgeren vil modtage.

Hvis det bliver afgjort, at asylansøgerens sag skal behandles i Danmark, tildeles asylansøgeren opholdstilladelse i Danmark og skal derefter have intensiv danskundervisning. Udlændingestyrelsen træffer afgørelse om boligplacering for asylansøgeren i en kommune. Den pågældende kommune har ansvaret for integration af den nyankomne flygtning, hvor flygtningen skal indgå i det treårige integrationsforløb (ibid.).

Når flygtningen har fået bopæl i en kommune, er denne omfattet af et treårigt integrationsprogram. Dette program står nedskrevet i integrationsloven § 16, stk. 5, og skal igangsættes, senest én måned efter kommunen har overtaget integrationsansvaret (Integrationsloven, 2014). Integrationsprogrammet indeholder blandt andet, at flygtningen har pligt til at modtage intensiv danskuddannelse og beskæftigelsesrettede tilbud.

Her er praktik en vigtig og stor del af integrationsprogrammet. Den 1. oktober 2016 blev det indført, at flygtningen nu skal i praktik eller i ansættelse med løntilskud, så vidt det er

muligt indenfor to uger. Derudover må der maksimalt være seks uger mellem de virksomhedsrettede forløb.

Samtidig med praktik skal asylansøgeren modtage undervisning i blandt andet dansk og engelsk, ligesom asylansøgeren også skal have undervisning i fag, som vurderes at kunne fremme færdigheder og dermed integration i Danmark.

Flygtningen skal endvidere også, jf. integrationsloven § 19, underskrive en integrationskontrakt, hvor flygtningen skal erklære, at de vil deltage som aktiv medborger i det danske samfund. I kontrakten skal flygtningen udforme de uddannelses- eller arbejdsområder, som flygtningen mener at kunne varetage. Hvis ordinær beskæftigelse ikke umiddelbart er et realistisk mål, skal det beskrives i kontrakten, hvordan flygtningen kan forbedre sine muligheder for senere at opnå tilknytning til arbejdsmarkedet. Formålet med integrationskontrakten er, at flygtningen hurtigst muligt kommer i arbejde og bliver selvforsørgende.

Baggrunden for, at flygtningen skal i praktikforløb, er at fremme, at de får kontakt med arbejdsmarkedet og bliver selvforsørgende. Vi ser derfor en sammenhæng med integrationslovens formålsparagraf, hvor der står beskrevet, at flygtningen skal være selvforsørgende. Det er nu flygtningens eget ansvar at blive integreret.

Som nævnt indledningsvist er vores forforståelse, at praktik, som er en del af integrationsprogrammet, kan være pressende for flygtninge, da de i deres flugt til Danmark kan have traumer fra Syrien og føle sig presset for at komme i arbejde. I fokuseringen på, at flygtninge skal i beskæftigelse, mener vi, at der ikke bliver taget højde for de udfordringer, som flygtningen måtte have. Vi ønsker derfor at undersøge flygtningens oplevelse af det beskæftigelsesrettede fokus på integrationsområdet, hvilket leder os hen til følgende problemformulering:

Problemformulering

Hvilken betydning har det beskæftigelsespolitiske fokus i integrationsprogrammet for syriske flygtninges oplevelse af tilværelsen i Danmark?

Underspørgsmål

Hvordan beskriver flygtningene deres tilværelse i Danmark?

2.0. Begrebsdefinition af tilværelsen

Specialets omdrejningspunkt er således at undersøge, hvilken betydning beskæftigelsesfokuset i integrationsprogrammet har for flygtninges oplevelse af tilværelsen i Danmark. I det følgende afsnit vil vi udfolde, hvordan vi anskuer begrebet "tilværelse" i vores speciale.

"Livet som det former sig for det enkelte individ" (denstoredanske.dk). Således lyder definitionen af tilværelsen i den danske ordbog. Definitionen er bred, da den kan omhandle mange aspekter af livet. Vi har derfor valgt at afgrænse os til tre områder indenfor flygtninges tilværelse.

Det første område af flygtninges tilværelse, som vi har fokus på, er deres generelle hverdag i Danmark. Med dette menes, hvad flygtninge foretager sig i løbet af en dag, om de har fritidsinteresser, og hvordan de oplever, at integrationsprogrammet (f.eks. sprogskole) spiller ind i deres hverdag.

Det andet område af flygtningens tilværelse som vi har fokus på, er arbejdets betydning for deres tilværelse, altså hvilken betydning det har for deres tilværelse at være eller ikke at være i arbejde.

Det tredje og sidste område af flygtningens tilværelse, som vi er interesserede i, er deres sociale liv. Selvom vores problemfelt og problemformulering i højere grad læner sig op ad deres generelle hverdag og arbejdsmæssige tilværelse i Danmark, finder vi det alligevel relevant at undersøge deres familiære situation. De vil måske føle sig mere hjemme i Danmark, hvis de boede sammen med f.eks. deres børn eller nære familie. Vi vil derfor gerne danne os et billede af deres familiesituation i Danmark.

3.0. Beskæftigelse som en integrationsfremmende faktor

I problemfeltet beskriver vi, hvordan vi ser, at der er en tendens til et skift i retning mod en neoliberal tankegang på integrationsområdet. Baggrunden for, at der er kommet et øget fokus på beskæftigelse, er i sig selv interessant, men dette er vi ikke interesserede i at undersøge i specialet. Vi vil dog ikke gøre os blinde for, at arbejde også har mange positive effekter og bidrager meget hos det enkelte individ. I nærværende afsnit vil vi forsøge at nuancere specialets tilgang til beskæftigelse ved at udfolde arbejdets betydning, set ud fra hvilke positive gevinster det kan have for flygtningen at komme i beskæftigelse.

Vi vil bl.a. anvende bruge forskeren Daniel Sages begreber om, hvad arbejdsløshed kan medføre, og dermed vise, hvad beskæftigelse kan modvirke.

3.1. Arbejde kan forbedre tilværelsen

Grundlæggende handler arbejde om at få en indkomst, så man har råd til at leve. Ved at arbejde bidrager man til samfundet og er en del af et fællesskab (Alminde, 2008: 49).

Det har stor betydning for de fleste at være selvforsørgende og føle, at de både bidrager til deres familie og til samfundet.

Der findes mange positive gevinster ved beskæftigelse, og for at udfolde nogle af disse anvender vi Daniel Sages begreber om arbejdsløshed.

Sage beskriver tre risici, som er forbundet med at blive arbejdsløs. Vi vælger at anvende begreberne for at belyse, hvilke fordele der er forbundet med at være i beskæftigelse.

Ved at stå udenfor arbejdsmarkedet mener Sage, at den første risiko kan være, at den arbejdsløse får det dårligere både fysisk og psykisk (Sage, 2012: 7).

Den anden risiko ved at være uden arbejde er ifølge Sage, at den arbejdsløse kan få det mentalt dårligt ved ikke at være i beskæftigelse (ibid.: 7-8). Mental stress, depression og skam over ikke at kunne forsørge sin familie er alle faktorer, som Sage mener, kan påvirke den arbejdsløse.

Social eksklusion, mener Sage, er den sidste risiko ved arbejdsløshed. Det hænger sammen med dens arbejdsløses mentale situation, hvor især skam over at være uden arbejde fylder en del hos personen (ibid.: 8-9). Skam over ikke være en del af arbejdsmarkedet og dermed ikke selvforsørgende kan medføre, at den arbejdsløse

isolerer sig fra forskellige livsområder. Dette kunne blandt andet være tilbagetrækning fra sociale sammenkomster, så den arbejdsløse ikke bliver konfronteret med ubehagelige spørgsmål (Sage, 2012: 9).

Disse tre risici kan formindskes ved at komme i beskæftigelse ifølge Sage. Ved at flygtningen kommer i arbejde, kan det medføre en forbedret livskvalitet, både fysisk og psykisk. Det er dog vigtigt, at arbejdet giver mening for flygtningen, og at flygtningen har en interesse heri. Ved at komme i beskæftigelse kan det tænkes, at flygtningen føler sig mere anerkendt som menneske og dermed føler sig bedre integreret, hvilket også blev udfoldet i specialets integrationsforståelse. Studier har endvidere også vist, at de traumatiserede flygtninge, der er i arbejde, har et bedre psykisk helbred og et lavere symptomniveau end dem, der ikke er i arbejde (Traume.dk 2014).

På baggrund af ovenstående kan beskæftigelse være integrationsfremmende, da det kan medføre, at flygtningen får en forbedret livskvalitet ved at være i arbejde. Dog mener vi, at beskrivelsen af, hvad arbejde kan give, i større grad omhandler personer, som ikke har traumer fra krig og flugt.

4.0. Afgrænsning

I følgende afsnit præsenteres afgrænsning og definition af integrationsforståelsen.

Efterfølgende præsenteres afgrænsning af emne, målgruppe og valg af kommune.

4.1. Afgrænsning af integrationsforståelsen

I specialet afgrænser vi fra at undersøge, hvorvidt eller i hvor høj grad specialets informanter er integreret. Vi finder det dog alligevel relevant at tydeliggøre, hvordan vi definerer integrationsbegrebet, da vi ønsker at undersøge integrationsprogrammets betydning for flygtningens hverdag.

Man kan forestille sig, at det treårige integrationsprogram, som flygtninge skal igennem, bærer præg af forskellige integrationsforståelser, der ligger til grund for f.eks. kulturundervisning, sprogskole og virksomhedspraktik. I det følgende afsnit udfoldes det, hvordan integration fremstår som et politisk og uklart begreb, og at integrationsforståelser kan være mange og modstridende.

4.1.1. "Integration" som et uklart begreb

I rapporten "Integrationsforskningen i Danmark" fra Akademiet for Migrationsstudier i Danmark (AMID) skelnes der traditionelt mellem tre centrale og forskellige integrationsbegreber. Disse er integration, assimilation og segregering.

Den danske forsker Charlotte Hamburger definerer i rapporten *integrationen* som, at der sker en ligestilling mellem begge parter. Med dette menes, at minoritetsborgerne i Danmark har de samme muligheder for uddannelse, arbejdsmarkedsdeltagelse m.m. som etniske danskere, samtidig med at minoritetsborgerne bevarer deres traditioner og kultur (Ministeriet for flygtninge, 2002: 19).

Det andet integrationsbegreb, *assimilation*, foregår, når minoriteten frivilligt eller tvunget tilpasser sig majoritetskulturen. Med dette forstås, at der sker en ensidig tilpasning fra minoritetsbefolkningens side for at lære det danske sprog, værdier, kultur og religion. I denne integrationsforståelse er målet, at en indvandrer skal blive til en "dansker" (ibid.:18-19). Det tredje integrationsbegreb, *segregering*, betyder adskillelse. Det sker, når minoriteten og majoriteten lever separat – tvunget eller frivilligt (ibid.: 18). Der sker en fysisk adskillelse mellem de etniske danskere og personer med anden etnisk herkomst (ibid.: 19-21). Et eksempel, hvor man ser etnisk segregering, er på arbejdsmarkedet, hvor

etniske minoriteter i højere grad ender i bunden af stillingshierarkiet end etniske danskere, da de ofte ender i ufaglærte stillinger (Ejrnæs, 2008: 16).

Ifølge Charlotte Hamburger er de tre ovenstående definitioner af integration misvisende, da assimilation og segregering kan ses som en modsætning til begrebet integration, da målet i integration er, at minoritetsbefolkningen tilegner sig danske værdier, samtidig med at de bevarer deres egne værdier, normer og kultur fra deres hjemland (Ministeriet for flygtninge, 2002: 18).

Med udgangspunkt i ovenstående kan det opsummeres, at integrationsbegrebet er et flertydigt og abstrakt begreb, og at integration forstås forskelligt, alt afhængigt af hvilket perspektiv det tillægges. Vi har derfor valgt at give begrebet en teoretisk betydning. Ved at anvende filosofen Axel Honneths teori om anerkendelse samt forskeren Maurice Mullards begreb om medborgerskabsforståelse ønsker vi at illustrere specialets forståelse af integrationsbegrebet.

Valget af disse to teorier er sket på baggrund af, at teorierne supplerer hinanden og kan bibringe med noget forskelligt til forståelsen af integrationen. Axel Honneths anerkendelsesteori er individorienteret og læner sig op ad et mikroperspektiv, hvorimod Mullads teori er samfundsorienteret og læner sig mere op ad et makroorienteret perspektiv.

I det følgende afsnit vil vi først belyse Honneths teori om anerkendelse, efterfulgt af Mullads definition på den skandinaviske medborgerskabsforståelse. Disse to begreber ligger dermed til grund for specialets integrationsforståelse.

4.1.2. Anerkendelse kan forbedre flygtningens integration

Ifølge Axel Honneth er anerkendelse et essentielt behov hos alle mennesker, som gennem livet søger ligesindede at dele deres hverdag med, og uanset deres levevilkår har alle behov for at blive set og anerkendt i forskellige sammenhænge (Pettersen & Simonsen, 2011: 25). Axel Honneth har på den baggrund udviklet en teori, som han betegner som "en normativ teori om det gode liv" (Højlund & Juul, 2005: 25). Dette er en anerkendelsesteori, hvor Honneth beskriver anerkendelsesbegrebet ud fra tre anerkendelsessfærer. De tre forskellige sfærer repræsenterer, at mennesket har behov for

at blive anerkendt som en del af et fællesskab, men også som et særskilt individ (Honneth, 2015: 15). Den første sfære er den private sfære. I denne sfære sker anerkendelse gennem kærlighed og tillid. Ifølge Honneth har den anerkendelse, individet modtager fra de nærmeste relationer, afgørende betydning for individets tilværelse (ibid.: 15). Her kunne man forestille sig, at ved at flygtningen føler sig tryk og modtager omsorg fra dens nærmeste, kan det medføre, at flygtningen opnår tillid til andre og føler sig i stand til at påbegynde en ny tilværelse i Danmark.

Den anden sfære, som Honneth beskriver, er den retslige sfære. I denne sfære skal anerkendelse opfyldes gennem lovgivningen. Rettighederne i lovgivningen skal bidrage til, at det enkelte individ føler sig ligeværdigt (ibid.:16). Anerkendelse i den retslige sfære, kan man forestille sig, kommer til udtryk ved, at flygtningen føler sig som en del af samfundet og har de samme rettigheder som en etnisk dansker.

Den tredje og sidste sfære er den solidariske sfære. Her sker anerkendelse gennem forskellige relationer, f.eks. et arbejds- eller studiefællesskab. I denne sfære er gensidighedsperspektivet også vigtigt (ibid.: 16-17). Dette kunne f.eks. ske, når flygtningen får et job eller begynder på en uddannelse, så flygtningen føler sig anerkendt som et unikt og særligt individ, men også at flygtningen bidrager til fællesskabet, til produktionen og helheden i samfundet.

De tre sfærer udgør tilsammen betingelsen for at kunne udtrykke sig som et helt menneske. Ifølge Honneth er der ved manglende anerkendelse en risiko for, at mennesket både kan miste det positive forhold til sig selv, men også have svært ved at mærke og udtrykke egne behov og ønsker. Det er dermed nødvendigt at opnå fuld anerkendelse i alle tre sfærer for at føle sig som et helt og ligeværdigt individ (ibid.: 19).

Ovenstående ligger til grund for vores integrationsforståelse. Ved at flygtningen føler sig anerkendt i de tre sfærer, kan tænkes, at flygtningens hverdag og tilværelse bliver bedre. Vi er klar over, at Honneth anerkendelsesteori er en normativ teori, og at virkeligheden derfor kan se meget anderledes ud for flygtningen, da der kan stå en række barrierer i vejen for, at flygtninge opnår at føle sig anerkendt i de tre sfærer. Et eksempel herpå kunne være integrationsydelsen, som kan stå i vejen for, at flygtningen opnår de samme retslige rettigheder som en etnisk dansker.

4.1.3. Den skandinaviske medborgerskabsforståelse

Da Axel Honneths teori om anerkendelse udspiller sig på mikroniveau, finder vi det relevant at udfolde vores integrationsforståelse til makroniveau, da integration også sker gennem anerkendelse og medborgerskab på samfundsniveau. Vi vælger derfor at anvende forskeren Maurice Mullards begreber om medborgerskab for at supplere Axel Honneth og dermed belyse, hvilken medborgerskabsopfattelse som ligger til grund for specialets integrationsforståelse.

Vi har valgt at anvende Marianne Skyttes fortolkning af Maurice Mullards medborgerskabsbegreber, da hun anvender dem i en kontekst, som vi finder relevant for dette speciale. Skytte anvender Mullards begreber for at tydeliggøre, hvilke forskellige medborgerskabsperspektiver man kan tillægge en flygtning eller en migrant, og hvornår man indenfor dette perspektiv opfatter flygtningen som en medborger.

Medborgerskab er et normativt begreb, som grundlæggende handler om, at alle borgere skal have sociale rettigheder, være en del af et fællesskab og være ligeværdige medlemmer af samfundet.

Medborgerskabsforståelsen belyser udviklingen af borgerens civile, politiske og sociale rettigheder i et givent samfund. Skytte beskriver, at Mullards medborgerskabsbegreber er anvendelige for at undersøge etniske minoriteters medborgerskab, da de er foranderlige og kontekstuelle over tid (Skytte, 2013: 333).

Der skelnes mellem tre former for medborgerskab, hvor der i dette specialets integrationsforståelse kun lægges fokus på en enkelt, nemlig den skandinaviske medborgerskabsopfattelse. Denne opfattelse kan tænkes at hænge sammen med vores integrationsforståelse hos Alex Honneth, hvor vi anser anerkendelse som en grundlæggende følelse for at opleve sig integreret.

Den skandinaviske forståelse bygger på en social dimension, hvilket indebærer, at alle borgere har ret og lige adgang til service og ydelser. Nøgleordene i denne medborgerskabsforståelse er kollektiv velfærd og universelle rettigheder (ibid.:335). Vi forstår dermed en flygtning som integreret, når en flygtning har lige rettigheder og lige vilkår som en etnisk dansker. Skytte mener dog, at denne medborgerskabsforståelse i dag er udsat for en række udfordringer. Én af disse er bl.a. opfattelsen af indvandrere efter 11. september 2001, hvor alle udlændige og flygtninge nu potentielt kan være terrorister (ibid.:335). Vi læner os dog alligevel op ad den skandinaviske medborgerskabsforståelse,

da vi normativt ønsker at tydeliggøre integrationsforståelsen. Ved at flygtningen bliver anerkendt på både et mikro- og makroniveau, kan det muligvis tænkes at medføre, at flygtningens oplevelse af sin tilværelse i Danmark forbedres.

Det er væsentligt at påpege, som vi nævnte indledningsvist i afsnittet, at vi i specialet ikke er interesseret i at undersøge, hvorvidt flygtningene er integreret. Ovenstående redegørelse for specialets integrationsbegreb handler udelukkende om at tydeliggøre, hvornår vi anser en flygtning som integreret.

4.2. Afgrænsning af emne, målgruppe og valg af kommune

I følgende afsnit beskrives specialets afgrænsning af emne, målgruppe og valg af kommune. I metodeafsnittet vil vi præsentere de seks flygtninge yderligere og begrunde, hvorfor de er relevante for dette speciale.

4.2.1. Afgrænsning af emne

Vi har en naturlig afgrænsning i, at vi i vores tilvalg også har truffet nogle fravalg. I specialet er der foretaget emneafgrænsninger på baggrund af interesse.

Som beskrevet i problemfeltet har vi en forforståelse om, at flygtninge presses ud i praktik, som de ikke mentalt er klar til. Der er derfor interesse for at undersøge flygtninges oplevelse af praktikken, og hvordan det påvirker deres tilværelse.

I specialet er vi ikke interesseret i at undersøge, hvordan flygtningene er kommet til Danmark, årsagen til deres flugt, eller hvilke eventuelle traumer som flygtningene kan have. Specialets fokus hviler på, hvilken betydning det beskæftigelsespolitiske fokus på integrationsområdet har for flygtningens oplevelse af tilværelsen i Danmark. Vi finder det derfor relevant at undersøge flygtningens hverdagsliv i Danmark, og hvad deres tanker er omkring beskæftigelse og praktik, for at kunne belyse specialets problemformulering.

4.2.2. Afgrænsning af målgruppe

Som tidligere beskrevet har vi valgt at interviewe seks flygtninge, som alle er flygtet fra Syrien. Ingen af dem har permanent opholdstilladelse i Danmark. Flygtningene har forskellige baggrunde, både alders-, køns- og uddannelsesmæssigt. Dette har vi valgt for at variere vores empiri og for at undersøge, om forskellige parametre har betydning for

flygtningens tilgang til og oplevelse af det beskæftigelsesrettede fokus i integrationsprogrammet. Alle flygtninge har været bosiddende i Danmark i over et år, og vi er opmærksomme på, at dette også kan have betydning for deres tilværelse og hverdag. Hvis vi havde valgt at interviewe flygtninge, som lige var ankommet til landet, havde vi højst sandsynligt fået et andet empirisk udfald.

Vi har afgrænset os fra at interviewe ledere og sagsbehandlere, da disse ikke anses som relevante for opgavens fokus. Dog havde det været interessant at undersøge sagsbehandlerens oplevelse af beskæftigelsesfokusset i integrationsprogrammet, og om de oplever flygtningene som parate til praktikforløb, men vi afgrænser os fra det, da vi ønsker at undersøge den berørte målgruppe af integrationsprogrammet.

4.2.3. Afgrænsning af kommune

Grundet begrænset tid og ressourcer har vi valgt kun at interviewe flygtninge fra én kommune, i dette tilfælde en mindre sydsjællandsk kommune, som har synonymet Borup Kommune. Det er tilfældigt, at det blev denne, da kommunens størrelse ikke var relevant for specialets problemfelt, ligesom det heller ikke var relevant, hvilke beskæftigelsesrettede indsatser kommunen tilbyder. Det er dog vigtigt at overveje, at dette kunne have en betydning for flygtningene. Borup er en mindre kommune, som ikke rummer samme muligheder som en større kommune med f.eks. uddannelsesinstitutioner og aktiviteter. Man kan forestille sig, at dette kan have betydning for flygtningenes vilkår for at blive integreret. Der kan være langt til aktiviteter og indkøb, som kan medføre, at de kan føle sig isoleret.

Endvidere kan praktiksteder ligge langt væk, hvilket kan have en betydning for flygtningens oplevelse af beskæftigelsesfokusset i integrationsprogrammet. Hvis de fysisk havde kortere til praktikstedet, kunne det muligvis være mere overskueligt for flygtningene at deltage i en praktik, hvis transporttiden var enkel og kort.

5.0. Videnskabsteori

I det følgende præsenterer vi vores valg af specialets videnskabsteoretiske retning, vores overvejelser bag denne tilgang, og hvordan vi har anvendt den.

5.1. Videnskabsteoretisk positionering

Overordnet har den videnskabsteoretiske orientering i specialet betydning for, hvordan man kan træffe et reflekteret metode- og teorivalg, som har betydning for, hvordan man går til empirien på. Endvidere er ens videnskabsteoretiske positionering afgørende for, hvad vi kan undersøge, hvordan vi kan undersøge det, og hvad vi kan uddrage af det, vi har undersøgt (Juul & Pedersen, 2012: 13-14). I det følgende vil vi argumentere for, at vi placerer os indenfor den filosofiske hermeneutik.

5.1.1. Filosofisk hermeneutik

Hermeneutikken betegnes ofte som en form for fortolkningsvidenskab, hvor den søger at fortolke og dermed forstå, hvordan mennesker på baggrund af bestemte erfaringer, viden og perspektiver oplever og tilskriver mening til ting og begivenheder (Järvinen og Mik-Meyer, 2017: 154). Hermeneutikkens ontologi er, at vi som mennesker er sat i verden med en forforståelse, som udgør grundlaget for vores forståelser og dermed for vores handlinger (ibid.: 155).

Ifølge filosofen Hans-Georg Gadamer kan man som forsker og individ ikke være fuldkommen fri for værdier, og "sand" viden er ikke mulig i hermeneutikken, fordi forskeren på en og samme tid er forsker og samfundsmedlem (Järvinen & Mik-Meyer, 2017: 157). Forskeren bliver således selv indlejret i det undersøgte og vil umuligt kunne sætte sig fuldkommen udover de forestillinger, der undersøges. I den filosofiske hermeneutik er det netop ens forforståelse, som bruges aktivt i den filosofiske hermeneutik, ved at forskeren "flytter ind i" den hermeneutiske cirkel (Juul & Pedersen, 2012: 121).

Den hermeneutiske cirkel kan beskrives som den cirkulære vekselvirkning, der opstår, når vi bruger vores forforståelse til at fortolke noget med. Man kan ikke forstå de enkelte dele uden først at forstå helheden – og man kan ikke forstå helheden uden først at forstå de enkelte dele.

Det er sammenhængen mellem delene og helheden, der bliver meningsskabende, og som danner ny viden til det undersøgte. Den hermeneutiske cirkel kan også ses som en spiral, for hver gang man har fået en ny forståelse, kan processen gentages, så man hele tiden udvider sin horisont og får en ny og større forståelse. Forskeren flytter således ind i cirklen, hvor forskeren arbejder ud fra sin egen forståelseshorisont. Derefter bliver forskerens fordomme testet mod virkeligheden, og nye forståelser dukker op, som man skal være åben overfor (Juul & Pedersen, 2012: 110-111).

Ved at den hermeneutiske forsker bliver en aktiv spiller i empirien, skal forskeren også bestræbe sig på at være parat til at udvide, kvalificere og reflektere over sin egen forforståelse ved indsamling af empiri. Herefter bliver en ny, og mere kvalificeret forståelse mulig (Järvinen & Mik-Meyer, 2017: 157-158).

5.1.2. Anvendelse af den filosofisk hermeneutiske tilgang i specialet

Med udgangspunkt i ovenstående præsentation af den filosofiske hermeneutik vil vi i det følgende tydeliggøre, hvordan vi læner os op ad den filosofiske hermeneutik i vores opgave. Som nævnt baserer hermeneutikken sig på den præmis, at det ikke kan lade sig gøre at forstå ens undersøgelsesfelt uden at trække på den viden og de forforståelse, man i forvejen har.

Vores forforståelse og interesse for at undersøge de syriske flygtninges oplevelser med beskæftigelsesfokuset i integrationsprogrammet har sin rod i vores forforståelse om, at flygtningene bliver presset ud i praktik, som de ikke er mentalt klar til.

I problemfeltet beskriver vi, at man kan forestille sig, at de syriske flygtninge, som er flygtet til Danmark, er blevet påvirket psykisk efter at have oplevet krig og efter at have flygtet til et fremmed land. På den baggrund har vi en forforståelse om, at flygtningene ikke har overskud til at være praktik, og at dette i sidste ende er med til at forringe flygtninges tilværelse i Danmark. Ovenstående forforståelse begrundes vores tilgang til undersøgelsesfeltet.

Når vi læner os op ad den filosofiske hermeneutiske tilgang, er vores interesse dermed at undersøge flygtninges livsverden, da vi ønsker at få deres fortællinger om og oplevelse med de beskæftigelsesrettede indsatser i integrationsprogrammet.

Gadamer's pointe var som nævnt, at forskeren ikke kan være neutrale observatører, fordi forskeren også har erfaringer og viden, som præger de spørgsmål, man stiller, det man undrer sig over, og den måde man fortolker på.

Det er således ovenstående forforståelse, vi som forskere går til feltet med, den måde vi forstår og fortolker verden ud fra, og som vi anvender aktivt i frembringelsen af ny viden. Ifølge Gadamer opstår forståelsen først, når man i mødet med andre individer flytter sin horisonts grænser på en måde, så det, der før syntes fremmed, bliver sat i perspektiv og dermed forstået (Järvinen & Mik-Meyer, 2017:158).

Ved indsamling af data blev vores forforståelse gradvist ændret, og denne forandrede forforståelse dannede grundlag for nye, mere kvalificerede spørgsmål og yderligere dataindsamling, som igen påvirkede vores forforståelse (ibid.: 159).

Da vi interviewede de tre første flygtninge, oplevede vi at kunne spore nogle nye sammenhænge, som vi ikke havde tænkt på forinden. Disse nye sammenhænge dannede en ny forforståelse, som vi ville forfølge, og som gav anledning til nye spørgsmål.

Den nye viden, vi opnåede, var, at disse flygtninge ønskede at arbejde, og at ingen af dem af dem havde en oplevelse af, at beskæftigelsesfokusset i integrationsprogrammet, påvirkede deres tilværelse negativt. Tværtimod fortalte informanterne, at de alle savnede at arbejde, og at det at have et arbejde betød meget for dem. Vores empiri viste endvidere, at informantens tilgang til og forståelse af praktik var meget forskellig. Ved de sidste interviews valgte vi derfor at spørge mere uddybende for at undersøge nærmere, om de også havde en forskellig tilgang til og opfattelse af praktikken. Derudover tilføjede vi nye spørgsmål i interviewguiden til temaet om arbejdets betydning.

Udover at de alle gerne ville arbejde, viste vores empiri også, at de tre første flygtninge havde en forskellig baggrund fra Syrien – nogle havde uddannelse, og andre havde en ufaglært baggrund. Ved de sidste interviews blev det også her bekræftet, at flygtningene gerne ville arbejde, og at arbejdet også havde stor betydning for dem. De tre sidste flygtninge havde ligesom de tre første også en forskellig erhvervs- og uddannelsesmæssig baggrund.

Overordnet har vi været gennem en proces, hvor vi startede med at have en forforståelse om, at det beskæftigelsesrettede fokus i integrationsprogrammet pressede flygtninge ud i praktik, som de ikke var klar til. Vores empiri viste dog noget nyt, efter vi havde fået flygtningenes egen forståelse og oplevelse af integrationsprogrammet. Vi fandt mønstre

hos informanterne, da de havde en forskellig oplevelse af praktikken, og at dette havde en sammenhæng med deres uddannelses- og erhvervsmæssige baggrund.

Vi vælger dog ikke at forkaste vores forforståelse om, at beskæftigelsesfokusset i integrationsprogrammet kan have en negativ betydning for flygtningens tilværelse i Danmark. I analysen vil vi teoretisk undersøge, hvad der kan være årsag til, at flygtningene taler på en bestemt måde om det at arbejde i Danmark.

På baggrund af ovenstående, finder vi det relevant at tilføje et nyt underspørgsmål for at belyse ovenstående fund i empirien.

Specialets to underspørgsmål lyder derfor som følgende:

- Hvordan beskriver flygtningene deres tilværelse i Danmark?
- Hvilken indflydelse har flygtninges uddannelses- og arbejdsmæssige baggrund for deres forståelse af og oplevelse med integrationsprogrammet?

5.2. Abduktiv tilgang til feltet

I metodelitteraturen findes der mange forskellige tilgange til at producere og indsamle empiri. To af disse tilgange er den induktive og den deduktive metodeform. Ved induktion begynder man sin undersøgelse i empirien, i den konkrete situation, og herudfra forsøger man at udlede en generel sammenhæng eller et mønster. Modsat vil man ved en deduktiv tilgang tage udgangspunkt i teorien eller antagelsen og efterfølgende forsøge at teste denne på konkrete observationer (Olsen, 2003: 73-74). I praksis består en forskningsproces imidlertid oftest af en vekselvirkning mellem induktion og deduktion på forskellige tidspunkter (Appel Nissen, 2005: 75). Abduktion handler om, at man forsøger at forstå sociale fænomener ud fra et nyt og tænkt mønster. Man prøver derfor at relatere et konkret empirisk fund til en tolkningsramme, hvorved man når frem til en ny tolkning (ibid.: 332-333).

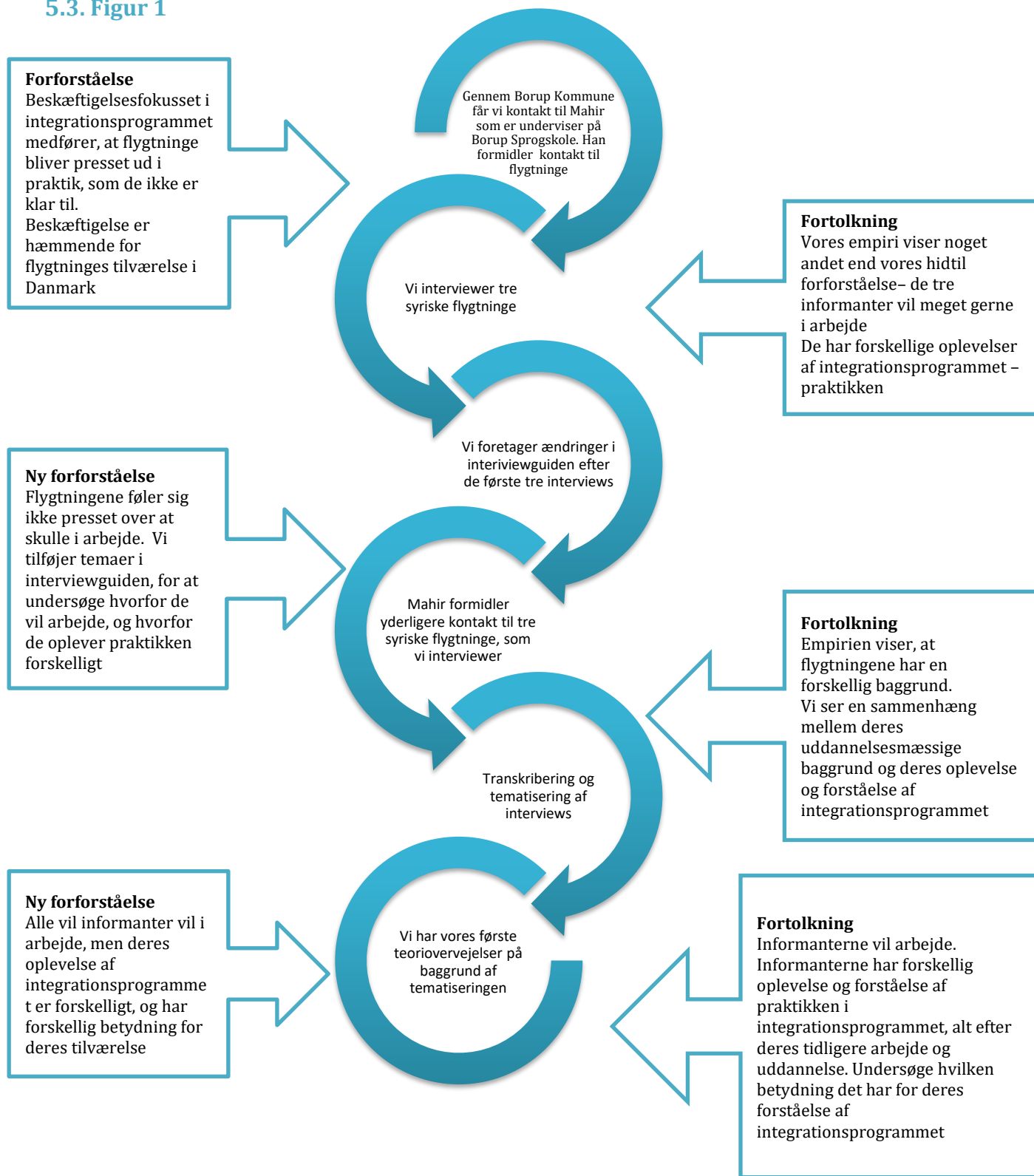
I vores speciale har vi på forhånd haft en forforståelse, som vi ønsker testet, og havde i den forbindelse nogle emner i tankerne, som ville være interessante at bringe i spil for at analysere vores empiri.

Vi er dog også gået ind til empirien med en åben tilgang, hvor vi ønskede at opnå ny erfaring og viden. Der er derfor tale om, at vi har haft en abduktiv tilgang til undersøgelsen.

Følgende figur illustrerer den hermeneutiske spiral i vores undersøgelse af de syriske flygtninges oplevelser med beskæftigelsesfokuset.

Den midterste kolonne viser vores proces fra start til slut, herunder at vi startede med at tage kontakt til Borup Kommune, for at de kunne hjælpe os videre til at få kontakt til flygtninge. De to ydre kolonner illustrerer den vekselvirkning, der har været mellem vores forforståelse og fortolkningsproces, som blev justeret undervejs i processen.

5.3. Figur 1

6.0. Metodeafsnit

I følgende afsnit udfoldes det, hvorledes specialets empiri er blevet indsamlet, og hvorfor det anses som relevant for dette speciale. Herefter vil informanterne blive præsenteret, hvor det uddybes, hvad hver enkelt informant kan bibringe med, og hvorfor vi finder det interessant for specialet. Afslutningsvis vil det belyses, hvordan interaktionen mellem os som forskere og flygtningene som interviewpersoner sammen skaber viden, som har betydning for det endelige datamateriale. Slutteligt vil der være en kritisk refleksion over metodevalg, specialets informanter samt interviewoplevelsen.

6.1. En kvalitativ tilgang til specialet

I det følgende afsnit vil vi redegøre for vores metodevalg, som findes relevant til at belyse vores problemfelt. Da vi ønsker at belyse, hvilken indflydelse det beskæftigelsespolitiske fokus har for de syriske flygtnings oplevelse af tilværelsen i Danmark, har vi fundet en kvalitativ tilgang til undersøgelsesfeltet relevant. De kvalitative metoder har deres styrke i, at de skaber viden om den fortolkende forståelse af forskningsfeltet (Kvale & Brinkmann, 2008: 44). Det kvalitative aspekt tilbyder os muligheden for at beskrive, forstå og fortolke de menneskelige kvaliteter ved at få en dybdegående viden om flygtnings oplevelser, følelser og særlige håndteringsevner (ibid.: 17). Det kvalitative interview er endvidere også med til at forså verden ud fra interviewpersonernes synspunkter og udfolde den mening, der knytter sig til deres oplevelser (ibid.: 17).

Vores datamateriale består derfor udelukkende af kvalitative interviews med seks syriske flygtninge. Inden for den kvalitative forskningsmetode har vi valgt det semistrukturerede enkeltmandsinterview, da vi er interesserede i flygtnings personlige livsverden og subjektive erfaringer.

Vi havde qua vores problemfelt og vores allerede opnåede viden på integrations- og beskæftigelsesområdet på forhånd formuleret en række temaer, som vi ønskede belyst, da vi fandt dem centrale for at besvare vores problemformulering. I vores tilgang til interviewsituationen lagde vi vægt på, at det er informanternes egne oplevelser og refleksioner, som skal afspejle interviewet, og at vores rolle som forskere ikke skal være den dominerende. Dette skyldes, at vi er interesserede i at få belyst informanternes egne reflekterede oplevelser af tilværelsen som flygtning i Danmark. Med denne tilgang åbnes

der også op for, at nye og uforudsete temaer kan bringes i spil. Det centrale ved et kvalitativ forskningsinterview er, at der produceres viden socialt i samspil mellem interviewer og interviewpersonen (Kvale & Brinkmann, 2008: 100). Måden vi har anskuet interviewet og dermed vores datamateriale på, vil blive uddybet i afsnittet om det interaktionistiske perspektiv.

6.2. Udvalgelse af informanter

Ved udvælgelsen af informanterne valgte vi ikke at gå efter et specifikt oprindelsesland, som flygtningene skulle komme fra. Det er derfor tilfældigt, at alle informanterne kommer fra Syrien. Baggrunden for dette var, at vi ikke har haft den primære forbindelse, da vi skulle skabe kontakt til flygtningene, hvilket har gjort oprindelseslandet tilfældigt. Man kan forestille sig, at det kan have haft betydning for deres fortællinger om arbejde, alt efter hvilket land de kom fra, og måske også for hvordan de oplever deres tilværelse i Danmark.

I afsnittet "Udvælgelsen af specialets informanter" vil overvejelserne ved, at vi ikke har haft den primære kontakt til flygtningene, blive uddybet yderligere.

Dog havde vi en række andre krav til udvælgelsen af informanterne, som vi havde en indflydelse på. Ét af kriterierne var, at det skulle være flygtninge, som var en del af det treårige integrationsprogram i Danmark. Det skulle være flygtninge, der har været bosat i Danmark i minimum et år og dermed har haft én eller flere samtaler med deres sagsbehandler. Dette fordi vi ønskede, at informanterne kunne fortælle om deres oplevelse med integrationsprogrammet. Vi ønskede derfor ikke nyankomne flygtninge. Det var vigtigt for os at få et bredt spektrum af gruppen, herunder forskelle i køn, alder, samt om de har haft tilknytning til praktik eller arbejde, for at få en så bred empirisk vifte som muligt. Vores kontakt til informanterne skete gennem en mellemleder på integrationsområdet i Borup Kommune. Her fik vi kontakt til en underviser på sprogskolen i kommunen, som formidlede kontakten til vores informanter, da han havde en daglig kontakt med dem. Dette resulterede i, at vi fik kontakt til seks informanter, heraf fem mænd og en kvinde.

6.3. Præsentation af informanter

Da vi i specialet ønsker at undersøge, hvilken betydning det beskæftigelsesrettede fokus har for flygtninges oplevelse af tilværelsen i Danmark, har vi foretaget et sorteringsvalg i vores empiri. Kriterierne for vores valg er baseret på forskellige mønstre, som vi har kunnet spore i informanternes fortællinger, og som sidenhen har anlagt det analytiske fokus i vores opgave. Disse mønstre har bl.a. været informanternes uddannelsesmæssige baggrund, deres tidligere erhvervsmæssige erfaring fra Syrien og deres sociale liv i Danmark. Ved informanternes fortællinger har vi kunnet spore nogle sammenhænge mellem disse mønstre og informanternes oplevelser af integrationsprogrammet i Danmark. Vi har f.eks. kunnet se en sammenhæng mellem de ufaglærte informanter og deres tilgang til praktik, ligesom vi har kunnet spore en sammenhæng mellem informanterne med en uddannelsesmæssig baggrund og deres tilgang til praktik. I det følgende afsnit vil vi præsentere de seks informanter særskilt. I præsentationen af informanterne vil det blive tydeliggjort, hvorfor vi finder dem interessante for undersøgelsen. For at få et samlet overblik over informanterne og de mønstre, vi har kunnet spore, har vi afslutningsvist i afsnittet udformet et skema over informanterne.

Yasmin er en kvinde på 23 år og fra Syrien. Da vi interviewede hende, havde hun været i Danmark i halvandet år. Hun har midlertidig opholdstilladelse i Danmark og bor sammen med sin bror på et kollegium. I Syrien var Yasmin i gang med at læse økonomi på et universitet i Aleppo. Resten af hendes familie (far, mor og mindre bror) er stadig i Syrien. Yasmin er på integrationsydelse og går til sprogundervisning. Da vi talte med hende, skulle hun snart begynde i sin første praktik på en lokal sushirestaurant, som hun umiddelbart ikke finder relevant for hende, men som hun mener, er nødvendigt for at lære det danske sprog og senere hen gøre hendes uddannelse færdig i Danmark. I sin fritid går Yasmin til fitness og kan lide at male, da det giver hende en ro fra hendes tanker. Yasmin er interessant for undersøgelsen, da hun er én af informanterne, som har en uddannelsesmæssig baggrund fra Syrien. Derudover er Yasmin interessant, da hendes tilgang til praktik adskiller sig fra nogle af de øvrige informanter. Yasmin ser praktik som et springbræt til at lære dansk, for senere at kunne uddanne sig.

Ahmed er en mand på 29 år og fra Syrien. Da vi interviewede ham, havde han været i Danmark i tre år. Ahmed har midlertidig opholdstilladelse på fem år i Danmark, hvorefter

han vil søge opholdstilladelse igen. Ahmed bor alene i en lejlighed i Hammer (lille by udenfor Borup kommune). Hans kone og barn bor i Tyrkiet. De kan ikke komme til Danmark, da hans kone er hans kusine, og det ikke er lovligt at være gift med sin familie i Danmark. Ahmed har en ufaglært baggrund fra Syrien, hvor han har arbejdet som landmand og lastbilchauffør. Ahmed går i sprogskole og har været i praktik af flere omgange i en børnehave, som han har været glad for, da han på den måde får en indholdsrig hverdag. Det som gør Ahmed interessant for undersøgelsen, er, at han bl.a. kommer med en ufaglært baggrund fra Syrien. Endvidere er Ahmed også interessant, da han er kritisk omkring praktik, fordi han mener, at det ikke fører til arbejde.

Mohammed er en mand på 46 år og fra Syrien. Da vi interviewede ham, havde han opholdt sig i Danmark i fire år. Mohammed har midlertidig opholdstilladelse på fem år, hvorefter han vil søge igen. Han bor i Borup med sin kone og fire børn. Mohammed kommer ligesom de andre flygtninge også fra Syrien. I Syrien havde Mohammed en bachelor i kemi og en diplomuddannelse i analytiske kemikalier, og inden han flygtede til Danmark, arbejdede han i et medicinfirma i en årrække i Saudi Arabien. Mohammed har endnu ikke været i praktik i Danmark, men skal snart starte i praktik i et solcellefirma. Mohammed skal stå for korrespondancen til de arabiske lande, da han bestrider de sproglige kompetencer. Han ser frem til at starte i praktik, men ser det kun som et skridt videre til at opnå sit ønske om at arbejde i Novo Nordisk. I sin fritid bruger han tid sammen med sin kone og børn. Derudover har han en stor passion for at skrive digte – det er noget, han også brugte tid på i Syrien. Vi finder Mohammed interessant for undersøgelsen, da han som den eneste af informanterne har en lang videregående uddannelse med sig fra Syrien og har en årelang erhvervserfaring. Derudover er Mohammed interessant, da han giver udtryk for, at have viden om velfærdssystemet i Danmark.

Hasan er en mand på 20 år og fra Syrien. Da vi interviewede ham, havde han opholdt sig i Danmark i halvandet år. Hasan bor alene i Borup og har midlertidig opholdstilladelse. Hasans familie opholder sig fortsat i Syrien, og han har ikke set sin familie, siden han flygtede til Danmark. I Syrien påbegyndte Hasan en laborantuddannelse, men nåede ikke at færdiggøre den. Hasan går i sprogskole, men har ikke været i praktik endnu. Han vil rigtig gerne gøre sin uddannelse færdig i Danmark, som han påbegyndte i Syrien. Hasan

føler dog ikke, at der er fokus på hans uddannelse i samtalen med hans sagsbehandler, ligesom han heller ikke oplever, at praktikforløbene i Borup er relevante for hans uddannelse. Hasan føler sig endvidere også ensom i sin hverdag og har ikke nogen fritidsinteresser. Han oplever også, at der mangler fokus på andet end praktik i samtalen med sin sagsbehandler. Hasan er interessant for vores undersøgelse fordi han er én af informanterne med uddannelsesbaggrund fra Syrien, og ønsker at gøre sin uddannelse færdig i Danmark. Derudover er han interessant, da han er kritisk omkring praktik, og føler at praktikstederne ikke er relevante for ham.

Amir er en mand på 32 år og fra Syrien. Da vi interviewede ham, havde han været i Danmark i lidt over et år. Amir har midlertidig opholdstilladelse og bor i Borup med sin kone og to børn på et og fire år. Amir er ufaglært fra Syrien, hvor han arbejdede indenfor rengøringsbranchen. Da vi mødte Amir, havde han ikke været i praktik endnu, og fortalte, at han ikke har overskud til det, da hans fireårige søn er handicappet, hvilket tager meget energi fra ham i hans hverdag. Amir synes at praktik fylder for meget i samtalen med hans sagsbehandler, og ønsker i stedet for at komme i arbejde, underordnet hvilken form for arbejde. I sin fritid bruger Amir tid sammen med sin kone og to børn, som kræver mange ressourcer fra ham, og han har ikke øvrige fritidsinteresser. Amir går i sprogskole, men synes, at det er meget svært, og han havde også svært ved skoleundervisning i Syrien. Amir er interessant for undersøgelsen, idet han har en ufaglært baggrund fra Syrien. Endvidere er Amir også interessant, da han fortæller at han ikke vil i praktik fordi han ikke kan overskue det, men gerne vil i arbejde.

Zaid er en mand på 37 år og fra Syrien. Da vi interviewede ham, havde han været i Danmark i to år. Zaid har en kone og tre børn og bor i en mindre lejlighed i Borup. Han har midlertidig opholdstilladelse i Danmark. I Syrien arbejdede Zaid som chef for et større transportfirma. Da vi møder Zaid, har han været i praktik i Bilka to gange, hvor det ikke har ført til arbejde. Zaid er meget frustreret over, at han ikke har fået et arbejde, og synes, at praktikforløb er meningsløse. Zaid vil rigtig gerne arbejde i Danmark for at have indhold i sin hverdag og for at kunne være en bedre far for sine børn. Zaid har endvidere heller ikke nogen fritidsinteresser og føler sig isoleret i sin hverdag uden et arbejde. Vi finder Zaid interessant for undersøgelsen, dels fordi han har en ufaglært baggrund fra Syrien og dels på baggrund af Zaid's holdning til integrationsprogrammet. Zaid overvejer,

som den eneste af informanterne, at rejse tilbage til Syrien, hvis han ikke snart får et arbejde.

6.3.1 Samlet oversigt over informanterne

På næste side er der udarbejdet en oversigt over informanterne. Oversigten er opdelt i forskellige kategorier. Disse er, navn, alder, antal år i Danmark, civil status, opholdstilladelse, uddannelses- og arbejdsmæssigbaggrund og hvorvidt de har været i praktik i Danmark eller ej.

Ovenstående sorteringsvalg er udvalgt på baggrund af temaer og fund i empirien.

Derudover skal oversigten være med til at tydeliggøre, de mønstre vi har kunne spore i vores empiri. De farvede markeringer er med til at illustrere de forskellige mønstre, som vi har kunnet spore.

Med uddannelse

Ufaglært

Med erhvervserfaring

Uden erhvervserfaring

Navn	Alder	Antal år i DK	Civil status	Opholds-tilladelse	Uddannelse baggrund	Arbejds-mæssig baggrund	Praktik i DK
Yasmin	23år	1,5 år	Alene i Næstved	Midlertidigt 3år	Læst økonomi på universitet	Nej	Nej
Ahmed	29år	3 år	Bor alene i Næstved. Har kone og et barn i Tyrkiet	Midlertidigt 5år	Nej	Landmand/lastbilchauffør	Flere gange
Mohammed	46år	4 år	Bor med kone og fire børn	Midlertidigt 3-5år	BA i kemi og diplom	Medicin firma	Nej
Hassan	20år	1,5år	Alene i Næstved	Midlertidigt 3-5år	Påbegyndte laborant- uddannelse	Nej	Nej
Amir	32år	1 år	Bor med kone og to børn i Næstved	Midlertidig 3-5år	Ufaglært	Rengøringsarbejde	Nej
Zaid	38år	2 år	Bor med kone og tre børn i Næstved	Midlertidigt 3år	Ufaglært	Chef for et transportfirma	2 gange

6.4. Interviewguide og gennemførsel

Vi har gjort os mange overvejelser i forbindelse med udarbejdelsen af vores interviewguide, som skal lede os gennem interviewene med vores informanter. Overvejelserne har blandt andet gået på temaer, struktur og samtaleteknik. Derudover har vi også gjort os nogle overvejelser om, at det er flygtninge, vi taler med, som kan have meget med i bagagen fra deres flugt til Danmark. Af den grund har vi i forvejen gjort os nogle bevidste valg om, hvordan vi vil afholde interviewet med vores informanter. Vi valgte blandt andet at anvende en semistruktureret interviewform, da vi på forhånd vidste, hvilke emner vi ønskede at få belyst hos de seks flygtninge, men vi var samtidig også åbne for, at flygtningenes beskrivelser åbnede op for nye og uventede temaer (Kvale & Brinkmann, 2008: 45). Det centrale ved et semistruktureret interview er, at man forsøger at forstå flygtningens livsverden og herunder opnå viden fra en flygtningsperspektiv på de temaer, som man ønsker belyst (ibid.: 45). Vi havde på baggrund af vores interesse og problemfelt i forvejen gjort os en række overvejelser over, hvad vi ønskede at undersøge. Vi havde derfor opdelt vores spørgsmål i temaer, således at der var en række spørgsmål indenfor hvert tema. Da vi var åbne overfor nye fænomener, som flygtningen kunne bringe i spil, var vores interviewform ikke stramt struktureret med standardspørgsmål (ibid.: 49). Vi havde ikke afsendt vores interviewguide til de seks flygtninge på forhånd, da vi ikke ønskede, at informanterne skulle forberede sig til interviewet. Vi præsenterede derfor først vores emne og spørgsmål til informanterne, inden selve interviewet gik i gang, ved at briefe dem om formålet med vores opgave. Vi fortalte også, at de var anonyme, og at de kunne stoppe interviewet, hvis de ikke følte sig trygge. Dette anså vi som vigtigt, da vi håbede at opnå en fortrolig ramme omkring interviewet (ibid.: 89-90). Dette vil blive uddybet i det metodekritiske afsnit.

6.5. Interaktionen med flygtningene i interviewet

I det følgende afsnit vil vi udfolde, hvordan samtalen og interaktionen med informanterne forløb. Dette finder vi relevant at belyse, da vi er opmærksomme på, at den viden, som blev skabt i interviewet, er en vekselvirkning mellem os som forskere og flygtningene som informanter – sammen er der blevet skabt en viden og et empirisk materiale.

Som tidligere beskrevet havde vi baggrund af vores viden på integrations- og beskæftigelsesområdet på forhånd haft nogle intentioner om bestemte emner, vi ønskede belyst hos informanterne. Vi var dog samtidig også åbne for nye fænomener og temaer, som kunne opstå i interviewsituationen, og forsøgte at forholde os ateoretisk til undersøgelsesfeltet, så vores teoretiske antagelser forinden interviewet var minimeret (Järwinen & Mik-Meyer, 2005: 41). Vi var interesseret i at undersøge, hvilken indflydelse det beskæftigelsespolitiske fokus i integrationsprogrammet havde for syriske flygtninges oplevelse af tilværelsen i Danmark, og hvordan det påvirkede deres tilværelse. Vi havde ikke på forhånd undersøgt bestemte teorier, som belyste dette problemfelt, og lod derfor informanternes udtalelser styre vores teorivalg. Interviewene med vores seks informanter har dermed også åbent op for andre interessante emner, som vi har valgt at sætte fokus på.

Det centrale i et interaktionistisk perspektiv er, hvilket også fremgår af ordet, at der sker en interaktion mellem interviewer og interviewpersonen (ibid.: 29).

Intervieweren anskues derfor som en medproducent af viden i et interaktionistisk perspektiv, hvor undersøgelsesmaterialet er formet af intervieweren og interviewpersonen, som i fællesskab skaber mening og resultater (ibid.: 29).

I interviewet lagde vi op til en kritisk tilgang til beskæftigelsesfokuset, da vi ikke helt har forkastet vores forforståelse. Vi forsøgte dermed at skabe et "interviewrum", hvor informanten kunne forholde sig kritisk til bl.a. praktikforløbene.

Vi skabte dermed et talerør, hvor informanten, i dette tilfælde flygtningen, kunne tale frit om nogle emner, som personen måske ikke var vant til at tale om. Denne form for samtale kan adskille sig fra samtalen med deres sagsbehandler, hvor de måske skal være positivt indstillet til praktikken og sprogundervisningen, da det er et krav for dem, når de er på integrationsydelse.

Endvidere er vi opmærksomme på, at vores informanter også er en del af en den neoliberale tankegang, og det kan derfor påtænkes, at de positionerer sig selv i forhold til denne tankegang og bliver en del af fortællingens funktion (Järwinen & Mik-Meyer, 2005: 40). Dette erfarede vi blandt andet i interviewet, da de seks flygtninge skabte et portræt af sig selv, hvor de havde et meget stort ønske om at komme i beskæftigelse i Danmark. Det blev fremstillet på sådan en måde, hvor alle informanter talte meget positivt om arbejde,

og det kan muligvis være en indikation af, at de er blevet påvirket til at tænke arbejde på en bestemt måde.

Her fik vi som hermeneutiske forskere en "aha"-oplevelse, da vores kritiske forforståelse blev udfordret, og vi dermed opdagede ny viden og mønstre. Både ved at informanterne gerne ville i arbejde, men også at der var forskelle i deres fortællinger omkring forståelsen af praktik, og hvordan det påvirkede deres tilværelse.

I interviewet erfarede vi også, at fire ud af seks flygtninge per automatik talte om deres flugt til Danmark. Her beskrev de, hvilke lande de måtte gennemrejse, hvor lang tid flugten til Danmark tog, samt om de flygtede alene eller med deres familie.

Det var tydeligt her, at mange af flygtningene forventede, at det var dette område, som vi var interesseret i, da de sikkert var vant til at fortælle den historie til deres sagsbehandler eller lignende personer, som de har mødt i det danske system. Vi forklarede derfor informanterne, at vi var bærede over at høre om deres flugt hertil, men at det ikke var vores fokus i interviewet. Vi skabte dermed en samtale med informanterne, hvor vi åbnede op for nogle emner, som de måske forinden interviewet ikke havde planlagt at tale om, men som de blev tvunget til at skulle forholde sig til. Vi var derfor som interviewpersoner medskabende i den viden og mening, som opstod i interviewet, idet vi selektivt valgte de temaer, som vi fandt relevante for at belyse informantens tilværelse.

7.0. Metodekritiske refleksioner

I det følgende afsnit ønsker vi at reflektere over udvælgelsen af specialets informanter, interviewsituationen og interviewoplevelsen.

7.1. Udvalgelsen af specialets informanter

Vores første kritikpunkt ved udvælgelsen af specialets informanter er, at det eneste, som de alle har til fælles, er, at de er flygtet fra samme land, Syrien.

I afgrænsningen blev der argumenteret for, hvorfor det er fordelagtigt at have en målgruppe, som skærer over et bredt snit i forhold til køn, alder og uddannelsesmæssig baggrund. Dog kan der også være en begrænsning i dette.

Da vi ikke har begrænset os i forhold til ovenstående parametre, kan det give meget forskellige svar, og baggrunden for disse svar kan være sværere at analysere frem, da mange forskellige faktorer spiller ind. Vi anser det dog stadig som en styrke, at vi har et bredt udsnit af informanter, da det netop er, når flere udtrykker det samme på trods af forskellighed, at vi kan begynde at finde mønstre i empirien.

Vores andet kritikpunkt ved udvælgelsen af specialets informanter er, at vi ikke selv har været den primære kontaktperson til vores informanter. Vi skabte kontakt til disse via en sprogunderviser, Mahir Al Ibrahim, på Borup Sprogskole, som satte os i forbindelse med de flygtninge, han tænkte, ville have en interesse i at tale med os. Vi var derfor afhængige af Mahir som bindeled mellem os som forskere og det felt, vi ønskede at belyse. Der er en række overvejelser forbundet med denne konstellation, som vi ikke kan overse.

For det første har Mahir fortolket specialets problemfelt, som vi informerede ham om. Han har måske haft nogle udtalte holdninger til problematikken og kan have udvalgt informanter, som han tænkte, ville svare på en bestemt måde eller have nogle bestemte holdninger til feltet. Jævnfør vores videnskabsteoretiske afsnit har Mahir fortolket den information, som vi har givet ham, og derefter videreformidlet den. Vi er derfor opmærksomme på, at den måde, hvorpå Mahir har videreformidlet formålet med interviewet til informanterne, kan påtænkes at have en betydning for udfaldet af informanternes svar. Man kan reflektere over, hvordan han har argumenteret for, at informanterne skulle afsætte tid til et interview.

Vi oplevede i et af interviewene, at informanten mente, vi kom fra kommunen, som ville

tale omkring hans situation. Selvom vi gentagende gange forklarede, at vi ikke var sagsbehandlere, var han alligevel usikker på, hvilken instans vi kom fra. Dette kan vidne om en brist i kontakten, enten at vi ikke har været tydelige med at beskrive formålet, at Mahir som bindeled mellem os og informanterne har fejlfortolket informationen omkring formålet med interviewet, eller at informanten ikke har forstået Mahirs udlægning. Vi ville derfor muligvis have fået anderledes svar, hvis vi selv havde skabt den direkte kontakt til informanterne.

7.2. Refleksioner omkring interviewene

Da vores målgruppe, syriske flygtninge, er en sårbar gruppe, gjorde vi meget ud af at forklare, hvorfor vi ville tale med dem, og hvad deres udsagn skulle bruges til. Ydermere forklarede vi at vi kun var interesseret i at høre om deres tilværelse i Danmark og ikke om deres flight hertil, som kan være meget personlig og sårbar. Først da vi havde en følelse af, at de forstod formålet, gik vi i gang med selve interviewet. Dog blev en informant som tidligere beskrevet ved med at være skeptisk overfor interviewets formål.

Som beskrevet omkring det interaktionistiske perspektiv er vi også opmærksomme på, at der ubevidst blev pålagt både os og informanterne nogle roller. Dét, at vi som etniske danskere interviewede nogle ikke-etniske danskere, kan have skabt nogle roller som "værter" og "gæster" (Järvinen, 2004: 96). Vi oplevede under interviewet, at flere informanter positionerede sig selv som værende "gæster", idet de fortalte meget om, at de var glade for at være i Danmark og alle de muligheder, de nu følte, at de havde fået. Ved at informanterne ubevidst muligvis har positioneret sig som værende gæster, kan det tænkes, at informanterne havde svært ved at forholde sig kritisk til integrationsprogrammet. Man kan forestille sig, at de har været vant til at skulle være positive omkring programmet, fordi de som gæster skal være en del af det, om de vil det eller ej.

Tankegangen omkring praktik og beskæftigelse som integrationsfremmende, oplevede vi også, havde påvirket vores informanter. Først da vi forklarede, at vi ikke kom fra kommunen og intet havde at gøre med arbejds- eller økonomimæssige forhold, åbnede informanterne op og fortalte, hvordan de oplevede tilværelsen som flygtning i Danmark og kravene om praktik. Man kan forestille sig, at de i samtalen med deres sagsbehandler eller jobkonsulent skal være åbne og positive over for indsatser, da det ellers kan have

betydning for deres indkomst.

Da vi forklarede, at dette var et trygt forum, og at de ville blive anonymiseret i opgaven, var der flere, som synligt blev mere rolige. Det kan dog påtænkes, at vi som forskere var med til at præge svarene, jævnfør vores videnskabsteoretiske afsnit. Ligesom jobkonsulenten, som forventer åbenhed og positivitet fra flygtningen overfor en eventuel praktik, forventede vi i nogen grad en kritisk holdning til det beskæftigelsesorienterede fokus på flygtningens integration, da vi tog udgangspunkt i vores forforståelse. Det kan derfor potentielt have haft betydning for udsagnene fra informanterne.

7.3. Sproglige udfordringer

I forbindelse med interviewene måtte vi tage forbehold for nogle sproglige udfordringer. Ingen af vores informanter havde dansk eller engelsk som modersmål, hvilket kunne skabe udfordringer for kommunikationen.

To af interviewene foregik på engelsk, da disse informanter følte, at de havde de bedste sproglige forudsætninger for at udtrykke det, som de ønskede, på dette sprog. De resterende fire interviews foregik på dansk. Her var forudsætningerne meget forskellige. Nogle af informanterne kunne uden besvær udtrykke og videreformidle det, som de ønskede, mens andre havde en større sprogbarriere. Dog var alle informanter i stand til at give tilfredsstillende svar. Til trods for informanternes sprogkundskaber må det dog ses som en begrænsning, at interviewet ikke foregik på deres modersmål. Ved at informanterne skulle formulere sig på et sekundært sprog, opstod der en begrænsning, og svarene var ikke lige så nuancerede og reflekterende som ønsket. Vi oplevede, at det til tider var nødvendigt at stille basale spørgsmål, uden for meget nuance, for at informanterne opnåede en forståelse af spørgsmålene.

7.4. Oplevelsen af interviewet

Vores generelle oplevelse af de gennemførte interview var, at alle informanter ønskede at fortælle om deres tilværelse i Danmark, samt hvordan de oplevede praktikforløb og - samtaler. To af informanterne ville gerne fortælle om deres flugt til Danmark, og det var interessant at høre.

Vi oplevede, at det for os var en meget overvældende og ydmyg oplevelse at interviewe denne målgruppe. Selvom vi havde udformet en interviewguide, oplevede vi, at det var svært kun at forholde os til denne, da flere af informanterne havde meget andet at

fortælle, bl.a. om deres flugt hertil, og det var meget overvældende at lytte til deres livshistorie. Det krævede professionalisme både at lytte til deres fortælling og samtidig prøve at holde et stringent fokus i interviewet.

Som beskrevet i afgrænsningen er vi opmærksomme på, at de seks informanter øjensynligt udgør et udsnit af de mest ressourcestærke flygtninge, da de har det mentale overskud til at fortælle om deres situation. Alle informanter har, på trods af begrænsninger og udfordringer, bidraget med forskellige synspunkter og oplevelser, hvilket har givet en spændende indsigt i et komplekst felt. Deres forskellige situationer og refleksioner har skabt bredde i empirien samt gjort det muligt at se forskelle og ligheder hos informanternes fortællinger.

8.0. Teoriafsnit - Pierre Bourdieu

I følgende afsnit udfoldes det, hvilke teorier og begreber som anvendes for at besvare specialets problemformulering, omhandlende hvilken indflydelse det beskæftigelsespolitiske fokus har på integrationen for syriske flygtninges oplevelse af tilværelsen i Danmark.

Først vil vi ridse de mønstre op, som er dukket op på baggrund af vores tematisering, for at illustrere, hvorfor vi mener, at et mix af Pierre Bourdieus (1930-2002) begreber er relevante som analytiske redskaber for vores data. Ved at kombinere hans begreber håber vi at få belyst de mønstre i vores data, som har relation til vores problemformulering. Bourdieus teori kan være med til at fortælle noget generelt om vores fund i vores data, som samtidig også kan være med til at besvare vores problemformulering.

Som beskrevet i videnskabsteoriafsnittet, pegede vores empiri i en anden retning, end hvad vi først havde antaget. Vi havde en forforståelse omkring, at det beskæftigelsesrettede fokus i integrationsprogrammet pressede syriske flygtninge ud i praktik og beskæftigelse, som de måske ikke mentalt var parate til. Efter vi havde interviewet de seks syriske flygtninge, viste det sig midlertidig ikke at være tilfældet. Der var derimod en række nye og andre mønstre, som kunne tænkes at have betydning for deres oplevelse og forståelse af integrationsprogrammet og for deres tilværelse i Danmark.

8.1. Mønstre i empirien

I specialets empiri tegnede der sig et mønster af, at informanternes tidligere arbejdserfaring fra Syrien havde en indflydelse på, hvordan de oplevede hverdagen og tilværelsen i Danmark uden arbejde. Gennem interviewene fortalte mange af informanterne, at de havde brug for et job, både for at få indhold i hverdagen, men også for at blive selvforsørgende, og som informanten Ahmed fortæller: *"Det er svært at sidde derhjemme og ikke lave noget, så går tiden langsomt. Det bliver trist, meget trist"* (Ahmed: 15:25). Vi finder det derfor relevant at undersøge informanternes hverdag ud fra et arbejdspsykologisk perspektiv, da vi gennem interviewene opdagede, at alle informanterne var påvirket psykisk ved ikke at have et job.

Samtidig fandt vi i vores data et mønster, som viste, at informanterne med en uddannelsesmæssig baggrund var mere reflekterende omkring integrationsprogrammet og forstod, hvorfor de blev nødt til at agere efter programmets regler, såsom praktikforløb. Ved informanterne uden en uddannelsesmæssig baggrund tegnede der sig derimod et mønster af, at de havde svært ved at forstå integrationsprogrammet og havde sværere ved at forstå, hvorfor de f.eks. skulle i praktik. Samtidig ønskede dem med en uddannelsesmæssig baggrund i højere grad at finde et job, som matchede deres uddannelse, mens informanterne uden uddannelse blot ønskede at komme i arbejde hurtigst muligt. På baggrund af ovenstående fund i empirien, har informanterne forskellige tilgange og forudsætninger for at komme i arbejde, som muligvis kan have en betydning for deres fremtidige tilværelse i Danmark.

Det var ikke noget, vi tidligere havde overvejet, kunne have en betydning for informanternes tilværelse i Danmark, da vi på baggrund af vores forforståelse formodede, at praktik ville forringe informanternes tilværelse i Danmark. Vi ønsker derfor at undersøge, hvilken betydning dette mønster mellem deres uddannelsesmæssige baggrund og deres tilgang til integrationsprogrammet har for deres tilværelse i Danmark. Udover ovenstående fandt vi endnu et mønster, som muligvis var udsprunget af informanternes uddannelsesmæssige baggrund. Ved de informanter, som havde en uddannelse, tegnede der sig et billede af, at de var bevidste om, at de måtte følge integrationsprogrammets regler om f.eks. obligatorisk praktik og sprogskole, for at de i sidste ende ville få et rigtigt arbejde. Informanten Mohammed fortalte bl.a., at han var klar over, at "systemet" krævede noget af ham: *"(...) det er systemet, som fortæller mig det. Nu siger systemet, at jeg skal i praktik"* (Mohammed: 50:30). Ved informanterne uden en uddannelse tegnede der sig derimod et billede af, at de havde svært ved at forstå spillereglerne ved integrationssystemet, og hvorfor de f.eks. skulle i praktik, da de helst ville i arbejde med det samme.

Vi finder det derfor interessant at undersøge, hvilken betydning informanternes forståelse af integrationsprogrammet har for deres tilværelse i Danmark, og om deres tilværelse er forskellig, alt efter hvilken baggrund de hver især er kommet med.

Slutteligt viste vores data endnu et mønster. På trods af at vores forforståelse omkring at flygtningene blev presset ud i beskæftigelse ud fra vores empiri ikke kan bekræftes, vælger vi ikke at forkaste vores forforståelse, da vi fortsat ønsker at have et blik for,

hvorfor flygtningene ikke føler, at de bliver presset. De fleste af informanterne, uanset alder, køn, uddannelses- og arbejdsmæssige baggrund, fortalte at de ønskede at arbejde i Danmark, og at det var meget vigtigt for dem at få et job. Derudover tegnede der sig et mønster ved, at alle informanter mente, at deres sproglige kompetencer var den eneste barriere for, at de endnu ikke havde fået et job, og at hvis de lærte dansk, ville de let kunne få et job. Informanterne med en uddannelse fortalte heller ikke, at de måske havde bedre mulighed for at få et arbejde, fordi de kom til Danmark med nogle kvalifikationer. Dette kunne muligvis tyde på, at informanterne ubevidst har indoptaget nogle forventninger og krav til, hvordan de skal opfatte f.eks. det at være i arbejde og det at lære dansk.

8.2. Pierre Bourdieu

På baggrund af ovenstående mønstre i vores empiri finder vi det relevant at anvende sociologen Pierre Bourdieus begreber om habitus, doxa og symbolsk vold samt social- og kulturel kapital, da vi ønsker, at disse begreber kan fungere som analyseredskaber sammen med informanternes fortællinger omkring, hvilken indflydelse integrationsprogrammet har for deres tilværelse i Danmark.

Pierre Bourdieu var en fransk sociolog, som var særlig kendt for sit arbejde med uddannelse og pædagogik. Udover dette, havde han også udviklet en teori, om hvordan samfundets strukturer har stor betydning hvordan et individ positionere sig (denstoredanske). Med strukturer forstås det, som de samfundsmæssige forhold, som er med til at bestemme over det enkelte menneskes liv. Disse strukturer kaldte Bourdieu for kapitaler. Bourdieus sociologiske arbejde byggede på en ontologisk antagelse om, at der findes en virkelighed, der eksisterer uafhængigt af den enkeltes bevidsthed (Bourdieu & Wacquant, 2009: 84). Dog mente Pierre Bourdieu stadig at det var vigtigt at undersøge hvordan virkeligheden opfattes, og det gjorde han bl.a. ved at anvende forskellige begreber på virkeligheden, såsom kapitaler.

Vi finder Bourdieus teori relevant, for at kunne spore ligheder og forskelle i informanternes fortællinger og undersøge, om de adskiller sig fra hinanden. I analysen vil vi stille informanterne op over for hinanden for at spore disse forskelle og ligheder.

Vi er klar over, at ved at vi udelukkende anvender Pierre Bourdieus begreber, bliver blinde for, hvilke andre mønstre der optræder i vores empiri. Nogle af disse mønstre kan også tænkes at have betydning for informanternes hverdag, og hvordan de opfatter tilværelsen i Danmark. Vi er også opmærksomme på, at selv ved de begreber, som vi anvender indenfor hans termer, er det ikke sikkert, at vi har fået øje på alle de temaer og fortællinger, som kunne underbygge de mønstre, som vi har fundet i vores empiri.

I det følgende afsnit vil vi først præsentere Bourdieus begreber omkring kulturel- og social kapital, og hvorfor de er relevante i dette speciale. Herefter præsenteres habitus ud fra en arbejdspsykologisk vinkel, og slutteligt vil vi præsentere doxa og symbolsk vold. Alle disse analytiske begreber vil sammen tydeliggøre specialets empiri og belyse, hvordan flygtningene oplever og forstår integrationsprogrammet.

8.2.1. Kulturel kapital

Vi har valgt at anvende begrebet den kulturelle kapital, da den kan være medvirkende til at vise, hvilke former for uddannelsesmæssig baggrund specialets informanter besidder, og hvordan deres baggrund har betydning for deres oplevelse og forståelse af integrationsprogrammet, herunder praktikforløbet.

Mohammed, som var én af informanterne med høj uddannelse fra Syrien, fortalte bl.a., at han ønskede arbejde indenfor sin uddannelsesmæssige baggrund. Han var dog bevidst omkring, at han blev nødt til at gennemføre flere praktikker og jobs, som ikke relaterer sig til hans tidligere arbejds- eller uddannelsesmæssige baggrund i Syrien for at nå sit mål om at arbejde i Novo Nordisk. Han fortalte bl.a., at han var velvidende om, at han skal kunne det danske sprog i højere grad for at arbejde inden for sit uddannelsesmæssige felt. Modsæt Mohammed havde vi Zaid, som var ufaglært fra Syrien og ikke havde et fremtidigt mål om, hvad han kommer til at arbejde med, da han kun var interesseret i at få et job her og nu, underordnet hvilket form for job. Zaid var samtidig også frustreret over, at han ikke "bare" kan få et job i Danmark.

Vi fandt denne forskel hos vores informanter interessant, da vi kunne se en sammenhæng mellem høj og lav kulturel kapital og deres refleksionsniveau i forhold til integrationsprogrammet i Danmark.

Den kulturelle kapital indbefatter dannelse og sproglige kompetencer, der er afgørende for, at mennesker kan begå sig i samfundets højere kredse, f.eks. uddannelsessystemet (Bourdieu, 1997: 35). For at opnå en højere økonomisk kapital har det betydning, at man har en høj kulturel kapital i form af en uddannelse. Man kan også opnå en højere social kapital, hvis man eksempelvis går på et gymnasium og lærer nye mennesker at kende. Kulturel kapital adskiller sig ved økonomisk kapital, da det er noget, individet selv skal afkode betydning af, ved f.eks. at uddanne sig, som i fremtiden kan øge ens økonomiske og sociale kapital (Wilken, 2010: 67).

Som tidligere beskrevet, så vi hos Mohammed og Zaid, at de begge havde meget forskellig kulturel kapital i form deres forskellige arbejds- og uddannelsesmæssigbaggrund. Dette gjaldt dog ikke kun hos Mohammed og Zaid, men det var mønstre, vi fandt hos alle seks informanter, hvor de enkelte informanter havde forskellig arbejds- og uddannelsesmæssig baggrund, og at denne havde betydning for deres forståelse og oplevelse af integrationsprogrammet. Det vil dermed være interessant at undersøge, med Bourdieus begreb kulturel kapital, hvad både en lav kulturel kapital betyder for informanternes oplevelse af integrationsprogrammet, og omvendt hvad en høj kulturel kapital har af betydning. Som beskrevet i starten af dette afsnit, viste der sig et mønster i empirien, ved at informanterne med en højere kulturel kapital i højere grad forstod reglerne og kodekset for systemet, end de informanter som ingen uddannelse havde. Vi vil ved hjælp af begrebet kulturel kapital undersøge, hvordan informanterne forstår f.eks. praktikforløbene, og hvad det har af betydning for deres tilværelse i Danmark.

8.2.2. Social kapital

Endvidere har vi valgt at anvende begrebet social kapital. Denne kapital henviser til den værdi, man har i kraft af sit sociale netværk eller gennem medlemskab af en specifik gruppe. Hvis man har høj social kapital, har man et bredt netværk og gode sociale relationer (Wilken, 2010: 68). Netværk menes her i bred forstand, altså både netværk man kan få i institutioner, venskaber, interesseorganisationer med mere. Jo mere økonomisk og kulturel kapital, man besidder, jo mere vil ens sociale kapital øges. Dette for eksempel, når informanterne er i arbejde eller i sprogskole, så kan de øge deres sociale kapital, f.eks. ved at skabe flere venskaber (Bourdieu & Wacquant, 2009: 104 -105).

Flere af specialets informanter beskrev, hvorledes de følte sig ensomme og isolerede, ved at de kun havde et begrænset netværk i Danmark. Især informanten Ahmed fortalte, hvordan han følte sig modløs og savnede noget at stå op til. Endvidere fortalte informanten Hasan, at savnet til sin familie fyldte meget og gjorde det svært for ham at koncentrere sig om jobansøgninger og praktik.

På baggrund af ovenstående eksempler vil vi anvende social kapital for at belyse, hvilken hverdag og netværk, som informanterne har i Danmark.

8.2.3. Habitus

Vi finder habitus relevant for besvarelsen af vores problemformulering, da vi ønsker at belyse, hvordan informanternes tidligere arbejds- og uddannelsesmæssige erfaringer, påvirker deres oplevelse af integrationsprogrammet i Danmark. Vores data viste et mønster omkring, at arbejde havde en central betydning hos alle vores informanter, men at det var en meget forskellig tilgang til, hvilket job de ønskede at arbejde med. For nogle informanter var det underordnet, hvilket job de ønskede at arbejde med i Danmark, og for andre ønskede de at arbejde med det, de havde erfaring med eller var uddannet som.

Med udtrykket habitus henviser Bourdieu til en særlig måde at begribe praksis på i den specifikke "logik", som mennesker befinder sig i. Det handler om, at mennesket har nogle grundlæggende og vanemæssige handlingsdispositioner, som de har "inkorporeret", især igennem starten af deres sociale livsløb (Bourdieu & Wacquant, 2009: 106-107).

Habitus er dermed betegnelsen for handlingsorienteringer, der gør, at mennesker tænker, vurderer og handler på en bestemt måde (ibid.:111+118).

Vi finder habitusbegrebet relevant at anvende i specialet, da de fleste informanter talte meget om deres tilværelse i Syrien, især om deres arbejde eller uddannelse, som var en stor del af deres hverdag, og som de ønskede at arbejde med i Danmark.

Informanten Hasan fortalte, at arbejde altid havde været en vigtig del af ham, siden han var barn, hvor informanten Mohammad ligeledes beskrev sit tidligere job som laborant, og at han også ønskede at finde et job, som matchede hans tidligere erhverv.

Habitusbegrebet skal, ifølge Bourdieu, forstås bredt, da individet løbende skaber erfaringer og oplevelser, som tages med videre i sit fremtidige liv, og som individet agerer

ud fra. Mennesket bliver således et produkt af de sociale påvirkninger, som det indgår i løbende (Bourdieu & Wacquant, 2009: 117).

I specialet har vi valgt at anvende habitusbegrebet, set ud fra informanternes habitus om hvad arbejde betyder for dem, og hvordan deres arbejdsmæssige baggrund fra Syrien har en betydning for deres syn på arbejde og integrationsprogrammet i Danmark. Samtidig finder vi begrebet relevant, da man ifølge Bourdieu vil tage sin habitus med sig og fortsætte sin adfærd, når man befinder sig i nye omstændigheder (ibid.:114-116). Vi er derfor interesseret i at undersøge, om vi kan se en sammenhæng mellem informanternes fortællinger om deres arbejde i Syrien og deres interesse for at arbejde i Danmark.

I forlængelse af ovenstående fandt vi det også relevant at undersøge betydningen af arbejde for informanter, da informanterne fortalte, hvordan det at stå uden arbejde påvirkede deres hverdag i Danmark. For de fleste informanter påvirkede det dem psykisk ikke at have et job, blandt andet ved at de følte sig meget isolerede, kede af det og manglende indhold i hverdagen.

Vi vil med udgangspunkt i Bourdieus habitusbegreb påvise, hvordan informanternes forskellige baggrunde påvirker deres tilgang og forståelse af integrationsprogrammet. Set ud fra et arbejdspsykologisk perspektiv, beskrives arbejdsidentitet som en del af den samlede identitet hos individet og handler både om mennesker, der har et arbejde, og dem uden et arbejde. Arbejde er endvidere med til at give livet mening (Plaudan-Müller 2012, 135). Vores empiri viste et mønster ved, at de fleste informanter var påvirket af de psykologiske følger ved ikke at have et job. De fleste informanter fortalte, at de var frustrerede over, at de ikke havde et arbejde i Danmark. Informanten Hasan fortalte, at han ikke ønskede at oplyse fremmede om, at han modtog integrationsydelse, når de spurgte ind til hans hverdag i Danmark. Hans ønske var at kunne fortælle, at han var i job. Ifølge psykologen Lars Plaudan Müller består grundtanken i arbejdsforståelsen af, at mennesket realiserer eller virkeliggør sig selv gennem sit arbejde, og det er derfor hæmmende for mennesker at være arbejdsløse eller have et arbejde, der forhindrer én i at bruge sine potentialer i arbejdet (ibid.: 141). Dette så vi blandt andet hos informanten Zaid, som fortalte, at han havde svært ved at stille sig tilfreds med sin hverdag i Danmark, når han ikke var i arbejde. Zaid ville, som den eneste af informanterne, gerne rejse tilbage til Syrien, hvis han ikke inden længe fandt et job i Danmark. Han fortalte, at han var ked af det, når han var uden arbejde, og syntes det var svært at få et arbejde.

I dag ses formålet med arbejde også som meget mere, end blot det basale som f.eks. at skaffe mad. I dag handler det i højere grad om at det er en aktivitet, som bygger på psykiske, kognitive og emotionelle forhold. Der er også sket en inklusion af mere følelsesmæssige og personlige elementer i arbejdet (Plaudan-Müller, 2012: 143). Yasmin var én af informanterne, som fortalte, at det at arbejde gjorde hende stolt, og dét at hun kunne være med til at gøre en forskel på en arbejdsplads, betød meget for hende. På baggrund af ovenstående vil vi belyse, hvordan informanternes habitus har en betydning for, hvordan de oplever integrationsprogrammet i Danmark, og hvordan dette i sidste ende kan få en betydning for deres tilværelse i Danmark.

8.2.4. Doxa

Ovenfor har vi vist, at vi fandt mønstre omkring informanternes tidligere arbejdsliv, uddannelsesmæssig baggrund, samt tilgang til integrationsprogrammet. Vi så en sammenhæng mellem deres uddannelsesmæssige baggrund og tilgang til praktik som en del af integrationsprogrammet, og derfor fandt begreberne social og kulturel kapital relevant samt begreb om habitus. I nærværende afsnit vil vi belyse, hvordan vi ser, at informanterne forholder og forstår spillereglerne omkring "velfærdssystemet" og samtalen med sagsbehandleren. Dette gøres ved at anvende Bourdieus begreb doxa.

For at forstå doxa må vi først beskrive det felt, som informanterne agerer i.

Ifølge Bourdieu består samfundet af en række sociale rum eller felter (sociale, økonomiske, kulturelle). Hvert felt indeholder magtrelationer, krav, og hvor netværk og relationer bindes sammen af en fælles logik (Bourdieu & Wacquant, 2009: 29). Bourdieus felt- og habitusbegreb hænger sammen, idet individet er et produkt af feltet og tiltrækkes af det felt, der giver mest mening ud fra deres habitus. Det kan derfor være svært for f.eks. nytilkomne i Danmark at forstå feltet og spillereglerne, idet velfærdssystemet ikke har været en del af deres opvækst og habitus.

I dette speciale omhandler feltet to områder. Det første felt er mødet mellem informanterne og velfærdssamfundet. Det er bl.a., når de møder de krav, som stilles til dem, som f.eks. virksomhedspraktik eller sprogskole, som udspringer af velfærdsstaten. Det andet felt er mødet mellem informanterne og sagsbehandleren, da det er denne, som præsenterer dem for de spilleregler og krav, som gør sig gældende i dette felt. Disse to

felter kan tænkes at være tæt forbudne, da sagsbehandleren er en repræsentant for det "system", som informanterne møder.

Indenfor dette felt, finder vi det derfor relevant at anvende Pierre Bourdieus begreb "doxa" for at undersøge, hvordan informanterne agerer i dette felt, og hvordan de forstår doxa.

I vores empiri fandt vi, at informanterne forholdt sig forskelligt til velfærdssystemet og integrationsprogrammet. Informanten Zaid fortalte bl.a., at han mente, det var "systemets" skyld, at han ikke havde fået arbejde i Danmark, og udtrykte, at han ikke kunne forstå, hvorfor han skulle i praktikforløb. Zaid henviste flere gange i interviewet til Syrien, som han fortalte, ikke har et system, og hvor det er meget nemmere at få et arbejde. Hasan fortalte også, at han kun talte praktik med sin sagsbehandler og fortalte endvidere, at han mente, der var en kulturforskel mellem Syrien og Danmark, som gjorde det svært for ham at forstå reglerne i Danmark, da han ikke syntes, han kendte dem ordentligt. Informanten Mohammed syntes modsat Zaid og Hasan, at praktik var godt, da det kunne være hans vej videre til at komme i arbejde. Dog fortalte Mohammed også, at det var "systemet", som bestemte, at han skulle i praktik igen og igen, og at han syntes, systemet var bedre før, hvor flygtninge ikke på samme måde skulle i de mange praktikforløb, som de skal i dag. Yasmin syntes, ligesom Mohammed, også, at praktik var en god ting, da det giver hende mulighed for at lære det danske sprog bedre.

Vi oplevede under interviewene, at de fleste informanter udtrykte sig negativt omkring integrationsprogrammet og til det, som de kaldte for "systemet". Derudover tegnede der sig et mønster i informanternes fortælling ved, at informanterne med en højere kulturel kapital i bredere udstrækning forstod formålet og reglerne ved f.eks. praktik, end informanterne med en lavere kulturel kapital. I informanternes fortællinger omkring deres oplevelse af integrationsprogrammet adskilte de sig, og vi syntes at kunne spore, at det kan være på baggrund af deres kulturelle kapital.

Ifølge Bourdieu beskrives doxa som *"et særligt synspunkt - de dominerendes synspunkt, og som sætter sig igennem som et universelt synspunkt"* og for dem, der bliver domineret af dette synspunkt, bliver det som en naturlig måde at forholde sig til synspunktet og hermed virkeligheden på" (Bourdieu & Wacquant, 2009: 129+ 223).

Ifølge Bourdieu kræver det af agenterne, i vores tilfælde flygtningene, at de forstår "spillets regler" og kan følge med, hvor spillet bevæger sig hen, altså kende spillets historie, før at man ser det som en naturlig måde at forholde til virkeligheden på (Bourdieu, 1997: 157).

Bourdieu skelner i sin teori om doxa mellem en dårlig og en god spiller. En god spiller er én, som har indlejret spillets regler og bliver ét med spillet (ibid.: 157). Den gode spiller sætter ikke spørgsmålstejn ved spillereglerne, da denne er født ind i den givne kultur, og spillet er en del af dennes habitus. Modsat den gode spiller vil den dårlige spiller have sværere ved at forstå spillereglerne, fordi han/hun ikke er født ind i samme kultur og har indlejret spillets regler på samme måde. Der er ifølge Bourdieu en sammenhæng mellem det at forstå spillet og den habitus og kultur, man er født og socialiseret ind i (ibid.: 152). I dette speciale skal doxa forstås som de spilleregler, som gør sig gældende i integrationsprogrammet, og som er en del af velfærdssystemet. Herudover skal doxa forstås som det møde, flygtninge har med deres sagsbehandler i Jobcentret – om de forstår spillereglerne omkring mødet med deres sagsbehandler.

Når en flygtning har fået asyl, skal personen igennem et treårigt integrationsprogram, der, som beskrevet i problemfeltet, bl.a. omhandler danskundervisning og praktikforløb. Flygtningen skal gennemføre disse forskellige tilbud for at få integrationsydelse. Der er derfor nogle klare regler og krav til flygtningen for at modtage offentlig ydelse. Men i modsætning til en etnisk dansker er de syriske flygtninge ikke opdraget i en velfærdstat, og måske derfor ikke til "spillereglerne" på samme måde (Bourdieu, 1997: 157). Som beskrevet tidligere, fortalte bl.a. Zaid, at han ikke kunne forstå, hvorfor han skulle i praktik, og hvorfor han ikke bare kunne arbejde. Dette kunne muligvis være et eksempel på, at Zaid ikke kender til spillereglerne, fordi han ikke er vokset op i Danmark. Specialets informanter kan derfor, ifølge Bourdieu teori, muligvis have sværere ved at forstå velfærdssystemets spilleregler, og bliver dermed måske "dårlige spillere", fordi de ikke er vokset op i en velfærdskultur, modsat en etnisk dansker, som er socialiseret ind i et velfærdssamfund.

Derudover mener vi også, at der er en mere skjult doxa på spil, som vores informanter er blevet en del af, idet de er indtrådt i et nyt ukendt felt. I mødet mellem informanterne og deres sagsbehandler er der også en række uskrevne regler på spil. Man kan forestille sig, at sagsbehandleren har det med praktikforløb og arbejde på en bestemt måde, som informanterne muligvis ubevidst forstår og spiller med på for at være en "god spiller". De

er måske klar over, at de skal holde sig "gode venner" med sagsbehandleren, fordi de ved, at det er sagsbehandleren, som i sidste ende har mulighed for at træffe afgørelser, som kan have betydning for dem.

Vi vil derfor med begrebet doxa undersøge, om informanternes forståelse af spillereglerne i det felt, de agerer i, har en betydning for deres tilværelse i Danmark. Derudover vil vi undersøge, hvad det kan betyde for informanternes tilværelse, hvis de stiller spørgsmålstejn ved spillereglerne i feltet, f.eks. hvorfor de skal i praktik. Afslutningsvis vil vi også undersøge, hvordan informanterne forholder sig til den doxa, der er i mødet med deres sagsbehandler – om de er bekendt med rammerne omkring mødet med en myndighed, og hvad dette i sidste ende kan have af betydning for deres tilværelse.

8.2.5. Symbolsk vold

Udover at vi finder begrebet doxa relevant i specialet, for overordnet at kunne belyse, hvordan informanterne forholder sig til velfærdsystem, ønsker vi i det følgende at belyse, hvordan vi finder Pierre Bourdieus begreb om symbolsk vold relevant for opgaven.

Som tidligere nævnt, havde vi en forforståelse om, at flygtningene blev presset i praktik og beskæftigelse, og at de ikke var mentale parate til dette. Denne forforståelse blev der rykket ved, idet vores empiri pegede i en anden retning. Alle specialets informanter havde et højt ønske om at få et arbejde, da de følte, at det ville give dem mere indhold i deres hverdag. Med begreberne kulturel kapital og habitus ønsker vi at undersøge, at deres ønske om at arbejde, har en relation til deres uddannelses- og arbejdsmæssige baggrund, hvor vi med begrebet symbolsk vold, ønsker at undersøge, at informanternes ønske om at arbejde, ubevidst er blevet indlejret hos dem. Man kan forestille sig, at de i mødet med systemet og deres sagsbehandler, er blevet påvirket til at acceptere og tænke praktik og beskæftigelse på en bestemt måde. Vi vælger derfor ikke helt at forkaste vores forforståelse, da vi ønsker at undersøge og analysere informanternes fortællinger omkring deres ønske om arbejde.

Gennem interviewene opdagede vi, at alle flygtningene talte om arbejde på den samme måde, at det var noget, som de alle ønskede sig. Informanten Zaid, fortalte, hvordan han

ikke kunne finde noget arbejde, men at han elskede at arbejde i Danmark. Dette fandt vi interessant, da Zaid aldrig har prøvet at arbejde i Danmark, og derfor ret beset ikke ved, hvad det vil sige at være på det danske arbejdsmarked. Det kan tyde på, at Zaid ubevidst har accepteret et bestemt regelsæt og tankegang omkring arbejde i Danmark. Ydermere fortalte informanten, Hasan, at alle vil i arbejde, at han som flygtning skal i arbejde, og at han havde et stort ønske om dette. Endvidere kunne det være et eksempel på, at speciallets informanter ubevidst optager forventningerne om, at de skal blive selvforsørgende og i beskæftigelse.

Det kan læne sig op ad Pierre Bourdieus begreb om symbolsk vold, som er kendetegnet ved en usynlig vold, hvor den dominerende adlyder et påbud, som er indskrevet i en given situation eller "kollektive forventninger", uden at være klar over det (Bourdieu, 1997: 187-188).

Den symbolske vold er for den dominerende en ubevidst accept af et givent regelsæt, som den dominerende fastsætter (Bourdieu & Wacquant, 2009: 130). I analysen af symbolsk vold, er den dominerende part, informanternes møde med velfærdssystemet, som f.eks. deres sagsbehandler eller sprogskolen, som er deres "kontakt" til det danske system. Vi er opmærksomme på, at andre faktorer også kunne analyseres som værende den dominerende part overfor informanterne, f.eks. politikken på integrationsområdet eller mediernes indflydelse på opfattelsen af praktik som integrationsfremmende for flygtningene. Dette har vi valgt at afgrænse os fra. Ved eksemplet med Zaid kunne den dominerende her være hans sagsbehandler, hvor Zaid ubevidst accepterer, at arbejde i Danmark er godt, og han skal ønske sig at arbejde, da det er det, som sagsbehandleren ønsker, at han skal mene.

Herudover opdagede vi et mønster i forhold til deres fortællinger omkring sproget. Alle informanterne, uanset alder, køn, uddannelses- eller arbejdsmæssig baggrund, beskrev sproget som værende den største barriere for dem for at få et arbejde og mente, at hvis de blev bedre til at tale dansk, ville de så kunne komme i job. Yasmin fortalte bl.a., at når hun kan sproget, så kan hun få et rigtigt arbejde. Derudover fortalte Mohammed også, at det vigtigste for ham var at lære dansk, så han kunne få et arbejde. Hverken Yasmin eller Mohammed fortalte eller overvejede, at deres uddannelser måske også kunne være medvirkende til, at de kunne få et job.

Vi fandt dette mønster interessant, da det muligvis kan være et eksempel på symbolsk

vold, ved at alle informanter talte om sproget på samme måde og måske ubevidst har indoptaget en bestemt måde at tænke sproget på.

På baggrund af ovenstående vælger vi derfor at anvende begrebet symbolsk vold ved to mønstre i informanternes fortællinger. Det ene er deres fortællinger omkring arbejde, og det andet er deres fortællinger omkring sproget. Vi har valgt disse to mønstre, da de ligger i forlængelse af specialets fokus, nemlig at undersøge, informanternes oplevelse af integrationsprogrammet, og hvad det har af betydning for deres tilværelse. Vi er klar over, at vi ved at holde fokus på disse to mønstre kan blive blinde overfor andre, som også havde været interessante at undersøge.

9.0. Analysestrategi

I dette kapitel, redegøres der for de analysestrategiske overvejelser vi har haft. Vi ønsker at tydeliggøre, måden hvorpå, vi vælger at bearbejde empiriindsamlingen, ved at tematisere og kode den. Slutteligt i afsnittet, vil der være en oversigt over analysens ramme.

9.1. Tematisering af specialets empiri

Analytisk kodning er metoden til, hvordan man fortolker sit materiale (Brinkmann & Tanggaard, 2010: 259).

Som beskrevet tidligere, har vi en abduktiv tilgang til indsamlingen af empirien, hvor vi på forhånd har haft nogle overvejelser omkring empiriindsamlingen i form af temaer i interviewguiden. Vores teoretiske ramme var dog ikke fastlagt, og blev først dannet på baggrund af vores fund i empirien.

Alle interviews er som første led i analysebearbejdelsen blevet transskriberet, og for at få en systematisk databearbejdning, har vi valgt at kode vores empiri. Kodningen er udarbejdet skematisk efter informanternes fortællinger, som sidenhen er blevet temainddelt. På denne måde blev informanternes eventuelle sammenhænge og forskelligheder tydeliggjort i tematiseringen.

Som beskrevet i metodeafsnittet havde vi en semistruktureret interviewguide, hvor vi anvendte temaer for vores spørgsmål, som havde relevans for belysning af vores problemformulering. Disse temaer var vi trofaste ved i kodningen af empirien, men vi opdagede samtidig nye temaer på baggrund af informanternes fortællinger. Vi gik ind til specialet med en forståelse omkring, at praktik, som en del integrationsprogrammet, ville være pressende for flygtninge, da de psykisk, ikke ville have overskud til at være i et praktikforløb. Vi oplevede midlertidigt under vores bearbejdning af empirien, nye mønstre som pegede i en anden retning, og som gav os et nyt syn på vores problemfelt. Denne nye viden har sidenhen dannet rammerne for vores teorivalg.

9.2. Analytisk ramme

Analysen er opdelt i fire afsnit, som alle har til formål at besvare specialets problemformulering og underspørgsmål.

Første afsnit vil belyse specialets første underspørgsmål, nemlig hvordan flygtningene

beskriver deres tilværelse i Danmark. Her vil vi, ved at anvende Pierre Bourdieus begreb om social kapital og habitus, undersøge informanternes fortællinger om deres tilværelse. Dette med fokus på deres sociale og arbejdsmæssige tilværelse, og hvilken betydning, deres tidligere arbejdsmæssige erfaring fra Syrien, kan have for deres oplevelse af tilværelsen i Danmark. De tre sidste afsnit vil belyse specialets andet underspørgsmål, hvilken indflydelse flygtningenes uddannelsesmæssige baggrund har, for deres forståelse af og oplevelse med integrationsprogrammet. Her vil vi anvende Bourdieus begreber om kulturel kapital, doxa og symbolsk vold, som tilsammen kan give forskellige perspektiver på, hvordan de oplever integrationsprogrammet og om deres oplevelser adskiller sig fra hinanden.

Ved at analysere disse to underspørgsmål, mener vi, kan være medvirkende til at besvare specialets problemformulering; *Hvilken indflydelse har det beskæftigelsespolitiske fokus i integrationsprogrammet for syriske flygtninges oplevelse af tilværelsen i Danmark?*

Analysens ramme:

- 1) En ny tilværelse i Danmark – en hverdag uden arbejde
 - Relationernes betydning for flygtningenes tilværelse i Danmark
 - Tidligere arbejdsliv kan have betydning for tilgang til arbejde i Danmark
- 2) Flygtningenes uddannelsesbaggrund
 - Flygtninge med uddannelse
 - Flygtninge uden uddannelse
 - Flygtningenes uddannelsesbaggrund har betydning for tilgangen til praktik
- 3) Forståelse af integrationsprogrammet kan bunde i forståelse om spillet
 - Oplevelse og forståelse af praktik
 - Oplevelse og forståelse af mødet med sagsbehandleren
- 4) Beskæftigelsestankegangens præg på flygtningenes forståelse af integration i Danmark
 - "Jeg tror det bedste for en flygtning vil være at komme i job, job for alle"
 - "Jeg har brug for at snakke godt dansk for at få et job. Det er det vigtigste"

10.0. Analyse

Vi har, som præsenteret i analysestrategien, valgt at opdele vores analyse i fire afsnit. Første afsnit vil belyse specialets første underspørgsmål om, hvordan flygtningene beskriver deres tilværelse i Danmark, med fokus på deres sociale og arbejdsmæssige tilværelse, og hvilken betydning deres tidligere arbejdsmæssige erfaring fra Syrien kan have for deres oplevelse af tilværelsen i Danmark.

De sidste tre afsnit vil belyse specialets andet underspørgsmål, om hvilken indflydelse flygtningenes uddannelsesmæssige baggrund har for deres forståelse af og oplevelse med integrationsprogrammet. Ved at analysere underspørgsmålene har vi en forventning til, at det vil være medvirkende til at besvare specialets problemformulering; Hvilken indflydelse har det beskæftigelsespolitiske fokus i integrationsprogrammet for syriske flygtninges oplevelse af tilværelsen i Danmark?

10.1. En ny tilværelse i Danmark – en hverdag uden arbejde

Vi vil i nærværende afsnit undersøge informanternes fortællinger om deres tilværelse, med fokus på deres sociale og arbejdsmæssige tilværelse, og hvilken betydning deres tidligere arbejdsmæssige erfaring fra Syrien kan have for deres oplevelse af tilværelsen i Danmark.

10.1.1. Relationernes betydning for flygtningenes tilværelse i Danmark

I dette afsnit ønsker vi at udfolde informanternes hverdag i Danmark, og hvilke nære relationer de har i Danmark. Som beskrevet i begrebsafklaringen af tilværelsen, betragter vi deres tilværelse ud fra tre områder; *den generelle, den arbejdsmæssige -og den sociale tilværelse*. I dette afsnit vælger vi at have fokus på deres generelle hverdag samt deres sociale tilværelse. Det gør vi på baggrund af, at man i informanternes fortællinger kunne spore, at deres sociale relationer – eller mangel på samme – havde en stor betydning for deres tilværelse.

For at underbygge disse mønstre vælger vi at anvende Pierre Bourdieus begreb om social kapital.

Social kapital er summen af de ressourcer, den enkelte eller gruppe har til rådighed i kraft af et netværk af stabile relationer (Bourdieu & Wacquant, 2009: 105).

Informanten Zaid er 38 år gammel og bor i Borup med sin kone og tre børn. Han har været bosiddende i Danmark i to år (Zaid: 01:17). Omkring sin hverdag fortæller Zaid, at han ikke har nogle fritidsinteresser og udelukkende bruger sin tid på at være i sprogskole og bringe sine børn til og fra skole (Zaid: 05:59). Derudover fortæller Zaid: *"Jeg snakker med min kone, vi laver mad, jeg snakker med min mor i Syrien, jeg snakker med min søster i Syrien"* (Zaid: 05:43).

Med udgangspunkt i ovenstående citat kan man forestille sig, at Zaid's sociale kapital er forholdsvis svagt da han ikke har meget indhold i hverdagen og ikke møder nye bekendtskaber udover sin familie. Zaid's begrænsede sociale kapital kan muligvis besværliggøre det for ham at danne en stærkere social kapital, idet hans netværk foregår indenfor en lille og begrænset gruppe (Wilken, 2010: 68). Selvom Zaid ikke har så mange relationer i Danmark, betyder det alligevel meget for ham, at hans familie er hos ham, og at de sammen har en hverdag: *"Hvis min kone ikke var her, vil her være så tomt. Uden min familie det ville ikke gå"* (Zaid: 17:03). Vi ser dette som et eksempel på, at Zaid's nære familierelationer betyder meget for ham og er med til at gøre hans tilværelse bedre i Danmark.

I modsætning til Zaid, som har sin familie i Danmark, fortæller informanten Hasan, at han savner sin familie, og dette savn gør, at han har svært ved at fokusere på uddannelse og praktik: *"Jeg har mange ting, jeg tænker på. Min familie som jeg savner, jeg har svært ved at fokusere på andre ting, jeg vil gerne læse videre, men det er svært lige nu"* (Hasan: 13:06).

Ud fra dette citat kan man forestille sig, at Hasans lave sociale kapital kan have den konsekvens, at Hasan ikke har overskud til at påbegynde en ny tilværelse i Danmark ved blandt andet uddannelse og dermed øge sin kulturelle kapital. Ved at Hasan havde sin familie tæt ved sig, kunne man forestille sig, at det vil forbedre hans hverdag, og han ville være gladere (Hasan: 22:49). Hasan fortæller dog, at han har noget familie i Slagelse, men det er ikke nogen, som han ser ofte. Han bruger ikke sin herboende familie til at tale om sine problemer og tanker, da han mener, at de har deres eget at slås med (Hasan: 13:05). Det kan formodes, at det at Hasan ikke har nogle at tale med omkring at være flygtet til et fremmed land, samt at han ikke har nogle tætte relationer, kan gøre ham sårbar.

Ensomheden fylder meget hos ham, men når han er i kontakt med andre, hjælper det på hans humør: *"(...) når man bor med sin familie, så er det meget friskt, og man bliver mere glad"* (Hasan: 22:49). Modsat Zaid der ikke har nogle fritidsinteresser, ønsker Hasan derimod at skabe mere indhold i sin hverdag i form af aktiviteter. Han har tidligere været

aktiv med fodbold, som han var meget glad for, og som gav ham en masse oplevelser og venner. Dog, har han, på grund af sin brok, på nuværende tidspunkt ikke været i stand til at genoptage denne sport i Danmark (Hasan: 04:31). Man kan forestille sig, i Hasans tilfælde, at aktiviteter i hverdagen kan kompensere for hans manglende nære familierelationer i Danmark og øge hans sociale kapital i form af venskaber.

Informanten Yasmin er 23 år og bor på et kollegium i Borup sammen med sin lillebror på 16 år. De har begge været i Danmark i 1 ½ år.

Yasmins hverdag går med sprogundervisning, besøg hos sin faster og onkel, og ellers at gøre rent og se fjernsyn. Hun fortæller, at hun har fået nogle gode venner på sprogskolen, men at de ikke ses udover skolen, da alle er trætte efter undervisning og har andre ting, som de skal ordne (Yasmin: 17:17). Ligesom Hasan savner Yasmin også sin familie og føler, det er hårdt, at hun ikke har sine forældre tæt på sig (Yasmin: 07:40).

Yasmins sociale kapital, kan ligesom Hasans, ses afgrænset da det foregår i de samme tætte cirkler, hvor kontakten til omverdenen er begrænset.

Hvor Zaid havde sin familie hos sig, har Yasmin og Hasan kun enkle familiemedlemmer hos sig. Både Yasmin og Hasan er forholdsvis unge, og man kan formode, at det er hårdt for dem ikke at have deres forældre hos sig. Dog forsøger Yasmin, ligesom Hasan, også at skabe nye kontakter. Yasmin er begyndt i Fitness World, som hun er blevet meget glad for: *"Vi har jo ikke noget arbejde, så jeg har brug for at lave noget, for vi er her jo bare. Så har jeg brug for fitness til at kunne bevæge mig og føle en bevægelse"* (Yasmin: 03:36).

Citatet her kan være et eksempel på, at Yasmin selv gør en indsats og bruger sin sociale kapital til at skabe nye kontakter og få mere indhold i sin hverdag.

Yasmin fortsætter med at fortælle, hvordan hendes tilværelse i Danmark adskiller sig fra hendes hverdag i Syrien. Hun fortæller bl.a., at hendes rolle som storesøster har ændret sig, efter at hun og hendes bror er kommet til Danmark. Det er nu hende, som skal have styr på alt det praktiske og handle ind og lave mad. Hun føler, at hun nu laver alt, ligesom hendes mor gjorde i Syrien, og at dette tager meget energi for hende (Yasmin: 05:36).

Informanten Amir er 32 år og bor i Borup Kommune med sin kone og to børn. Han har været bosiddende i Danmark i lidt over et år. *"Efter skole går jeg hjem og henter mit barn i børnehaven. Jeg vil gerne i butik, men det er svært, jeg bruger meget tid på mine børn og laver*

ikke så meget udover det” (Amir: 04:01). Endvidere beskriver Amir, at han savner sin hverdag i Syrien, og han føler sig isoleret og alene med sin familie. Amirs sociale kapital kan formodes at være meget begrænset, idet hans eneste kontakter i hverdagen er hans familie og sprogskole. Dog kan man forestille sig, at Amir ville have følt sig endnu mere alene, hvis han ikke havde haft sin familie hos sig, da den kan være medvirkende til en bedre hverdag. Som beskrevet i starten af dette afsnit, består den sociale kapital af relationer af den profit, som en person har fået gennem sociale processer (Bourdieu & Wacquant, 2009: 105). Hvis Amir havde sin familie hos sig, kan man derfor forestille sig, at han hans sociale kapital ville forbedres, ved at hans sociale profit ville øges. Amirs hverdag er også påvirket af, at han har en handicappet søn, som kræver en masse ressourcer fra ham. Han beskriver, hvordan hans søn har svært ved at gå og tale, og det bekymrer ham meget. Amir fortæller, at han har svært ved at overskue praktik (Amir: 07:23). Ved at Amir har en handicappet søn, som kræver en masse energi og ressourcer, kan man forestille sig, at han ikke har overskud til at øge sin sociale kapital. Hans manglende overskud på grund af sin søns problemer har ikke nødvendigvis nogen forbindelse til, at han er flygtning – de fleste mennesker ville opleve det som resourcekrævende at have et handicappet barn. Amir fortæller dog, at han ikke ved, hvor han skal få hjælp til sin søns problematikker, og at hans sagsbehandler ikke giver ham den vejledning, som han ønsker (Amir: 10:58). For Amir kan det muligvis betyde, at han vil blive stresset yderligere ved at komme i praktik, idet han ikke ved, hvor han skal få hjælp til sin søn.

Informanten Mohammed er 46 år og bor i Borup Kommune med sin kone og fire børn og har udover dem også andre slægtninge i Danmark. Mohammed har boet i Danmark i fire år og er dermed den af specialets informanter, som har været her længst tid. Mohammed beskriver sin hverdag som travl med fire børn og med en kone, som har fået arbejde i den lokale Bilka (Mohammed: 01:29). Mohammed skal selv til at påbegynde sin tredje praktik og håber at komme i arbejde efter denne. For Mohammed kan det, at han har sin familie bosiddende hos sig, i sig selv være en selvforstærkende effekt ved, at den sociale kapital øges yderligere, fordi Mohammed har grundlaget til at danne nye relationer, når han har fået en ”base” i form af sin familie i Danmark. Og ved at Mohammed har en højere social kapital, kan man forestille sig, at han muligvis ville kunne omdanne denne kapital til

andre kapitaler, hvis han formår at udnytte sin sociale kapital (Bourdieu & Wacquant, 2009: 104).

Hasan havde svært ved at overskue sin hverdag og praktik, fordi han savnede sin familie og ikke havde set dem i al den tid, han havde opholdt sig i Danmark. Dette savn så vi også hos Yasmin. Man kan derfor forestille sig, at Mohammeds tilværelse i Danmark i højere grad er præget af mere positivitet, da han har sin familie hos sig, og som kan betyde, at Mohammed føler sig mere hjemme (Nielsen, 2016). Selvom både Zaid og Amir også har deres familie bosiddende i Danmark, kan det formodes, at Mohammed bedre forstår at anvende sin sociale kapital, fordi han har boet i Danmark i flere år end dem, ved at han gør mere aktivt for at socialisere sig med danskere. Mohammed giver også udtryk for, at det er vigtigt for ham, at hans børn får venner: *"Mine børn, ja den ældste går til fodbold i Klub Borup, og den anden går til gymnastik efter skole i dag kl.17"* (Mohammed: 24:36). Derudover har Mohammeds børn også kammerater fra skolen på besøg. Dette kunne potentielt være et eksempel på, at både familiens og Mohammeds sociale kapital bliver øget.

Informanten Ahmed er 29 år og har været i Danmark i tre år. Han bor alene i en lille by udenfor Borup, mens hans kone og barn opholder sig i Tyrkiet. Ahmed beskriver sin hverdag som værende monoton, ligesom Amir og Zaid: *"Jeg plejer at se fjernsyn og laver arabisk mad. Eller besøger min ven en gang imellem. Jeg tager også nogle gange til Slagelse og besøger min søster, og min bror som også bor der"* (Ahmed: 05:16). Endvidere fortæller Ahmed, at han havde en mere aktiv hverdag i Syrien, hvor han blandt andet spillede tennis og billard, men disse ting føler han ikke, at han har lyst til her i Danmark. Derudover havde Ahmed også mere social kapital i Syrien, da han havde sine venner og familie tæt på sig. Ahmed fortæller dog, at savnet fylder meget hos ham, og ligesom Hasan har han svært ved at overskue hverdagen og føler sig isoleret. Ahmed føler også, at fordi han bor så langt ude på landet, besværliggør det kontakten til omverdenen: *"Det er svært for mig at bo i en lille by, Hammer, fordi man er meget isoleret og langt fra alt. Det tager lang tid at komme til ting, og her er alt for stille. Der er to kilometer til den bus, som kører hertil sprogskolen, og den går sjældent"* (Ahmed: 18:51). Man kan forestille sig, at Ahmeds sociale kapital måske havde været anderledes, hvis han boede tættere på en større by.

Hvis Ahmed f.eks. boede i en by, hvor der var mange aktiviteter for flygtninge, kunne det potentielt øge hans sociale kapital, da han ville omgås andre udenfor sit netværk.

Mohammed er et eksempel på, hvordan man kan øge sin sociale kapital ved at have fritidsinteresser, såsom at skrive digte, og derigennem møde andre mennesker og udvide sit netværk. Mohammed fortæller også, at han i Borup deltager til fester med sine børn "(...) *I Borup er jeg også hvert år til fest tæt på kommunen, hvert år tager jeg derhen med børnene*" (Mohammed: 59:57). Dette kunne potentielt være et eksempel på, at Mohammeds sociale kapital øges, fordi han udvider sit netværk til ikke kun at omhandle sin familie og dermed får nye bekendtskaber.

Som tidligere beskrevet, fortæller Hasan, at hans hverdag er præget af savnet til sin familie, og at han føler sig ensom (Hasan: 21:55). Man kan dog forestille sig, at for Hasans vedkommende ville det muligvis øge hans sociale kapital, hvis han færdiggjorde sin uddannelse som laborant, som han meget gerne vil, og dermed fik en mere indholdsrig hverdag. Det samme kan tænkes at gøre sig gældende for Yasmin. Hvis hun også færdiggjorde sin uddannelse, kan det muligvis betyde, at Yasmins hverdag også vil blive forbedret, idet hun måske dannede nye bekendtskaber.

På baggrund af informanternes fortællinger omkring deres sociale og daglige tilværelse i Danmark, har vi ved hjælp af Bourdieus begreb om social kapital, set et mønster ved, at det har stor betydning for informanternes tilværelse i Danmark, om de har deres familie hos sig eller ej. Både Ahmed, Hasan og Yasmin savner deres familie og føler, at hverdagen kan være ensom uden deres tætteste relationer tæt på sig. Dog vil Hasan og Yasmin begge gerne færdiggøre deres uddannelse, som man kan forestille sig, øger deres sociale kapital og måske gøre deres hverdag mindre ensom. Mohammed, Zaid og Amir havde alle deres familie tæt på sig, og selvom Zaid og Amir havde et forholdsvis lille netværk i Danmark, kan det tænkes at have stor betydning for dem, at de har deres familie tæt på sig. Overordnet kan man derfor udlede, at tilværelsen for informanterne uden familie i Danmark i højere grad har præg af ensomhed og isolation, end ved informanterne som var blevet familiesammenført.

I det følgende afsnit ønsker vi at undersøge, hvilken betydning informanternes tidligere arbejds- og uddannelsesmæssige erfaring har af betydning for deres oplevelse af

integrationsprogrammet, og hvordan de forstår dette program, herunder praktik. Udover dette ønsker vi også at undersøge, hvilken betydning det at komme i job har for informanterne.

10.1.2. Tidligere arbejdsliv kan have betydning for tilgang til arbejde i Danmark

I dette afsnit ønsker vi at undersøge, hvilken betydning informanternes tidligere erhverv og uddannelse har for deres oplevelse af at være i arbejde, og for deres tilværelse.

Baggrunden for dette er, at vi i informanternes udtalelser har kunnet spore et mønster, ved at de informanter, som ikke havde nogen uddannelse, havde en anden opfattelse af det at arbejde, end hos dem med en påbegyndt eller færdiguddannet uddannelse. Det var forskelligt, hvad informanterne ønskede, at et job skulle give dem – nogle ville i arbejde for at få en følelse af at få indhold i hverdagen, mens andre ønskede, at job skulle være et, som matchede deres uddannelse.

Ved hjælp af Pierre Bourdieus begreb om habitus samt begreb om arbejdsidentitet ønsker vi i det følgende, at fremhæve disse mønstre i informanternes fortællinger.

Ahmed fortæller følgende omkring sin tidligere tilværelse i Syrien: *"(...) I Syrien var jeg lastbilchauffør og landmand. Jeg arbejde meget i Syrien, det var ikke noget problem, der er masser af fysisk arbejde"* (Ahmed: 01:55). Han fortsætter i interviewet med at fortælle, at han gerne vil arbejde som lastbilchauffør i Danmark, men at det ikke er muligt, da hans lastbilkørekort fra Syrien ikke kan bruges i Danmark. For Ahmed er det dog underordnet, hvilket arbejde han får i Danmark, så længe han kan være "i gang" (Ahmed: 02:20).

Ahmed fortæller flere gange i interviewet, at han gerne vil arbejde. Ahmed fortæller bl.a.: *"Jeg vil gerne tage alt arbejde, det er ikke noget problem, bare noget så jeg kan blive holdt i gang. Jeg var meget glad for børnehaven, der arbejdede jeg i fem måneder(...)"* (Ahmed: 02:20). Ahmed fortsætter i interviewet: *"Jeg er meget glad for børnehaven, jeg spillede hver dag bold med børnene, det kunne jeg godt lide"* (Ahmed: 12:09). Det blev tydeligt hos Ahmed, at han gerne ville arbejde i børnehaven igen, hvor han var i praktik, da han godt kan lide at arbejde med børn. Når vi spørger Ahmed, hvad det giver ham at tage på arbejde, fortæller han, at det er rart, fordi han taler med andre mennesker, ser andre og har noget til fælles med dem (Ahmed: 16:16). Ahmed fortsætter i interviewet med at fortælle, at han gerne vil i løntilskud eller i arbejde, for så går dagene med det: *"Det er meget vigtigt for mig at have et arbejde. Det er svært at sidde derhjemme og ikke lave noget,*

så går tiden langsomt. Det er også svært at bo alene, meget svært, meget trist. Jeg laver noget hver dag, laver mad, gør rent, men tiden går stadig langsomt” (Ahmed: 15:25).

Citatet her kan muligvis vise, at det kan påvirke Ahmed psykisk ikke have et arbejde og at han har det bedre, når han er i arbejde. Ifølge Bourdieu beskrives ens habitus som nogle generative grundtanker hos individet, som er med til at styre, hvordan Ahmed f.eks. forholder sig til det at arbejde i Danmark (Bourdieu, 1997: 24). Man kan forestille sig, at Ahmeds tidligere erfaringer i Syrien er med til at forme den måde, han tænker på og forholder sig omkring det at arbejde i Danmark, og kan have en indflydelse på, hvorfor han finder det svært at være uden arbejde i Danmark, da han er vant til en anden tilværelse med job i Syrien (Bourdieu & Wacquant, 2009: 106).

Med udgangspunkt i Ahmeds udtalelse om, at ”det er svært at sidde derhjemme og ikke lave noget”, samt ”det er også svært at bo alene” kan det for Ahmed også handler om, at han savner sin kone og barn, og at arbejdet vil være med til at give ham noget at stå op til. Ovenstående kan dermed tænkes at være et eksempel på, at arbejde vil udfylde hans ensomme hverdag, når hans kone og barn ikke bor i Danmark.

I specialets kapitel ”Arbejde kan forbedre tilværelsen”, præsenterede vi Daniel Sage, som taler om tre risici, der er forbundet med at være arbejdsløs. Ahmed har kun været i praktik i Danmark, men han har haft arbejde i Syrien, og man kan derfor forestille sig, at følelsen af arbejdsløshed er den samme. Sage beskriver, at man kan få det dårligere både fysisk og psykisk ved ikke at være i arbejde (Sage, 2012: 7). Med udgangspunkt i Sage, kan man forestille sig, at det kan påvirke Ahmed psykisk, at være uden arbejde.

I modsætning til Ahmed tegnede der sig et andet mønster hos Yasmin omkring arbejdets betydning. Yasmin har ikke erhvervserfaring fra Syrien, da hun har været i gang med sine studier i Syrien, som hun på grund af krigen ikke nåede at færdiggøre. Men arbejde har altid haft en stor betydning for Yasmin: *”Ja, for jeg har altid arbejdet hårdt, jeg vil meget gerne færdiggøre mine studier, men nu må jeg arbejde, så jeg kan få et godt liv. Min bror er med mig, jeg må være stærk overfor ham, og være et godt eksempel. Jeg kan ikke sige; nej, jeg vil ikke arbejde, det gider jeg ikke, jeg kan ikke lide sproget. Jeg skal være stærk. Jeg vil være stærk og tage et arbejde (...)”* (Yasmin: 22:38). Citatet ovenfor kan ligeledes være et eksempel på, at for Yasmin betyder det at have et arbejde langt mere end blot at få indhold i dagen, som vi så det hos Ahmed. Her handler arbejde i langt højere grad om

stolthed og om at vise, at man er viljestærk. Derudover kan det muligvis også være et udtryk for, at det betyder meget for Yasmin, at hun er et godt forbillede for sin lillebror som hun er flygtet alene med. I Yasmins fortællinger kan man spore, at hendes oplevelse af arbejdets betydning adskiller sig fra Ahmed: *"Jeg vil rigtig gerne arbejde og lave noget, men jeg ved ikke, hvor relevant arbejdet er for mig". Det er ikke det, som jeg synes, er spændende, men det er bedre end ikke at lave noget"* (Yasmin: 20:21).

Yasmin fortæller her, at hun gerne vil arbejde, men at det gerne skal være noget, som har relevans i forhold til hendes uddannelse. Udtalelsen "men jeg ved ikke, hvor relevant arbejdet er for mig", kan tænkes at betyde, at det skal være meningsfuldt og relevant for hende, modsat Ahmed, hvor det var underordnet hvilken form for erhverv, han skulle arbejde med.

Ifølge Bourdieu er ovenstående forskel i hos informanterne naturlig, da ens habitus – ens indgroede meninger, handlinger og holdninger, vil adskille sig fra hinanden, da alle individer har indlejret og erfaret det forskelligt gennem de forskellige liv, som de har levet. Det medfører, at de har en forskellig oplevelse af arbejde og tilværelse i Danmark, idet de tager deres tidligere erfaringer med sig i de nye omgivelser, de befinder sig i (Bourdieu, 1997: 24).

Yasmin fortsætter i interviewet med at fortælle, at hvis hun kunne bestemme, ville hun gerne færdiggøre sin uddannelse og arbejde indenfor det område, hun bliver uddannet indenfor. Samtidig fortæller Yasmin, at: *"Det er ikke noget problem for mig at arbejde i en sushirestaurant. Jeg kan godt lidt at arbejde, og føle jeg gør noget og gør en forskel. Jeg vil gerne prøve alt. Det er også noget stolthed i at kunne forsørge sig selv, det vil jeg rigtig gerne"* (Yasmin: 21:35). Dette citat kan tænkes at være et eksempel på, at et arbejde har en central betydning i forhold til hendes arbejdsidentitet. Set ud fra et arbejdspsykologisk synspunkt, kan dette også være et billede af, at det for Yasmin også handler om, at man realiserer sig selv gennem et arbejde (Plaudan-Müller, 2012: 141). Yasmin fortsætter: *"Vi skal skabe vores liv og klare os selv. Alle har jo brug for at arbejde, det gælder os alle (...)"* (Yasmin: 18:01). Citatet kan også være et eksempel på, at Yasmin her taler ind i tankegangen omkring beskæftigelse og selvforsørgelse, jf. vores problemfelt. Samtidig kunne citatet også være et udtryk for hendes habitus – at hun er vokset op i en kultur, hvor arbejdet er en stor del af hendes identitet.

For informanten Hasan kunne vi også spore et mønster i betydningen af arbejde, som mindede om Yasmins. Adspurgt hvad han gerne vil arbejde med, fortæller Hasan ligesom Yasmin, at han gerne vil arbejde indenfor sin uddannelsesmæssige baggrund, hvis han selv kunne vælge. Han vil gerne arbejde som laborant, dog har han svært ved at se, hvordan Borup kommunes branchepakker kan give ham den mulighed, da branchepakkerne udelukkende omhandler ufaglærte arbejdsopgaver.

I modsætning til Ahmed fortæller Hasan ikke, at hans hverdag vil være trist uden et arbejde. Dette kan være et eksempel på, at Hasan har en anden baggrund og habitus end Ahmed. Hasan har ikke på samme måde erhvervserfaring fra Syrien, som Ahmed har, men har uddannelseserfaring, som Hasan ønsker at fortsætte med i Danmark.

For Hasan betyder det at arbejde også, hvordan han positionerer sig i forhold til andre: *"Ja, sprog, uddannelse, være selvstændig. Jeg gider heller ikke mere få integrationsydelse, for når alle spørger mig, f.eks. mine venner og danske venner, de spørger mig, når jeg mødes med dem: Har du arbejde eller hvad, får du integrationsydelse eller kontanthjælp?"* (Hasan: 25:35). Ovenstående kan være et eksempel på, at Hasan ikke ønsker at blive forbundet med en flygtning på integrationsydelse, men gerne vil have et arbejde, så han ikke forbindes med en flygtning på overførselsindkomst.

Informanten Amir har, som tidligere beskrevet i afsnittet "Relationernes betydning for flygtningenes tilværelse i Danmark", et handicappet barn. Amir fortæller, at det tager mange ressourcer fra ham i hverdagen, at han har et handicappet barn, og det gør, at han ikke har overskud til meget andet i sin hverdag: *"Altså, jeg ved godt, at praktik er godt, men jeg kan ikke overskue det lige nu. Jeg synes, der er mange ting, der fylder, og jeg har ikke energi til det (...)"* (Amir: 09:33). På trods af at Amir fortæller, at han på nuværende tidspunkt ikke har overskud til at komme i praktik, fortæller han også *"(...) Jeg vil gerne i butik, men det er svært, jeg bruger meget tid på mine børn og laver ikke så meget udover det. Men jeg vil gerne arbejde som noget, bare for at lave noget og komme lidt væk fra hverdagen"* (Amir: 04:01). Citatet kan være et eksempel på, at Amir gerne vil arbejde, men i modsætning til f.eks. Ahmed, som oplever, at et arbejde vil udfylde hans tomrum i hverdagen, kan et arbejde for Amir betyde, at "han kommer lidt væk fra hverdagen". I Syrien arbejdede Amir indenfor rengøringsbranchen, og dette erhverv vil han gerne arbejde med i Danmark: *"I butik er der meget rengøring, det vil jeg gerne, for det kender jeg (...)"* (Amir: 07:38). Man kan forestille sig, at det er Amirs tidligere habitus og

erhvervserfaring fra Syrien, som er årsagen til, at han gerne vil arbejde indenfor samme felt i Danmark.

Informanten Zaid fortæller gentagne gange i interviewet, at han har svært ved at være i Danmark, fordi han ikke har et arbejde. Zaid fortæller, at han i Syrien var chef for et transportfirma, hvor han arbejdede i mange år (Zaid: 03:45). I den tid Zaid har været i Danmark, har han været i praktik af to omgange, men det har ikke ført til arbejde endnu (Zaid: 05:19). Zaid fortæller, at han synes, at det er svært at få arbejde i Danmark: (...) *"Jeg elsker at arbejde, men jeg har ikke fået noget arbejde"* (Zaid: 05:10). Ifølge forskeren Daniel Sage, er den tredje risiko ved at være uden arbejde, at den arbejdsløse påvirkes mentalt. Især skam over at være uden arbejde, fylder hos personen samt skam over ikke være en del af fællesskabet på arbejdsmarkedet (Sage, 2012: 8-9). For Zaid, kan det at stå uden arbejde betyde, at han føler skam over, at han ikke kan forsørge sin familie, på samme måde som han kunne da han boede i Syrien. Derudover kan man også forestille sig, at det for Zaid også handler om, at det kan give ham en følelse af at være overflødig og utilstrækkelig (Plaudan-Müller, 2012: 141+147).

I interviewet fortæller Zaid også, at han vil gøre meget for at få et arbejde. Han fortæller bl.a., at det er lige meget, hvilket form for arbejde, det er, og at han er villig til at flytte for at få et arbejde (Zaid: 05:23). Som den eneste af informanterne fortæller Zaid også, at han gerne vil rejse tilbage til Syrien, hvis han ikke får et arbejde: *"Jeg har det ikke godt i Danmark og kan heller ikke gøre det godt for mine børn. I Syrien der arbejdede jeg, spillede fodbold, jeg svømmede, jeg havde penge, og her har jeg ikke nogen penge"* (Zaid:14:05).

Dette citat kan være et eksempel på, at arbejde har været en stor del af Zaid's hverdag i Syrien, og at han har svært ved sin tilværelse i Danmark, da den er uden arbejde. Zaid fortæller også, at hans hverdag primært består af, at han kører sine børn i skole, tager i sprogskole også hjem til lejligheden og se fjernsyn, som adskiller sig meget fra hans tilværelse i Syrien. Man kan derfor forestille sig, at det kan påvirke Amir psykisk, da arbejde var en stor del af hans hverdag i Syrien, og i dag føler han, at han ikke kan "gøre det godt for sine børn". Zaid fortæller endvidere, at han synes, at det er hårdt at bo i Danmark, når han ikke kan arbejde (Zaid:14:05).

For Zaid kan det at haner uden arbejde, tænkes at medføre, at han øger risikoen for depression, da han tidligere har arbejdet meget, og hans hverdag er meget anderledes, end den var i Syrien (Sage, 2012: 8). Med udgangspunkt i habitusbegrebet kan man også formode, at Zaid's tidligere erfaringer og tilværelse i Syrien muligvis kan medføre en

forringelse af hans tilværelse i Danmark, da han ikke her i er job, som han var i Syrien (Bourdieu & Wacquant, 2009: 118).

Mohammed er, ligesom Zaid, Amir og Ahmed, én af informanterne, som også har erhvervserfaring fra Syrien. Mohammed har arbejdet i et medicinalfirma i flere år i Saudi Arabien og fortæller, at han gerne vil arbejde indenfor samme erhvervsområde i Danmark (Mohammed: 07:41). I interviewet fortæller Mohammed, at han gerne vil flytte til en større by som København, da han mener, det vil være nemmere for ham at få et arbejde der (Mohammed: 18:29). Adspurg, hvad det at arbejde betyder for Mohammed, svarer han: *"Hvorfor job? Jamen i alle lande skal man arbejde"* (Mohammed: 46:54). Ud fra dette citat kan man forestille sig, at Mohammed betragter det at arbejde som en normalitet for alle. Når vi spørger mere uddybende til Mohammed, hvad arbejde giver ham, fortæller han: *"Hvis jeg ikke har et job, så ville jeg måske få nogle problemer her og der. Måske ville jeg leve som hjemløs og bede om penge"* (Mohammed: 48:25). Mohammed fortsætter endvidere: *"Danmark er nummer et over det lykkeligste land i verden"* (Mohammed: 48:33). Med udgangspunkt i ovenstående citater kan det muligvis være en indikation på, at Mohammed mener, at arbejde kan give ham en økonomisk stabilitet, samtidig med at arbejde kan gøre ham lykkelig. Mohammed taler generelt meget positivt om sit arbejde i Saudi Arabien, som han var meget glad for, hvor han også fik en høj løn.

Da vi talte med Mohammed, havde han ikke været i praktik endnu, men han skulle snart påbegynde praktik i et solenergifirma, hvor der er brug for at ansætte én som ham til at agere som mellemmand til de arabiske lande. Mohammed skal blandt andet bruge sit arabiske sprog. Mohammed fortæller, at han ser praktikken som et skridt på vejen til sit ønske om at arbejde indenfor sin erhvervs- og uddannelsesmæssige baggrund: *"(...) Men måske har jeg brug for at arbejde her et år eller to år, også derefter kan jeg arbejde med medicin (...)".* Mohammed fortsætter: *"Ja, fordi det er et arbejde, om et år så søger jeg noget andet. Jeg har mange evner i medicinbranchen"*. Ved disse citater, kan man forestille sig, at det har en stor værdi for Mohammed at arbejde, da det også kan give ham rum for at udfolde sine evner (Plaudan-Müller, 2012: 155). Med udgangspunkt i ovenstående, kan man formode, at arbejdets betydning, mening og indhold er særdeles vigtigt for Mohammed, da han ønsker at bruge sin tidligere erhvervserfaring.

På baggrund af ovenstående fortællinger om informanternes tilværelse kan man muligvis uddrage, at et arbejde har en central betydning for alle informanter. I analysen af de seks informanter viste der sig et mønster ved, at det var forskelligt for informanterne, hvad et arbejde betød for dem, og hvordan de håndterede det at stå uden arbejde i Danmark. På baggrund af informanternes fortællinger, kunne vi spore en sammenhæng mellem deres habitus og tilværelse i Danmark; at tidligere erhvervserfaring havde en indflydelse på deres oplevelse af tilværelsen. For de fleste informanter påvirkede det dem negativt at være uden arbejde, f.eks. i form af isolation, utilstrækkelighed, mangel på udvikling og social kontakt.

Opsummerende var der således også en betydelig variation i de fremtrædende træk af arbejdsidentiteten hos informanternes – at arbejdet var centralt for dem alle, men havde forskellige betydninger for informanterne. F.eks. betød arbejdet for Amir, at han kunne komme lidt væk fra sin hverdag, hvor det hos Hasan betød, at han kunne undgå at være på integrationsydelse. Hos Yasmin betød arbejdet, at hun kunne være et forbillede for sin bror, hvor det for Mohammed betød, at han kunne forsørge sin familie, som han gjorde, da han arbejdede i Saudi Arabien. For Zaid og Amir betød arbejdet, at de kunne få en form for indhold i deres hverdag. Selvom arbejdet havde en forskellig betydning for informanterne, påvirkede det således de fleste informanternes tilværelse i Danmark, at de var uden arbejde, da de fra Syrien var vant til at arbejde.

10.2. Flygtningenes uddannelsesbaggrund

I vores empiri viste det sig, at tre af informanterne havde en uddannelsesmæssig baggrund eller var i gang med at uddanne sig i Syrien. De resterende tre informanter havde alle en ufaglært baggrund fra Syrien.

Som beskrevet i teoriafsnittet, viste der sig et mønster og en forskel i forståelsen af integrationsprogrammet, som kunne tænkes at bunde i informanternes uddannelsesmæssige baggrund. I følgende afsnit ønsker vi at fremhæve dette mønster ved hjælp af Pierre Bourdieus begreb om kulturel kapital.

Først vil informanternes uddannelsesmæssige baggrund blive belyst for bagefter at undersøge, om deres kulturelle kapital har en betydning for deres oplevelse af integrationsprogrammet.

Slutteligt ønsker vi at belyse, hvordan informanterne reflekterer og forholder sig til praktik, da vi fandt mønstre, som indikerede, at de havde forskellige refleksioner omkring praktik, som kunne tænkes at bunde i deres kulturelle kapital.

10.2.1. Flygtninge med uddannelse

Mohammed er den eneste af informanterne, som er færdiguddannet. Han har en bachelor i kemi og en diplomuddannelse i analytiske kemikalier fra Syrien. Mohammed fortæller, at han har arbejdet indenfor medicinbranchen i Saudi Arabien fra 2008, hvor han også påbegyndte sin master, men nåede ikke at gøre den færdig, da han flygtede til Danmark i 2013 (Mohammed: 03:45). Mohammed fortæller endvidere, at hans mål er at arbejde i Novo Nordisk i Danmark, og han mener, at han har gode chancer, da han har mange års erfaring fra medicinalbranchen. For Mohammed er uddannelse vigtigt. Han fortæller, at det også var én af grundene til, at han flygtede til Danmark: *"Jeg kom hertil for mine børns skyld, ikke for mig men for mine børn. Jeg arbejdede nemlig i Saudi Arabien, hvor jeg arbejdede med kemikalier og fik høj løn. Men hvorfor tog jeg ikke min familie til Saudi Arabien? – ja, det gjorde jeg ikke, fordi hvis min familie kom, ville mine børn også have problemer med uddannelse i Saudi Arabien. Fra mine børn er 5, og til de bliver 24 år, så bliver de uddannet i islam. Hvis de f.eks. har to timers undervisning i matematik, så har de også to timers undervisning i islam. Så det vil blive et problem for dem at blive uddannet, som de kan i Danmark"* (Mohammed: 01:03:32). Ud fra dette citat kan man forestille sig, at uddannelse har en central betydning for Mohammed. I stedet for at hans familie flyttede

til Saudi Arabien, hvor Mohammed opholdte sig, valgte de i stedet at flygte til Danmark, da han mener, at der er bedre uddannelsesmuligheder.

Det kan også tænkes, at andre faktorer har gjort sig gældende for Mohammeds valg, men ud fra ovenstående citat kan det tyde på, at uddannelse betyder meget for Mohammed. Mohammed fortæller endvidere også, at hans søskende også har uddannelse og arbejde i Danmark (Mohammed: 20:05). Man kan formode, at uddannelse altid har været en del af Mohammed og hans families værdier, hvilket kan være årsagen til, at han mener, det er vigtigt, at hans børn får en uddannelse. Ifølge Bourdieu besidder Mohammed høj kulturel kapital, som skal forstås *som både en kropslig og materiel kapital*. Kulturel kapital adskiller sig dog fra materiel kapital, da det ikke er alle, som kan afkode den kulturelle kapital. Kulturel kapital er noget, Mohammed besidder, da det er noget, som han har investeret i, ved at han har taget en uddannelse (Wilken, 2010: 68).

Yasmin har, ligesom Mohammed, også en uddannelsesmæssig baggrund. Yasmin nåede dog ikke at færdiggøre sit studie i Syrien. I to år havde hun studeret økonomi i Aleppo. Yasmin fortæller, at hun blev i Syrien så længe, hun fandt det sikkert, og flyttede meget rundt i tiden op til, at hun flygtede, i håb om at hun kunne gøre sin uddannelse færdig (Yasmin: 01:50). Yasmin ønsker, ligesom Mohammed, at få et arbejde indenfor sin uddannelsesmæssige baggrund (Yasmin: 22:39).

Informanten Hasan havde, ligesom Yasmin, også påbegyndt sin uddannelse i Syrien. Hasan nåede dog heller ikke at færdiggøre sit studie i Damaskus i Syrien. Han havde i et år læst til at blive laborant. Hasan fortæller, at han også ønsker at færdiggøre sin uddannelse eller påbegynde en ny til sygeplejerske (Hasan: 02:10). Bourdieu har også lavet en række undersøgelser på uddannelsesområdet, hvor det viste sig, at individer, som besad en højere kulturel kapital, havde bedre forudsætninger for at lære og omgås andre, end individer som havde en lavere kulturel kapital. Samtidig viste hans undersøgelse også, at disse personer, som investerede i kulturel kapital, generelt klarede sig bedre end dem uden uddannelse (Bourdieu, 1997: 37-38). Hvis man omskriver Bourdieus teori til vores empiri, kan man forestille sig, at informanterne Hasan, Yasmin og Mohammed, som alle har en højere kulturel kapital, kan have bedre forudsætninger for at klare sig, ikke kun i sprogskolen, men kan have lettere ved at forstå integrationsprogrammet. I sidste ende kan det muligvis også have betydning for deres tilværelse i Danmark, idet de måske forstår integrationsprogrammet og indsatserne bedre.

10.2.2. Flygtninge uden uddannelse

I modsætning til informanterne, Mohammed, Yasmin og Hasan, har Ahmed, Zaid og Amir ikke nogen uddannelse fra Syrien. Ahmed er ufaglært og har arbejdet som lastbilchauffør i Syrien. Zaid er også ufaglært og har arbejdet som chef for et transportfirma i Syrien, mens Amir arbejdede i et rengøringsfirma i Syrien.

Hvor vi hos informanterne Mohammed, Yasmin og Hasan så, at de ønskede at fortsætte med at arbejde inden for det felt, de er uddannet i (eller i gang med), viste vores empiri et andet mønster ved Ahmed, Zaid og Amir.

Ahmed fortæller, at arbejdets indhold ikke betyder det store for ham.: *"Jeg vil gerne tage alt arbejde, det er ikke noget problem, bare noget så jeg bliver holdt i gang. Jeg var meget glad for børnehaven"* (Ahmed: 01:55:). For Ahmed kan dette muligvis handle om, at han gerne vil i arbejde her og nu, i modsætning til de ovenstående informanter, som fortæller, at de gerne vil uddanne sig i Danmark. Hvor vi hos Mohammed, så at uddannelse var årsagen til, at han valgte at flygte til Danmark, så hans børn kunne få en uddannelse, viser vores empiri noget andet hos Ahmed: *"Nu er hun lille, så jeg ved ikke rigtig om fremtiden for hende. Det må hun selv finde ud af. Hun bestemmer, hvad der skal ske. Jeg bestemmer ikke. Hvis hun vil i skole, kan hun det, hvis hun ikke vil i skole, er det også fint nok"* (Ahmed: 11:55). Citatet her kan være et eksempel på, at Ahmed ikke på samme måde som Mohammed har interesse i, at hans datter skal tage en uddannelse, idet han udtaler, at *"hvis hun vil i skole, kan hun det, hvis hun ikke vil i skole, er det også fint nok"*.

For informanten Zaid er det også underordnet, hvilket form for arbejde, han får i Danmark, så længe han får et arbejde. Zaid fortalte følgende, da vi spurgte ham, om han ønskede at arbejde indenfor transportbranchen: *"Ja det vil jeg gerne, men om det er chauffør, arbejde som maler eller andet. Det er lige meget. Det vil ikke være noget problem for mig. Jeg vil også gerne flytte for arbejde, til København hvis det er"* (Zaid: 05:23). Endvidere fortæller Zaid også, at han er frustreret over, at han ikke er i arbejde, og at han gerne vil rejse tilbage til Syrien, hvis det kan sikre ham et job (Zaid: 14:05).

For Amir er det, ligesom hos Zaid og Ahmed, underordnet hvilken form for erhverv han ender med at arbejde i: *"Det kan være det hele. Det er ikke så vigtigt for mig, hvor det er henne, bare det er et arbejde"* (Amir: 10:46). Omkring uddannelse fortæller Amir: *"I Syrien kunne jeg heller ikke lide at gå i skole, jeg synes det er svært, jeg kan ikke finde ud af det"*

(Amir: 14:50). Amirs forudsætninger for at uddanne sig kan i forvejen være hæmmet af, at han i Syrien havde svært ved at gå i skole. Ifølge Bourdieu, kræver det noget særligt at tage imod uddannelse. Han mener, at det er nemmere at tage "imod" en uddannelse for personer, som tidligere har stiftet bekendtskab med uddannelse, eller er vokset op i en familie med høj kulturel kapital, da det er blevet en del af dennes habitus. Ud fra dette kan man tænke sig, at Yasmin, Hasan og Mohammed vil have lettere ved at være en del af integrationsprogrammet, da de muligvis vil have lettere ved at forstå det på baggrund af deres uddannelsesmæssige baggrund.

Opsummerende tegnede der sig et mønster ved, at informanterne med en lav kultur kapital, havde et mere kortsigtet perspektiv på deres tilværelse, end informanterne med en højere kulturel kapital. Amir, Zaid og Ahmed ønskede alle at få et job "her og nu", mens Mohammed, Yasmin og Hasan i højere grad havde et mere langsigtet perspektiv på deres tilværelse, idet de ønskede at investere den i form af en uddannelse. Deres forskellige perspektiver på tilværelsen, kan man forestille sig, har en betydning for deres tilværelse i Danmark. Informanterne med lavere kulturel kapital vil muligvis have sværere ved at forstå formålet med eventuelle praktikforløb. Dette vil blive uddybet i afsnittet om "Forståelse af integrationsprogrammet kan bunde i forståelse om spillet".

10.2.3. Flygtningenes uddannelsesbaggrund har betydning for tilgangen til praktik

Som vist ovenfor, kunne vi spore en forskel i informanternes tilværelse. Én af forskellene var bl.a., at informanterne med uddannelse havde et andet fremtidsperspektiv end informanterne uden uddannelse, som havde et mere "her og nu"-perspektiv.

I følgende afsnit ønsker vi at belyse, at informanternes kulturelle kapital også har en betydning for deres refleksioner og perspektiv omkring integrationsprogrammet og det at være i praktik.

Da vi interviewede Mohammed, fortæller han, at han snart skal i praktik i et solcellefirma, hvor hans funktion er at agere salgsmænd til de arabiske lande, da Mohammed kan arabisk: *"(...)Men måske har jeg brug for at være her et år eller to år, og så derefter kan jeg arbejde med medicin. I Danmark er medicin også nummer et verden over. Novo Nordisk er nummer et i hele verden"* (Mohammed: 07:41). Mohammed fortsætter senere i

interviewet: *"Ja mandag i næste uge starter jeg i praktik i en måned, efter en måned skal jeg måske i løntilskud i seks måneder, og så herefter får jeg måske et rigtig job"* (Mohammed: 32:20). Mohammeds fortællinger her kan muligvis være et eksempel på, at Mohammed kan se et formål ved at være i en praktik, da han har en formodning om, at det kan føre til et "rigtigt job". Mohammed fortæller flere gange under interviewet, at han har et ønske om at arbejde i Novo Nordisk, og at praktikken derfor kan være vejen frem til hans mål om at få et arbejde der. Man kan derfor forestille sig, at Mohammed er klar over, at man skal investere i det danske sprog og investere i praktik, da det senere kan føre til arbejde inden for det han område, som han ønsker.

Yasmin fortæller følgende omkring praktik: *"(...) Jeg skal ikke have arbejde endnu, men praktik, så jeg lærer sproget endnu mere. Når vi kan sproget og har en masse erfaring, så kan vi få et rigtigt arbejde"* (Yasmin:18:01). Yasmin fortsætter: *"(...) Jeg vil meget gerne færdiggøre mine studier, men nu må jeg arbejde, så jeg kan få et godt liv (...)"* (Yasmin: 18:21). Dette kan, ligesom hos informanten Mohammed også være et eksempel på, at hun har et mere reflekterende syn på praktik. Yasmin fortæller også, at hun er kommet i praktik i en sushirestaurant, men på trods af, at hun ikke ser det som relevant for hendes uddannelsesmæssige baggrund, ser hun det som et step på vej videre til, at hun senere kan komme ud og lære sproget og på et senere tidspunkt få et job (Yasmin: 20:01).

Ligesom informanterne, Yasmin og Mohammed, er det for Hasan også vigtigt at lære det danske sprog. Hasan bruger blandt andet sin fritid på at lære mere dansk udover sprogskolen. Hasan fortæller, at han bruger Youtube for at blive endnu bedre til dansk, da det er vigtigt for ham at lære det danske sprog (Hasan: 02:46). I forhold til praktik fortæller Hasan følgende: *"(...) De siger; hvad vil du gerne i praktik som, som rengøring, eller i butik, eller i køkken (peger på de seks forskellige brancher på tavlen) og der er ikke nogen af dem, der passer på laborant eller sygeplejerske"* (Hasan: 10:55). Man kan forestille sig, at Hasan ikke ønsker at komme i ufaglærte praktikker, da han ikke finder det relevant i forhold til, hvad han ønsker at uddanne sig som. Det kunne dermed være et eksempel på, at Hasan reflekterer over, hvilken form for praktik han skal have, da det skal være en praktik, som han kan spejle sig i.

Informanten Zaid har en anden opfattelse af praktik: *"Jeg synes ikke, det er godt. Jeg snakker også med min sagsbehandler om det, hvorfor jeg kun kommer i praktik, praktik,*

praktik” (Zaid: 18:25). Zaid fortæller også flere gange i interviewet, at han synes, det er svært at få arbejde i Danmark, og at de praktikker, han har været igennem, ikke har ført til arbejde. I lighed med Zaid oplever informanten Amir også, at praktikken er en hæmsko, og forstår ikke, hvorfor han ikke blot kan komme i arbejde. Hverken Zaid eller Amir har en uddannelsesmæssig baggrund fra Syrien, og man kan forestille sig, at dette kan ligge til grund for deres opfattelse af praktikken, da de har et mindre reflekteret fremtidsperspektiv end f.eks. Yasmin.

Med udgangspunkt i ovenstående kunne vi således spore et mønster omkring informanterne med uddannelsesmæssig baggrund og dem uden en uddannelse. Forskellen lå i, at nogle af informanterne med en højere kulturel kapital havde et mere reflekterende syn på, hvad praktik kunne være medvirkende til. Endvidere havde disse informanter et mere langsigtet perspektiv på deres tilværelse i Danmark, end informanterne med en lavere kulturel kapital.

På baggrund af ovenstående, kan man formode, at informanternes uddannelsesmæssige baggrund kan have en betydning for deres opfattelse af integrationsprogrammet – at dem med højere kulturel kapital måske kan få en bedre tilværelse, da de tænker langsigtet og gerne vil investere i en ny uddannelse i Danmark. Både Yasmin og Hasan ønsker at investere i deres fremtid i form af en uddannelse, hvilket man kan forestille sig, ville forbedre deres tilværelse og hverdag, modsat Zaid og Amir som udelukkende vil i arbejde.

10.3. Forståelse af integrationsprogrammet kan bunde i forståelsen om spillet

I dette afsnit ønsker vi at undersøge informanternes forståelse af integrationsprogrammet, og hvordan de oplever det at være i praktik. Dette ønsker vi, for at undersøge, hvilken betydning deres forståelse har for deres tilværelse i Danmark. Vi fandt i vores empiri mønstre, som viste, at informanterne forstod og oplevede integrationsprogrammet forskelligt, og vi ønsker derfor at undersøge dette.

I sidste afsnit kunne vi spore at deres uddannelse havde en betydning for deres tilgang til praktik, hvor vi i nærværende afsnit ønsker at analysere, hvordan informanterne forstår doxa i forhold til integrationsprogrammet, og slutteligt hvordan de forstår doxa i samtalen med deres sagsbehandler.

10.3.1. Oplevelse og forståelse af praktik

Udover at vi kunne se, at uddannelse er noget, der vægtes højt hos Mohammed, så bemærkede vi også under interviewet, at Mohammed i forvejen havde meget viden omkring Danmark og integrationsprogrammet. Undervejs i interviewet tager Mohammed sin telefon frem og viser et klip på sin telefon, hvor han er i arabiske nyhedsmedier og udtaler sig om, hvordan det er at være flygtning i Danmark. Både sproget og underteksterne var arabiske, og da vi spurgte Mohammed, hvad han fortalte til de arabiske nyhedsmedier, fortalte han, at han ikke mente det var godt at være flygtning i Danmark. Han understreger, at det ikke handler om ham selv, men at det generelt handler om, at flygtninge ikke har særlig gode levevilkår i Danmark (Mohammed: 40:06). Han uddyber dette med at fortælle, at det var anderledes i Danmark før: *"På Facebook har jeg over 10.000 venner, og så kender jeg mange, der synes, de får meget lidt i kontanthjælp. For to år siden var Danmark nr. et for flygtninge. Da der kom en ny integrationslov, så blev alt forandret. Kontanthjælpen blev mindre"* (Mohammed: 41:19). Han fortsætter senere i interviewet: *"Ja for to år siden, var du en måned i praktik og så løntilskud bagefter, og efter løntilskud så kom du i job, og så havde en familie ikke brug for ekstra penge til hjælp"* (Mohammed: 44:46).

Med udgangspunkt i citaterne ovenfor, kan man forestille sig, at Mohammed i forvejen har haft en viden omkring integrationsydelsen og integrationsprogrammet i Danmark, og at han er kritisk omkring, hvordan integrationsprogrammet er for en flygtning i dag.

Mohammed understreger dette med, at ydelsen ikke hænger sammen med leveomkostningerne i Danmark. Han ridser op, at man skal bruge penge på transport, bolig og mad: *"Det er okay for at have i en kort periode 1- 2 år, men hvis folk ikke arbejder, så bliver det et problem. Nummer et, det med penge og nummer 2, at det er meget svært at få job. Hvis jeg skulle have arbejde før, var det nemmere at få, nu er det praktik i Bilka. Bilka tager omkring 20 mennesker i praktik i 3 mdr. plus 3 mdr. plus 3 mdr."* (Mohammed: 43:10). Citatet ovenfor kan være et eksempel på, at Mohammed ikke er tilfreds med den nye lovændring og integrationsprogrammet i Danmark. Det kan også være et eksempel på, at Mohammed synes, den måde, flygtninge skulle integreres på tidligere, var bedre, da han ikke mener, at de mange praktikker fører til job.

Ifølge Mohammed ville en flygtning få en stabil økonomi og have en bedre hverdag, hvis man havde et arbejde (Mohammed: 43:10). Når Mohammed taler om praktik i Danmark, henviser han til Bilka, som Borup Kommune har et samarbejde med omkring virksomhedspraktik. Mohammed oplever, at der er mange flygtninge, som er i "Bilka-praktikker", som i sidste ende ikke fører til arbejde.

Mohammeds fortællinger omkring sine oplevelser af praktik kan muligvis være et eksempel på, at Mohammed sætter spørgsmålstejn ved den doxa, som er forbundet til, hvordan flygtninge skal integreres i Danmark. Hans fortællinger kan være eksempler på, at han forholder sig kritisk til integrationsprogrammet og mener, det kunne forbedres.

"I Syrien er der ikke noget system. Hvis du ikke arbejder, så har man problemer. I Danmark er det anderledes, der er et system i Danmark. Det er anderledes" (Mohammed: 50:23). Ved at Mohammed sammenligner Danmark og Syrien, kan det muligvis være et eksempel på, at han er klar over, at der er forskellige systemer, og at han kommer fra et system, der ikke minder om Danmark. *" (...) Nu siger systemet, at jeg skal i praktik"* (Mohammed: 50:30). Med "systemet" kan man forestille sig, at Mohammed forbinder det med integrationsprogrammet, og det kan være et eksempel på, at han er klar over, at der er nogle regler, som han skal følge. Mohammed udtrykker sig meget klart og flere gange i interviewet omkring, hvordan han mener, at integrationsprogrammet tidligere var for en flytning: *"Ja for to år siden var du en måned i praktik og så løntilskud bagefter, og efter løntilskud så kom du i job, og så havde en familie ikke brug for ekstra penge"* (Mohammed: 44:46). Samtidig med dette fortæller Mohammed også: *"Ja mandag i næste uge starter jeg i praktik i en måned, efter en måned skal jeg måske i løntilskud i seks måneder, og så herefter får jeg måske et rigtig job"* (Mohammed: 32:20:). Ovenstående citater kan være et

eksempel på, at selvom Mohammed ikke er socialiseret ind i et velfærdssystem som i Danmark, forstår han alligevel spillereglerne omkring integrationsprogrammet. På trods af, at Mohammed som vist ovenfor, forholder sig kritisk omkring integrationsprogrammet, kan man ifølge Bourdieus teori om doxa formode, at Mohammed potentielt kan blive en "god spiller", da han følger spillets regler, idet han accepterer, at han skal i praktik (Bourdieu & Wacquant, 2009: 223). Man kan forestille sig, at fordi Mohammed har boet i Danmark i flere år end de andre informanter, er disse praktikker blevet en del af hans hverdag. Selvom han forholder sig kritisk til praktikken, kan det være et tegn på, at han alligevel accepterer doxa, fordi "praktikken" er værd at spille for (Bourdieu, 1997:152).

Mohammed er dog ikke den eneste af informanterne, som forholder sig kritisk omkring integrationsprogrammet og praktik.

Informanten Hasan fortæller: *"Ja, altså, det er også, fordi alle skal i praktik og lære mere dansk, men hvis jeg har fået en praktik, så er der heller ikke nok tid til, at jeg skal komme i skole, eller måske komme om aftenen, men det er ikke særlig godt at lære om aftenen. Det er dansk, matematik, og det er modul 1, 2, 3 og 4. Alle er samlet om aftenens undervisning"* (Hasan: 20:55). Dette citat kan være et eksempel på, at Hasan ikke oplever, at kombinationen mellem praktik og sprogundervisning er optimal. Ifølge Bourdieu sætter Hasan således spørgsmålstegn ved spillets regler i integrationsprogrammet. Han sætter spørgsmålstegn ved de eksisterende regler, men ikke til hele integrationsprogrammet, da Hasan fortsat gerne vil blive i Danmark. Ifølge Bourdieu, kan man forringe sin fremtid ved at være meget kritisk overfor det felt man begår sig i. Dette kan i sidste ende medføre, at man ikke er en del af fællesskabet (M. Järvinen, Pierre Bourdieu 2007, :336-337).

Følgende citat viser, at Hasan accepterer, at han skal i praktik: *"(...) Det er godt med praktik fra kl. 08-16 eller 15, og så bagefter gå til skole fra klokken 16 til natten. Det passer ikke så godt. For så har jeg kun tre-fire timer om natten til at læse, og det er ikke særlig godt, jeg vil også gerne slappe af. Jeg er også træt efter arbejde"* (Hasan: 21:34). Man kan derfor forestille sig, at Hasan, på trods af at han er kritisk omkring praktik, accepterer doxa omkring praktik, fordi han ønsker at være en del af fællesskabet.

I modsætning til Mohammed og Hasan fortæller informanten Amir, at han ikke ønsker at komme i praktik, men i stedet gerne vil arbejde: *"Jeg vil gerne arbejde i butik, men lige nu kan jeg ikke overskue det. Jeg vil ikke i praktik"* (Amir: 07:23). Hos Mohammed så vi, at

selvom han var kritisk omkring praktikforløbene, accepterede han alligevel at han skulle i praktik, og dermed potentielt kunne være en "god spiller". Man kan derfor forestille sig, at Amir risikerer at være en "dårlig spiller", idet han tydeligt modsætter sig doxa, da han udtaler "jeg vil ikke i praktik".

Informanten Zaid fortæller følgende omkring praktik: *"Jeg har været to gange i praktik i Bilka, men jeg har ikke fået noget arbejde der. Jeg elsker at arbejde, men jeg har ikke fået noget arbejde. Det er på grund af systemet i Danmark, at jeg ikke har arbejdet med noget. Det er praktik, praktik og praktik"* (Zaid: 05:25). Som vi så det hos informanten

Mohammed, kan dette citat være et eksempel på, at Zaid stiller sig kritisk omkring integrationsprogrammet og mener, at det er systemet i Danmark, der er årsag til, at han ikke er i job. Zaid fortsætter: *"(...) Jeg havde det godt i Syrien, jeg arbejdede meget. Der var ikke noget system som her, og gå til kommunen hele tiden. Jeg er meget træt af systemet her (...) Der er så meget system, system, system her"* (Zaid: 12:22). Man kan forestille, at Zaid kan have svært ved at forstå "spillereglerne" omkring praktik, ved at han fortæller, at det er på grund af systemet, at han ikke har noget arbejde. Samtidig kan det være et eksempel på, at fordi Zaid ikke er født ind i en kultur med en velfærdsstat, som i Danmark, kan han have svært ved at forstå, at det er "systemet", som i sidste ende skal hjælpe ham i job. Ved at Zaid ikke er vokset op i Danmark, kan man forestille sig, at det derfor er naturligt, at han stiller sig kritisk over for det, han ikke kender.

Zaid kommer fra en tilværelse i Syrien, hvor han havde et arbejde og måske oplevede, at det var lettere at få et arbejde. Man kan forestille sig, at det er derfor, at Zaid oplever, at praktikforløbene er meningsløse, og at flygtninge i stedet burde komme i arbejde uden at skulle i praktik først. Som vi så det i afsnittet om "En ny tilværelse i Danmark - en hverdag uden arbejde", fortæller Zaid også, at han overvejer at rejse tilbage til Syrien, hvis han ikke snart kommer i arbejde. Zaid har nødvendigvis ikke samme interesse for at forstå og acceptere doxa, som vi f.eks. så det hos Mohammed.

Bourdieu bruger begrebet "illusio" til at beskrive denne interesse eller relation, en agent vil have for det spil, han er en del af: *"Man spiller nogle spil, som man synes er vigtige og interessante, og grunden til, at man synes disse spil er betydningsfulde, er, at de er blevet sat igennem og bragt ind i ens hovedet, i ens krop i form af det, der kaldes en sans for spillet"* (Bourdieu, 1997:152). Man kan formode, at hvis Zaid ikke finder spillet og doxa omkring praktikken betydningsfyld, kan det medføre en forringelse af hans tilværelse.

Modsat Zaid mener Yasmin, at praktikken er vejen frem til at få et arbejde, og derfor vil hun gerne i praktik: *"Ja selvfølgelig skal vi arbejde, for at få mad og til at overleve, også hvis det er praktik job. Jeg skal ikke have et job endnu, men praktik, så jeg lærer sproget endnu mere (...)"* (Yasmin: 20:21). På baggrund af dette citat, kan man forestille sig, at hun har en større forståelse for doxa, da hun er klar over formålet omkring praktik og forstår, at hun først må i praktik for sidenhen at få et arbejde. Selvom hun i højere grad har en forståelse af doxa, er hun dog også i nogen grad kritisk omkring integrationsprogrammet. Yasmin fortæller, at når hun som flygtning med midlertidig opholdstilladelse skal i praktik, mener hun, at der er nogle udfordringer: *"Men det er svært, for der er mange, som ikke vil have mig, fordi jeg ikke kender min fremtid, og hvor længe jeg er her. Sådan er det for mange os her. Så det er svært"* (Yasmin:19:15). Ud fra dette citat, kan det forstås som, at Yasmin har oplevet at blive valgt fra, idet hun er flygtning på midlertidig opholdstilladelse, og ikke ved hvor længe hun kan være i Danmark. Yasmin fortæller derfor, at hun mener, at hun som flygtning i Danmark også må gå andre veje for at få et arbejde, selvom hun er klar over, at integrationsprogrammet og praktikken burde være med til at give hende et arbejde: *"Det at få danske venner og dansk netværk tror jeg også, er vigtigt. Jeg tror, det kan være svært at få job, hvis man ikke kender folk, fordi så står man mere udenfor"* (Yasmin: 33:19). Citatet kan også være et eksempel på, at Yasmin mener, at man selv må gøre en indsats for at øge sine chancer for at få job. Det mener hun, man kan gøre ved at udvide sit netværk.

10.3.2. Oplevelse og forståelse af mødet med sagsbehandleren

Under interviewene fortalte nogle af informanterne, at de ikke følte sig forstået i mødet med deres sagsbehandler, da de følte, at fokus udelukkende var på at tale om eventuelle praktikforløb. Vi ønsker derfor kort at belyse, om de forstår doxa i samtalen med deres sagsbehandler, og dermed hvilken betydning det kan have for deres tilværelse.

Ved samtalen med sin sagsbehandler, fortæller Hasan: *"Det er okay, men vi taler ikke om de ting, jeg virkelig har brug for at tale om, det er ikke okay (...)"* (Hasan: 07:21). Hasan fortæller, at han bl.a. har brug for at tale omkring sin familie, som han savner, men at han ikke oplever, at der bliver spurgt ind til dette. Det kan være, at Hasan ikke forstår årsagen til, hvorfor der kun tales praktik, når det for ham er vigtigere at tale om andet, som f.eks. savnet efter sin familie. Man kan forestille sig at dette kan påvirke Hasans tilværelse, hvis

han ikke føler sig hørt.

Amir oplever, ligesom Hasan, også, at der mangler fokus på andet i samtalen med sin sagsbehandler: *"Ja, jeg har været til samtale på Jobcenteret. Det er okay at være der, men vi taler meget praktik, og jeg har brug for, at hun hjælper mig med min søn, med hvordan vi kan hjælpe ham. Det er der ingen, som gør. Det er bare arbejde, arbejde, arbejde. Hun har hjulpet med småting med min søn, men jeg ved stadigvæk ikke, hvordan han kan blive hjulpet bedst her, fordi jeg ikke kender tingene endnu"* (Amir: 09:58). Som vi så det hos informanten Hasan, mener Amir også, at der i samtalen med sagsbehandleren skulle være fokus på andet end praktikforløbet. Man kan dermed forestille sig, at Amir ikke er tilfreds med, at der kun bliver talt praktik eller arbejde i hans samtale med sin sagsbehandler. Amir ønsker også, at der kommer fokus på andre ting, såsom hans søn, og hvordan han kan hjælpes.

Amirs udtalelse om at han "ikke kender tingene endnu" kan være et eksempel på, at Amir mener, at han som flygtning i Danmark ikke er bekendt med regler og hjælpemuligheder endnu. Samtidig kan dette også være et eksempel på, at Amir ikke er socialiseret ind i en velfærdsstat, som en etnisk dansker er, og er derfor måske ikke er bekendt med, hvad han kan og skal tale med sin sagsbehandler om, og hertil hvad han kan få hjælp til i hans tilværelse i Danmark. Hvor en etnisk dansker måske er blevet socialiseret ind i en velfærdsstat, kan det tænkes at være anderledes for en flygtning som Amir, som endnu ikke har boet i Danmark længe nok til, at han forstår spillereglerne i velfærdssystemet (Bourdieu, 1997:137).

Omkring samtalen med sagsbehandleren mener Yasmin, ligesom Hasan og Amir, også, at der er fokus på praktik: *"Der er meget fokus på praktik, og på at vi skal finde et arbejde. Vi har ikke så mange penge, så vi har brug for penge for at klare os. Vi skal have flere praktikker, før vi kan finde os et rigtigt arbejde."* (Yasmin: 24:56). Citatet her kan være et eksempel på, at Yasmin oplever samtalen med sagsbehandleren anderledes end Hasan og Amir, da hun synes, det er godt, at der er fokus på praktik, fordi hun mener, at det er springbrættet til at få et arbejde. Sådan havde Yasmin det dog ikke da hun lige var kommet til Danmark: *"Vi talte meget om job hele tiden, som jeg ikke synes passede ind først"* (Yasmin: 13:11). Citatet her kan være et eksempel på, at Yasmin accepterer reglerne omkring praktik og dermed den doxa, der er i samtalen med sagsbehandleren, uden at hun længere sætter spørgsmålstegn ved det. Man kan forestille sig, at Yasmin nu har lært

at spille spillet. Baggrunden for dette kan være, at Yasmin langsomt er begyndt at kende integrationsprogrammet bedre, da hun har boet i Danmark i længere tid, og i den forbindelse, muligvis, er ved at integrere sig ind i en kultur med en velfærdsstat. Dette samme kan muligvis også gøre sig gældende for Mohammed. Mohammed har boet i Danmark i mere end fire år og kender måske derfor velfærdssystemet og integrationsprogrammet bedre end alle informanterne: *"Med sagsbehandleren taler jeg om job. Begge gange taler vi om job, kun job. Min sagsbehandler er glad for mig (...)"* (Mohammed: 28:08). Citatet her kan tænkes at være et eksempel på, at Mohammed kender doxa i samtalen med sin sagsbehandler og ved, hvad der forventes af ham. Hans udtalelse om at hans "sagsbehandler er glad for ham" kan tænkes at illustrere, at Mohammed ved, at han skal være positiv over for integrationsprogrammet, da det er hans sagsbehandler, som sætter dagsordenen for samtalen. Derudover har hans sagsbehandler også myndighed til at træffe afgørelser, som kan have betydning for Mohammeds liv, og dette er han måske bevidst omkring. I sidste ende kan det tænkes at forbedre Mohammeds tilværelse, da han forstår og kender doxa bedre, end f.eks. Amir, som modsætter sig doxa, ved at han ikke ønsker at komme i praktik.

Med udgangspunkt i ovenstående fortællinger blev det tydeligt, at alle informanter havde en forskellig oplevelse og forståelse af praktik og integrationsprogrammet i Danmark. Alle informanter er underlagt en doxa i integrationsprogrammet, men vi kunne spore en forskel i, hvordan de forstod integrationsprogrammet. Det kunne spores at Mohammed og Yasmin havde en bedre sans for spillet, idet de forstod formålet med praktik, modsat Zaid og Amir som havde sværere ved at forstå, hvad formålet var.

Derudover kunne vi spore en forskel mellem Yasmin og Mohammed, som havde en højere kulturel kapital end f.eks. Zaid og Amir, som begge havde en lavere kulturel kapital. Ved at Mohammed og Yasmin havde en bedre forståelse omkring integrationsprogrammet og forstod formålet med praktik, kan det tænkes at medføre, at deres tilværelse i Danmark bliver lettere. Dog skiller Hasan sig ud fra dette mønster, da han har højere kulturel kapital, men samtidig har svært ved at forstå doxa. Dette kan muligvis have en sammenhæng til Hasans unge alder og dét at han er alene, kan have en betydning for at han ikke ønsker at tale om praktik med sin sagsbehandler, men måske hellere vil tale om sin familiesituation.

Man kan forestille sig, at ved at informanterne forstår formålet med de indsatser i

integrationsprogrammet, som de er en del af, kan det tænkes at medføre, at de får en bedre tilværelse i Danmark, modsat de informanter som ikke forstod formålet med praktik. De vil måske have en mere forringet tilværelse, da de er usikre og har sværere ved at forstå det program, som de er en del af. Derudover var der også flere informanter, som udtrykte en frustration over praktik, og dette kan tænkes, at det er på grund af, at de ikke forstår doxa omkring praktik.

Ydermere kunne vi dog se et mønster ved, at alle informanter, uanset deres uddannelsesmæssige baggrund, var kritiske over for integrationsprogrammet. Det var forskelligt, hvad informanterne var kritiske omkring. For de fleste handlede det om praktik – at der enten var for mange praktikforløb, som ikke førte til arbejde, at praktikken ikke var relevant, eller at de bare gerne vil i arbejde. Man kan dog forestille sig, at det at informanterne måske ikke var bekendte med praktik, inden de kom til Danmark, kan være én af årsagerne til, at de forholder sig kritisk til det, da de ikke kender til det. Ifølge Bourdieu er der en risiko forbundet med, når informanterne sætter spørgsmålstegn ved praktik. De kan blive udelukket fra "spillet", da de muligvis vil blive betragtet som en "dårlig spiller" af de andre i feltet, da de modsætter sig doxa.

10.4. Beskæftigelsestankegangens præg på flygtningenes forståelse af integration i Danmark

I følgende afsnit ønsker vi at analysere informanternes udtalelser omkring arbejde og det at lære det danske sprog, da vi i interviewene fandt det påfaldende, at alle omtalte disse to emner på samme måde. Som tidligere analyseret, har informanternes habitus, kulturelle kapital samt arbejdsidentitet muligvis en betydning for deres opfattelse af og oplevelse af integrationsprogrammet, som i sidste ende kan tænkes at have en betydning for deres tilværelse. Vi ønsker i dette afsnit at analysere, at deres fortællinger ikke nødvendigvis bunder i deres arbejdsmæssige eller uddannelsesmæssige baggrund, men at informanterne ubevidst kan blive præget til at tale om og tænke beskæftigelse og sprog på en bestemt måde. Det vil vi med Pierre Bourdieus begreb symbolsk vold og informanternes fortællinger analysere.

10.4.1. *"Jeg tror, det bedste for en flygtning vil være at komme i job, job for alle"*

Informanten Amir har ikke været i praktik endnu, da han har fortalt, at han ikke kan overskue det på grund af sin handicappede søn. Amir fortæller, at han synes, der er for meget fokus på praktik og for lidt fokus på hans søn i samtalen med sagsbehandleren. Alligevel udtrykker han flere gange under interviewet, at praktik er godt, og at det er godt for ham at komme ud på en dansk arbejdsplads: *"Altså, jeg ved godt, at praktik er godt, rigtig godt for mig"* (Amir: 09:33). Dette citat kunne vidne om, at Amir som den dominerede part ubevidst accepterer, at praktik vil være positivt for ham, selvom man kan forestille sig, at Amir reelt ikke ved, om praktik er godt eller dårligt for ham, da han aldrig har prøvet at være i praktik (Bourdieu & Wacquant, 2009: 188). Samtidig kunne det være et eksempel på, at Amir i samtalen med sin sagsbehandler har fået at vide, at praktik er en god ting for ham.

Det samme kan tænkes at gøre sig gældende ved informanten Zaid: *"Jeg elsker at arbejde i Danmark"* (Zaid: 06:11). Zaid har aldrig prøvet at arbejde i Danmark, og derfor er hans udsagn interessant. Citatet kunne muligvis være et eksempel på, at Zaid ureflekteret tager antagelsen om, at det er godt at arbejde i Danmark, for givet og finder det naturligt at arbejde. Zaid vil ifølge Bourdieu være underlagt symbolsk vold (Bourdieu & Wacquant, 2009: 152).

Ligesom hos informanten Zaid, kan man endvidere forestille sig, at han har en positiv indstilling til beskæftigelse i Danmark, da han ubevidst ved, at han skal være "gode venner" med sin sagsbehandler, da det er den person som har myndigheden til at træffe afgørelser for Zaid.

Denne positive indstilling over for sin sagsbehandler syntes vi også at kunne spore hos informanten Mohammed. Mohammed nævner flere gange i interviewet, at han er meget glad for sin sagsbehandler, og at hun også er meget glad for ham: *"Min sagsbehandler er glad for mig, at få et job, det har jeg brug for hjælp til"* (Mohammed: 28:08).

Han fortæller bl.a., hvordan han har sendt mange ansøgninger og været på jobmesser, som hans sagsbehandler var glad for: *"Hun ser på Jobnet, jeg har sendt 100 ansøgninger til forskellige firmaer. For to uger var jeg i København i Forum, hvor alle virksomheder kommer, det er hun glad for, jeg gør"* (Mohammed: 29:13). Citatet her kan forstås ud fra flere perspektiver. Man kan både forstå citatet, som at Mohammed meget gerne vil i job og gør en masse aktivt for at øge sine muligheder for at få et arbejde, men det kan også tyde på, at Mohammed ved, at der er en række krav, som han skal opfylde, og at det er bedst at opfylde disse, så han holder sig gode venner med sin sagsbehandler. Man kan forestille sig, på baggrund af Mohammeds høje uddannelsesniveau og kulturelle kapital, at han oprigtigt ønsker at finde et job, som matcher hans kompetencer, men at han også ubevidst optager forventningerne om, at han selvfølgelig gerne vil have et job. Både Zaid og Mohammeds fortællinger, mener vi, kan være et eksempel på, at de begge ubevidst ved, at de bliver nødt til at agere efter sagsbehandlerens spilleregler og forståelse af praktikken, da det er sagsbehandleren som er den dominerende. Sagsbehandleren har, som den dominerende, magten til at definere, hvad der er rigtigt og forkert, og hvordan virkeligheden skal forstås (Bourdieu, 1997: 191).

Ydermere mener informanten Hasan også, at arbejde er det vigtigste for ham at opnå, ligesom de andre informanter. Dog adskiller Hasan sig lidt ved, at han udtrykker, at han er klar over, at arbejde er noget, som har stor betydning i Danmark: *"Hun snakker om, at alle skal i arbejde. Det er meget vigtigt i Danmark, det er arbejde"* (Hasan: 13:49). Citatet her kunne være et eksempel på, at Hasan er klar over at det bliver forventet fra ham, at han skal i arbejde. Samtidig kan det også være et eksempel på, at Hasan taler ind i den neoliberale tankegang omkring selvforsørgelse, jf. vores problemfelt. Mohammed nævner

også flere gange, at det vigtigste for ham og for alle andre er at få et arbejde: *"Jeg tror, det bedste for en flygtning vil være at komme i job, job for alle"* (Mohammed: 46:36). Dette citat kunne potentielt ses som et eksempel på symbolsk vold, da Mohammed direkte udtaler, at det vigtigste for en flygtning er at komme i arbejde. Da vi efterfølgende spørger, hvorfor han syntes dette, svarer han: *"Hvorfor job, jamen i alle lande skal man arbejde og klare sig selv"* (Mohammed: 46:54). Vi finder udtalelsen interessant, da han må have fået denne holdning et sted fra, og måske ubevidst har accepteret den som værende gældende og definerende. Adspurg, hvorfor han tænker, at job er vigtigt, fortæller Mohammed ikke, hvilke positive gevinster et arbejde kunne medføre, men siger blot, at i alle lande skal man arbejde og klare sig selv. Man kan forestille sig, at Mohammed her taler ind i tankegangen omkring kravet om selvforsørgelse. Derudover kan man forestille sig, at det at Mohammed gentager vores spørgsmål efterfulgt af et "jamen", potentielt kan illustrere den symbolske vold, da det undrer ham, at vi overhovedet sætter spørgsmålstegn til, hvorfor arbejde er vigtigt.

Endvidere udtaler Mohammed også, at alle – både flygtninge og danskere – skal arbejde: *"Hvis man er syg eller sådan, er det ikke noget problem, for så kan man ikke arbejde, men hvis man ikke er syg, så skal man arbejde"* (Mohammed: 49:36). Udtalelsen her kunne ligeledes tænkes at være et eksempel på de kollektive forventninger, som Mohammed ubevidst har indoptaget - at alle skal i arbejde.

"Jeg har været i praktik mange gange nu. Jeg vil meget gerne finde et job. Jeg skal arbejde" (Ahmed: 14:14). Således udtaler Ahmed sig, omkring sine tanker vedrørende praktik.

Udsagnet "jeg skal arbejde" kan igen være et eksempel på, ligesom hos de øvrige informanter, at Ahmed ubevidst har underlagt sig forventningerne til, hvordan han, ligesom Amir, Mohammed og Zaid skal forholde sig i forhold til arbejde.

Endvidere fortæller Ahmed, at det er meget vigtigt for ham at have et arbejde. Ud fra begrebet symbolsk vold kan man forestille sig, at Ahmeds udtalelse bygger på nogle spilleregler og forventninger, som Ahmed ubevidst har underkastet sig, uden at være klar over det, fordi han ubevidst har accepteret disse (Bourdieu & Wacquant, 2009: 188). Dog udtaler Ahmed efterfølgende, at det vil give ham rigtig meget at få et arbejde, fordi han finder det trist at gå alene derhjemme: *"Det er svært at sidde derhjemme og ikke lave noget, så går tiden meget langsomt. Det er meget svært, meget trist"* (Ahmed: 15:25). Selvom Ahmeds udtalelse om, at det er vigtigt for ham at have et job potentielt kan bygge på

symbolsk vold, fordi det ubevidst er noget, som han har fået at vide, at han skal mene, kan det samtidig også være, at Ahmed virkelig ønsker sig et arbejde, fordi han er træt af at gå derhjemme, som vi også har belyst i kapitlet "En ny tilværelse i Danmark – en hverdag uden arbejde" omkring Ahmeds arbejdsidentitet. Det ene behøver ikke at udelukke det andet, men kan være en blanding af begge.

Informanten Yasmin fortæller også, at det for hende er vigtigt at få et arbejde og klare sig selv: *"Jeg vil rigtig gerne arbejde, for at få mad og til at overleve, men også fordi vi selv skal skabe vores liv og klare os selv. Jeg skal være stærk og arbejde. Alle har jo brug for et arbejde, det gælder os alle"* (Yasmin: 18:01). Citatet her, mener vi, kan være et eksempel på symbolsk vold, da Yasmin udtaler, at "vi selv skal skabe vores liv og klare os selv". Det kunne trække spor i form af symbolsk vold, da Yasmin ubevidst har indoptaget tankegangen om, at man skal være selvforsørgende. Dog udtaler Yasmin, at det samtidig er vigtigt for hende at være et godt forbillede for ham: *"Min lillebror er med mig, jeg må være stærk over for ham og være et godt eksempel. Jeg kan ikke sige; nej, jeg vil ikke arbejde, det gider jeg ikke, jeg kan ikke lide sproget. Jeg skal være stærk"* (Yasmin: 22:38). Ligesom Ahmed kan Yasmins udtalelser muligvis vise, at det ikke kun drejer sig om, at hun indirekte er blevet præget til, at hun skal ønske sig et job, men at hun oprigtigt gerne vil arbejde, fordi hun ønsker at være et godt forbillede for sin bror. Med udgangspunkt i citatet kan man forestille sig, at Yasmins udtalelse om at være "et godt eksempel" kan bunde i symbolsk vold, da hun forbinder et godt eksempel med at være positiv indstillet over for at arbejde og lære dansk. Dette kan muligvis illustrere, at Yasmin, ligesom de andre fem informanter, er den dominerede, uanset deres kulturelle kapital eller deres habitus.

10.4.2. "Jeg har brug for at snakke godt dansk for at få et job. Det er det vigtigste"

Som vist ovenfor, har vi kunne spore et mønster hos alle vores informanter – at de taler meget positivt omkring praktik og arbejde. Nogle af informanterne har ikke prøvet at være i praktik, men udtalte sig stadig positivt omkring dette, mens andre også mente, at det at få et job var det vigtigste for en flygtning i Danmark. I vores empiri tegnede der sig også et andet mønster, som mindede om, at informanterne ubevidst har indoptaget nogle forforståelser omkring, hvad der er afgørende for få et arbejde i Danmark. Alle

informanter talte om, at hvis de blot lærte det danske sprog, så vil de få et arbejde i Danmark, dette uden at reflektere yderligere omkring andre barrierer, som kunne besværliggøre, at de fik et arbejde.

Følgende citat kan være et eksempel på, at informanten Amir har fået af vide fra sin sagsbehandler eller sprogunderviseren, at det vigtigste for ham er at lære dansk, da han så vil have lettere adgang til det danske arbejdsmarked: *"Jeg tror, det er vigtigt at lære sproget, så han også lettere få arbejde og forstå andre"* (Amir: 19:03). Dette kan muligvis vise, at Amir fra sin sagsbehandler eller underviser har fået at vide, at hvis han blot forbedrer sine danske sprogkundskaber, vil han kunne få et arbejde. Ud fra Pierre Bourdieus begreb om symbolsk vold kan det være et eksempel på, at Amir har accepteret denne vold, som udøves mod ham, præcis fordi han ikke opfatter det som vold (Bourdieu & Wacquant, 2009: 152). Det samme gør sig gældende for informanten Zaid. Zaid fortæller, at hans eneste og største barriere for at komme i beskæftigelse er hans sprog: *"Jeg snakker med min sagsbehandler om det. Jeg fortæller hende, at jeg søger job via JobNet, men jeg har ikke fået noget arbejde. Hun siger, at jeg snakker for lidt dansk. Hvis jeg snakker godt dansk, så vil jeg få et arbejde, siger hun"* (Zaid: 06:20). *"Hvis jeg ikke kan dansk, så kan jeg ikke arbejde"* (Zaid: 20:48). Zaid har, ligesom Amir, fået den opfattelse, at hans sprogkundskaber er den eneste udfordring for at komme i arbejde. Ovenstående citater tyder på, at Amir og Zaid ubevidst har accepteret, at sproget er den eneste barriere, der står mellem dem og arbejdsmarkedet, og hvis de blot nedbryder denne barriere, vil de få det job, de ønsker. Ingen af dem reflekterer yderligere over, hvad der ellers kunne besværliggøre en tilknytning til arbejdsmarkedet.

Yasmin fortæller, at hun snart skal påbegynde en praktik i en sushirestaurant. Hun ser frem til at møde nye mennesker, men udtaler følgende: *"Jeg vil rigtig gerne i arbejde og lave noget, men jeg ved ikke, hvor relevant arbejdet er for mig"* (Yasmin: 20:21). Yasmin har studeret økonomi, og dette citat kan muligvis indikere, at hun stiller sig skeptisk over for, hvorfor hun skal i en praktik, som hun ikke finder relevant. Man kan dog forestille sig, at Yasmin, ligesom Amir og Zaid, ubevidst har indoptaget, at gode sproglige kompetencer i dansk er den vigtigste indikator for at få et job: *"Men jeg accepterer, vil gerne ud og lære sproget, så jeg kan få et rigtigt arbejde på et tidspunkt"* (Yasmin: 21:15). Citatet her ser vi som et eksempel på symbolsk vold, som også Yasmin ubevidst er blevet påvirket af.

Ovenstående citater kan begge være et eksempel på, at Yasmin stiller sig kritisk over for sit praktikforløb, men at hun alligevel ubevidst accepterer det, fordi hun muligvis tænker, at det er de bedste forudsætninger, hun har for at lære dansk, udover sprogskolen.

Senere i interviewet nævner Yasmin ligeledes, hvad hun mener, sproget kan medføre:

"Når vi kan sproget og har en masse erfaring med det, så kan vi få et rigtigt arbejde"

(Yasmin: 18:01). Citatet her kan igen være et eksempel på den symbolske vold omkring sproget, som Yasmin ubevidst er blevet påvirket af (Bourdieu, 1997: 188). Mohammed fortæller også, at han mener, at sproget er vigtigt for hans adgang til arbejdsmarkedet:

"Jeg har brug for at snakke godt dansk for at få et job. Det er det vigtigste" (Mohammed: 29:35).

Mohammed nævner under interviewet ikke noget om, at han også har en uddannelse, som kan hjælpe ham med at få et arbejde. Han er klar over, hvilket job han ønsker, men udtaler ikke, at hans uddannelsesmæssige baggrund kan gøre det lettere for ham at finde et job. Det er heller ikke sikkert, at det vil være tilfældet, men vi fandt det interessant, at også Mohammed var meget optaget af sine sproglige begrænsninger, og ikke hvilke kvalifikationer han ellers besad. Dette kunne muligvis være et eksempel på, at Mohammeds kulturelle kapital, samt hans arbejdsmæssige habitus har måske ikke en stor betydning for, hvorvidt Mohammed formår at stille sig kritisk over for den symbolske vold, som han er underlagt i sine møder med sagsbehandleren og sprogunderviseren.

Ahmed fortæller, ligesom Mohammed, at det vigtigste er at komme i arbejde. Han udtaler, at det vigtigste for ham lige nu vil være at komme i praktik, for det vil forbedre hans muligheder for at lære dansk: *"Det vigtige er at lære dansk og så komme i arbejde"*

(Ahmed: 29:45). Citatet her kan, ligesom med de øvrige informanter, muligvis være et eksempel på symbolsk vold, da Ahmed ubevidst har accepteret påstanden om, at hvis han blot forbedrer sine sproglige kompetencer, vil det forbedre hans muligheder for at få et arbejde.

Gennem interviewet taler Hasan, ligesom Amir, Zaid, Yasmin, Ahmed og Mohammed, om at bedre sprogkompetencer er det vigtigste, for at forbedre mulighederne for at få et job:

"Nej, jeg synes, det er rigtig godt for at lære sproget, fordi du møder mange kunder og snakker med kollega. Alle taler dansk, det er bedst med dansk" (Hasan:15:09). Man kan forestille sig, at Hasan også har fået at vide, at sproget er den vigtigste faktor for at få et job, og hvis han lærer dansk, vil han have lettere ved at komme i beskæftigelse. Hasan

taler muligvis ligesom de øvrige informanter også ind i et regelsæt, som sagsbehandleren har defineret, og som han ubevidst tager for gode varer uden at reflektere over det (Bourdieu, 1997: 188-191).

Med udgangspunkt i ovenstående fortællinger fra informanterne, kan det tyde på, at informanterne ikke er blevet oplyst om andre faktorer, som kan udfordre deres mulighed for at komme i beskæftigelse, som i sidste ende kan være hæmmende for deres muligheder for at få et arbejde.

Alle informanter, uanset alder, køn og uddannelsesmæssig baggrund, beskrev det danske sprog som den største udfordring for at komme i beskæftigelse, og flere af dem mente, at når de fik bedre sproglige kompetencer, ville det i sidste ende kunne føre til et job. Man kan derfor forestille sig, at alle informanter, uanset deres habitus eller kulturelle kapital, muligvis er underlagt symbolsk vold, da ingen af dem sætter spørgsmålstegn ved "sproget" som den eneste adgangsgivende faktor, for at de kan komme i arbejde i Danmark. Ingen af dem taler om eventuelle andre udfordringer, der kan være ved, at de som etniske minoriteter vil i arbejde.

11.0. Konklusion

Med udgangspunkt i besvarelsen af specialets hovedproblematik, som belyser hvilken betydning det beskæftigelsespolitiske fokus i integrationsprogrammet, har for de syriske flygtninges oplevelse af tilværelsen i Danmark, ønsker vi i det følgende, at præsentere undersøgelsens hovedfund. Det følgende kapitel indeholder en konklusion omkring specialets forforståelse, og herefter en kombineret konklusion, opdelt efter analysens fire afsnit, som vil belyse pointer fra vores fund i analysen.

11.1. Specialets forforståelse

Da vi påbegyndte dette speciale, havde vi en forforståelse omkring, at beskæftigelsesfokusset i integrationsprogrammet medførte at flygtninge følte sig presset ud i beskæftigelsesorienterede tilbud, såsom praktik. Vi havde en forforståelse om, at flygtningene havde traumer med sig, fra deres oplevelse med krig, og at de ikke var ressourcestærke til at begynde i en praktik. Vores empirifund viste dog noget andet. Specialets informanter ønskede alle at komme i arbejde, nogle for at få indhold i hverdagen, andre for at være et godt forbillede for deres familie. Fælles for alle var, at de ønskede at finde et arbejde.

Vores forforståelse har dermed ændret sig, da vi er blevet konfronteret med vores egne fordomme omkring flygtninge. Dog vælger vi ikke at afkræfte vores forforståelse, da vi ved anvendelse af doxa og symbolsk vold, fandt frem til at informanterne kan tale ind i beskæftigelsestankegangen på integrationsområdet, som belyst i problemfeltet.

11.2. Flygtningenes relationer og tidligere arbejdsliv har betydning for tilværelsen i Danmark

Vi finder i analysen, at det har en betydning for informanternes tilværelse i Danmark, om de har deres nære familie i Danmark eller ej. Informanterne Ahmed, Hasan og Yasmin, der ikke har deres familie i Danmark, udtrykte savn til deres familie i Syrien, hvorimod informanterne Mohammed, Zaid og Amir, som alle har deres familie i Danmark, ikke følte sig ensomme eller isolerede. I analysen finder vi dog, at Yasmin, som ikke har familie i Danmark, forsøger at gøre andet for at få indhold i sin hverdag, hun tager f.eks. i fitnesscentret for at få sine tanker over på noget andet. Både Hasan og Yasmin giver også udtryk for, at de gerne vil påbegynde en uddannelse i Danmark, som man kan formode vil øge deres sociale kapital og nedbringe deres afsavn og følelse af ensomhed. Udover at

familien og deres nære relationer har betydning for informanternes tilværelse i Danmark, kan vi uddrage fra analysen, at informanternes tidligere erhvervserfaring i Syrien har en betydning for deres tilgang til arbejde i Danmark.

I undersøgelsen ser vi, at de informanter som er vant til en hverdag med arbejde fra deres hjemland, har svært ved at have en tilværelse i Danmark uden arbejde. Informanten Zaid giver bl.a. udtryk for, at han overvejer at rejse hjem til Syrien, hvis han ikke får et arbejde. Samtidig finder vi, at det påvirker informanterne psykisk i deres hverdag, når de ikke har et arbejde, bl.a. ved at de føler sig frustrerede og utilstrækkelige.

Med udgangspunkt i Bourdieus habitusbegreb kan vi også spore en sammenhæng mellem informanternes habitus og deres tilgang til arbejde i Danmark. Vi ser, at arbejde har en forskellig betydning for alle informanter; for nogle informanter er arbejde med til at give dem rum for udfoldelse, hvor det for andre informanter blot handler om at have noget at stå op til.

11.3. Med eller uden uddannelse – det gør en forskel for flygtningenes tilværelse i Danmark

I analysen finder vi, at alle informanter har en forskellig uddannelsesmæssig baggrund fra Syrien. Tre af de informanter, som vi interviewer, har en uddannelsesmæssig baggrund eller er påbegyndt en uddannelse i Syrien. De tre øvrige informanter er ufaglærte, med erhvervserfaring fra Syrien. Ved hjælp af Bourdieus begreb om kulturel kapital kan vi uddrage, at deres uddannelsesmæssige baggrund har en betydning for, hvordan informanterne forstår og oplever integrationsprogrammet og praktikforløbene i Danmark. Informanterne Mohammed og Yasmin, som begge har en uddannelsesbaggrund, ser et praktikforløb som værende nødvendigt for at lære dansk og på sigt få en uddannelse eller arbejde inden for deres uddannelsesbaggrund.

Informanterne Zaid og Ahmed, som begge er ufaglærte, ser praktik som værende en hæmsko, da de "bare" gerne vil i arbejde.

På baggrund af ovenstående finder vi således, at informanterne med uddannelse har et mere langsigtet perspektiv på deres tilværelse i Danmark end informanterne uden uddannelse. Ifølge Bourdieu vil de informanter, som besidder høj kulturel kapital, have bedre forudsætninger for at klare sig i f.eks. sprogskolen. Vi finder således belæg for at konkludere, at informanterne med uddannelsesbaggrund vil klare sig bedre og have en bedre tilværelse i Danmark, da de i højere grad forstår formålet med

integrationsprogrammet og samtidig gerne vil investere i en uddannelse, som man kan formode vil gøre deres tilværelse bedre i Danmark.

11.4. Forståelse af integrationsprogrammet bunder i flygtningenes forståelse af spillereglerne

Ud fra vores analyse finder vi, at informanterne oplever integrationsprogrammet forskelligt. Vi finder, at informanterne har en forskellig oplevelse og forståelse af praktik og integrationsprogrammet i Danmark, og at dette har en sammenhæng til deres uddannelsesmæssige baggrund. Med udgangspunkt i Bourdieus begreb om doxa finder vi, at f.eks. informanten Mohammed i højere grad forstår spillereglerne omkring integrationsprogrammet og samtalerne med hans sagsbehandler. Han fortæller, at hans sagsbehandler er glad for ham, fordi han formår at leve op til kravene om jobsøgning. Dette ser vi også hos informanten Yasmin, som fortæller, at hun accepterer spillereglerne omkring praktik, for at hun senere hen kan få et arbejde, som hun ønsker. Vi ser det modsatte hos informanterne uden uddannelse, som i højere grad har sværere ved at forstå formålet med praktik og mødet med deres sagsbehandler.

Ud fra vores analyse kan vi således uddrage, at de informanter, som forstår formålet med indsatserne i integrationsprogrammet, kan formodes at få en bedre tilværelse i Danmark, da de accepterer doxa og dermed er en del af fællesskabet. Vi finder derfor overordnet set belæg for at konkludere, at informanterne med en uddannelsesmæssig baggrund vil have en bedre tilværelse i Danmark.

11.5. Flygtningenes forståelse af integrationsprogrammet er præget af beskæftigelses-tankegangen

Vi finder i analysen, at alle informanter uanset deres uddannelsesmæssige baggrund, er underlagt en række kollektive forventninger omkring deres villighed til at få et arbejde, som de ubevidst har accepteret.

I analysen ser vi, at informantens fortælling om det at arbejde i Danmark stort set er identisk, da de alle fortæller, at de gerne vil arbejde, og at det er vigtigt at kunne klare sig selv.

Endvidere finder vi, at alle informanter omtaler sproget som værende den eneste barriere for dem for at få et arbejde, og at hvis de blot lærer dansk, vil de komme i job. Med udgangspunkt i vores analyse finder vi overordnet belæg for at konkludere, at

informanterne taler ind i den neoliberale tankegang omkring arbejde som værende en integrationsfremmende faktor for flygtningene. Informanterne har indoptaget denne "virkelighed" uden at være bevidst omkring det, og derfor kan det tænkes, at deres fortællinger bærer præg af denne tankegang

11.6. Opsummerende

Ud fra vores empiri, konkluderer vi, at informanterne forholder sig forskelligt til det beskæftigelsespolitiske fokus i integrationsprogrammet. Analysen viser, at forskellen i deres oplevelser af integrationsprogrammet, har afsæt i deres arbejds- og uddannelsesmæssige baggrund fra Syrien.

På baggrund af, at de forholder sig forskelligt til integrationsprogrammet, bliver deres oplevelse og forståelse af praktik også forskellig, og det medfører, at de har en forskellig oplevelse af tilværelsen i Danmark. Analysen viser også, at informanterne med en højere kulturel kapital, i højere grad forstår formålet med de beskæftigelsesrettede initiativer. I sidste ende, vil det have en betydning for informanternes sociale og arbejdsmæssige tilværelse i Danmark, da disse informanter lettere formår at interagere i det felt de begår sig i.

12.0. Perspektivering

Som vi har påvist i analysen, bunder flygtningens oplevelser og forståelser af integrationsprogrammet i deres arbejds- og uddannelsesmæssige baggrund. Deres oplevelser med dette program, har en betydning for deres tilværelse i Danmark, da de informanter som i højere grad forstod at agere i feltet, var mindre stressede og frustrerede over praktikforløbene.

Vores analyse viste endvidere, at nogle af informanterne havde længere fremtidsperspektiver, da de ønskede at uddanne sig og derefter finde et arbejde, hvor de andre informanter havde mere kortsigtede perspektiver, og blot ønskede at få et arbejde hurtigst muligt. Det var dog fælles for alle, at de ytrede et ønske om at komme i arbejde – enten nu eller på et senere tidspunkt.

Som beskrevet i slutningen af analysen, fandt vi frem til, at informanterne har indoptaget en række forventninger til hvad de skal tænke og mene, om det at komme i arbejde i Danmark. Samtidig fandt vi også frem til, at alle informanter taler om det at lære dansk på samme måde – at sproget er den eneste forhindring for dem, til at få et arbejde, og hvis de forbedrede deres danskkundskaber ville de komme i job.

På baggrund af ovenstående, syntes vi derfor det kunne være interessant at se på, nogle andre barrierer, som kan tænkes at være en udfordring for om informanterne får et job.

I rapporten "Køn, etnicitet og barrierer for integration", som Karen Dahl og Vibeke Jakobsen har udarbejdet, har de lavet en række undersøgelser, som påviser, at det kan være sværere for etniske minoriteter, at få en tilknytning til arbejdsmarkedet, end en etnisk dansker. De belyser bl.a. en række barrierer, som kan stå i vejen for at etniske minoriteter, får et arbejde. Vi finder det relevant at perspektivere til disse undersøgelser, samt forskerens Anders Ejrnæs ph.d. afhandling "Integration eller isolation", da de begge påviser, at der andre udfordringer, end kun sproget, som kan stå i vejen for at etniske minoriteter får et arbejde.

Alle informanter er etniske minoriteter, og der kan dermed opstå en række barrierer, som kan gøre det mere komplekst for dem at få et arbejde, end en etnisk dansker. Én af disse kan bl.a. være arbejdspladsens forventninger og forestillinger om, hvilke kvalifikationer

de etniske minoriteter har. I rapporten "Køn, etnicitet og barrierer for integration", viser en undersøgelse, at mange danske arbejdspladser har en forventning og forestilling om, at etniske minoriteter, udover at mangle tekniskfaglige og uddannelsesmæssige kvalifikationer, også mangler tilstrækkelige sproglige, sociale og personlige kvalifikationer (Dahl & Jakobsen, 2005: 56).

Man kan derfor forestille sig, at disse "fordomme", kan stå i vejen for at etniske minoriteter, kan få et arbejde, da de bliver betragtet som "de andre" eller som fremmede (ibid.: 59).

Forskeren Anders Ejrnæs, har også beskæftiget sig med barriererne for etniske minoriteters adgang til arbejdsmarkedet. I sin ph.d. har han undersøgt hvilke barrierer, der kan være for etniske minoriteters adgang til arbejdsmarkedet. Han har analyseret hvordan de aktuelle udviklingstendenser på arbejdsmarkedet, påvirker etniske minoriteters mulighed for at få et job. Han finder bl.a. frem til, at netværket har stor betydning for at man kan få et arbejde, da arbejdsgivere oftere ansætter folk, som de allerede har en relation eller kontakt til (Ejrnæs, 2008: 73).

Det kunne f.eks. være gennem allerede ansatte personer, som kender en person, der ville være relevant til jobbet. Ejrnæs mener, at netværket i høj grad er bestemmende for folks forskellige position på arbejdsmarkedet, og at minoriteter ikke har fået opbygget samme netværk, som en etnisk dansker. Det kan, ifølge ham, føre til en etnisk segregering på arbejdsmarkedet, som medfører at etniske minoriteter vil udgøre en større andel af den ufaglærte arbejdskraft i periferien af arbejdsmarkedet (ibid.: 15-16).

I rapporten "Køn, etnicitet og barrierer for integration" refereres der også til undersøgelser, som viser, at etniske minoriteter er overrepræsenteret i bestemte dele af arbejdsmarkedet, og at disse i højere grad end etniske danskerne er placeret i job nederst i stillingshierarkiet, som er præget af usikkerhed og ustabile arbejdsforhold (Dahl & Jakobsen, 2005: 56). Det kan f.eks. være rengøringsjob eller lagerarbejde (ibid.:57).

Overordnet vist, er der en række barrierer for flygtningene i Danmark, som kan gøre det sværre for dem at få et arbejde. Disse barrierer har man ikke taget højde for i integrationsprogrammet, selvom de kan have en stor betydning for, om flygtningene kommer i arbejde.

Vi er dog klar over, at dårlige sprogkompetencer, også kan være en barrierer, for at

flygtningen kommer i job, og ved at flygtningen forbedrer disse, har de bedre chancer for at få et job. Dansk Flygtningehjælp beskriver i rapporten "Undersøgelse af danskkundskabers betydning for flygtninges beskæftigelse", at danskkundskaber og personlige kompetencer er vigtigst, når arbejdsgivere beslutter, om de vil ansætte en flygtning (Flygtningehjælp 2).

Endvidere beskriver de, at sproget kan være en årsag til udfordringer på arbejdspladsen, hvor det ifølge rapporten, især handler om at forstå mundtlige instrukser og at indgå i det sociale fællesskab med kollegaer. Man kan derfor forestille sig, at flygtningen vil have bedre chancer for at få et arbejde, hvis de har gode sprogkundskaber (ibid.: 7).

Vi mener dog stadig at andre barrierer, er ligeså vigtige, for om flygtningen kommer i arbejde, og man kan forestille sig, at der også må være fokus på disse barrierer i integrationsprogrammet, for at flygtningen lettere kan finde et arbejde. Ved at der også kom fokus på ovenstående strukturelle barrierer, kunne det tænkes at medføre at flygtningens muligheder for at komme i job ville øges. I stedet for kun at have fokus på den enkeltes flygtningens motivation ved f.eks. at komme i praktik, skulle man politisk også gøre opmærksom på hvilke samfundsmæssige barrierer, som kan stå i vejen for at flygtningen får et job, udover flygtningens egen motivation.

Referencer

- Alminde, Rikke mfl: *Social analyse og handling*, Hans Reitzels Forlag, 2008.
- Appel Nissen, Maria: *Ph.D. Behandlerblikket*, Aalborg Universitet, 2005.
- Blauenfeldt, Mette, og Vibeke Hallas: MindSpring- gruppeforløb for nyankomne flygtninge i *Socialt arbejde - teorier og perspektiver*, af Jens Guldager og Marianne Skytte, 358-372, Akademisk Forlag, 2013.
- Bourdieu, Pierre: *Af praktiske grunde*, Hans Retzels Forlag, 1997.
- Bourdieu, Pierre, and Loïc Wacquant: *Refleksiv sociologi*, Hans Reitzels Forlag, 2009.
- Brinkmann, Svend, and Lene Tanggaard: *Kvalitative metoder*, Hans Reitzels Forlag, 2010.
- Danmarksstatistik.dk.
- Dahl, Karen, and Vibeke Jakobsen: *Køn, etnicitet og barrierer for integration*, København: Socialforskningsinstituttet (SFI), 2005.
- Denstoredanske.dk
- Ejrnæs, Anders: *Integration eller isolation?*, Nyt fra samfundsvidenskaberne, 2008.
- Flygtningehjælp, Dansk: <https://flygtning.dk/nyheder-og-fakta/nyhedsarkiv/nu-fire-millioner-syriske-flygtninge-i-nabolandene>, 9. juli 2015(senest hentet eller vist den 25. juni 2017).
- FLygtningehjælp, Dansk: <https://flygtning.dk/media/1329727/statusnotat-om-flygtninge-med-traumer.pdf>, oktober 2009 (senest hentet eller vist den 5. juni 2017).
- Flygtningehjælp, Dansk 1.: <https://flygtning.dk/danmark/center-for-udsatte-flygtninge/fakta-om-flygtninge-med-traumer> (senest hentet eller vist den 4. juli 2017)
- Flygtningehjælp, Dansk 2: *Undersøgelse af danskkundskabers betydning for flygtninges beskæftigelse*, 2017.
- Goul, Andersen Jørgen: Medborgerskab under pres, i *Socialt arbejde - teorier og perspektiver*, af Jens Guldager og Marianne Skytte, 86-128, Akademisk Forlag, 2013.
- Højlund, Peter, og Søren Juul: *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*, Gyldendal Akademisk, 2005.
- Honneth, Axel: *Behovet for anerkendelse*, Hans Reitzels Forlag, 2015.
- Insight, LG: *Traumeundersøgelse - undersøgelse af indsatsen for flygtninge med traumer i Danmark*, Social-, Børne og Integrationsministeriet, 2013.
- Integrationsloven 1998: Lov om integration af udlændinge i Danmark, LBK nr. 474 af 01/07/1998.

Integrationsloven 2014: Bekendtgørelse af lov om integration af udlændinge, LBK nr. 1094 af 07/10/2014.

Integrationsministeriet, Udlændinge:

<http://uim.dk/arbejdsomrader/Integration/integrationsgrunduddannelsen>, 7. juli 2017 (senest hentet eller vist den 15. juli 2017).

Integrationsministeriet, Udlændinge- og: *Tal på udlændingområdet 30.04.17*, 2017.

Integrationsministeriet, Udlændinge:

<http://uim.dk/arbejdsomrader/Integration/integrationsprogrammet> 4. april 2016 (senest hentet eller vist den 10. juni 2017).

Järvinen, Margaretha: *Hjemløse flygtninge og indvandrere*, Hans Reitzels Forlag, 2004.

Järvinen, Margaretha: Pierre Bourdieu i *Klassisk og moderne samfundsteori*, af Heine Andersen and Bo Lars Kaspersen, Hans Reitzels Forlag, 2007.

Järvinen, Margaretha, og Nanna Mik-Meyer: *Kvalitativ analyse syv traditioner*, Hans Reitzels Forlag , 2017.

Järwinen, Margeretha, og Nanna Mik-Meyer: *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*, Hans Reitzels Forlag, 2005.

Juul, Søren, og Bransholm, Kirsén Pedersen, *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori - en indføring*, Hans Reitzels Forlag, 2012.

Kvale, Steiner, og Svend Brinkmann: *Interview*, Hans Reitzels Forlag , 2008.

Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration: *Integrationsforskning i Danmark 1980- 2002*, (AMID) af Hedetoft, Ulf mfl, 2002.

Nielsen, Nicolas: *Kommuner: Svært at integrere flygtninge før de er familiesammenført*, www.dr.dk, 2016.

NyIDanmark.dk: <https://www.nyidanmark.dk/da-DK/> (senest hentet eller vist den 2. april 2017).

Olsen, Henning: *Kvalitative analyser og kvalitetssikring*, Sociologisk Forskning, 2003.

Petterson, Karen-Sofie, og Eva Simonsen: *Når anerkendelse ikke er nok - professionsetik og samfundsansvar*, Akademisk Forlag, 2011.

Plaudan-Müller, Lars: *Beskæftigelsespolitik og Socialt arbejde - i teori og praksis*, af Marco Goli og Louise Hansen, 2012.

Sage, Daniel: *Activation, health and well-being: neglected dimensions?*, School af Applied social science, University of Stirling, UK, 2012.

Skytte, Marianne: Indvandringens udfordring af socialpolitikken og socialt arbejde i *Socialt arbejde - teorier og perspektiver*, af Jens Guldager og Marianne Skytte, 328-358, Akademisk Forlag, 2013.

Traume.dk. 14. januar 2014: <http://www.traume.dk/content/forskning-om-arbejdets-betydning> (senest hentet eller vist den 23. marts 2017).

VLAK-Regeringen: *Regeringsgrundlag- For et friere, rigere og mere trygt Danmark*, VLAK-regeringen, 2016.

Wilken, Lisanne: *Pierre Bourdieu*, Roskilde Universitetsforlag, 2010.

Bilag 1 Interviewguide flygtninge

Tema 1: Info om flygtningen	• Navn • Alder • Hvor kommer du fra? • Hvad er din familiære baggrund? (familiesammenført mv.) • Hvordan ser din civil situation ud lige nu? ○ Familiesammenført/ alene/med børn? • Har du en uddannelse fra hjemlandet? ○ Hvis ja, er det noget du ønsker at bruge i Danmark? • Har du arbejdet i dit hjemland? ○ Hvis ja, med hvad? ○ Er det noget du ønsker at fortsætte med at arbejde med i Danmark? • Hvor længe har du været i Danmark? • Har du midlertidig opholdstilladelse? • Har du fået forlænget opholdstilladelse? • Har du fast opholdstilladelse?
Tema 2: Flygtningens hverdag	• Kan du fortælle os hvordan en almindelig hverdag ser ud for dig? ○ Fx hvor ofte besøger du venner? ○ Hvor mange gange besøgte du dem i sidste uge? • Hvad skal du når du får fri i dag fra sprogskolen? • Hvor bor du henne? • Kan du lide at bo der hvor du bor? Kom med eksempler ○ Hvis du kunne vælge, hvor ville du så gerne bo henne og hvorfor? ○ Er det et sted du selv har valgt? ○ Føler du dig tilknyttet til dit område? ○ Hvis nej: hvad tænker du at der skal til, for at du føler dig tilknyttet til dit område? • Har du nogen hobbyer? ○ Noget du interesser dig for? ○ Noget du lavede i dit hjemland, som ville være spændende her? (tur i skoven, sport, film) • Hvis nej: ○ Hvis du kunne vælge og havde mulighed for det, hvad kunne du så tænke dig? • Hvis du har børn: ○ I løbet af sidste uge, har dine børn eller dig være sammen med nogle kammerater? ○ Er dig eller dine børn med i nogle fritidsklubber? (fodbold, håndbold) ○ Hvis nej: er det vigtigt for dig, at dine børn er med i fritidsklubber/aktiviteter?

Tema 3: Flygtningens oplevelse af samtalen med sagsbehandler/virksomhedskonsulent	• Kan du fortælle hvad det er du taler med din socialrådgiver/mentor om? (beskæftigelse, problemer, tanker om tilværelsen) • Hvad synes du er godt ved de emner I taler om i samtalen? • Hvad synes du er mindre godt ved de emner I taler om i samtalen? • Er der noget du synes man mangler at tale om? ○ Hvorfor/hvorfor ikke? Kom med eksempler • Føler du at du bliver lyttet til, med det du fortæller? ○ Evt. tanker som fylder hos dig? ○ Problematikker som fylder mere hos dig? (økonomi, familie) • Hvis du kunne vælge, hvad ville du gerne tale mere om i samtalen?
Tema 4: Indsatser som flygtningen tilbydes i Borup	• Hvilke indsatser er/har du været igennem? ○ Sprogundervisning ○ Praktik/løntilskud ○ Mentor ○ Introprogram ○ Basal viden (indsats) • Hvad synes du om de indsatser du er i gang med? ○ Godt/mindre godt ○ Indsatser du synes der skal være mindre/mere fokus på? • Hvis du kunne vælge, hvilke indsatser tænker du ville være godt for dig? ○ Fokus på hjælp til økonomi, hjælp til familiesammenføring, psykologhjælp m.m.
Tema 5 Flygtningens oplevelse og forståelse af integrationsprogrammet	• Hvor lang tid har du været i integrationsprogrammet? • Kan du fortælle hvad integrationsprogrammet indeholder? • Hvad mener du der er fokus på i integrationsprogrammet? • Hvad er din oplevelse af praktik? ○ Er det godt? Mindre godt? ○ Hvordan føler du det påvirker din hverdag? ○ Uddyb med eksempler • Hvis du skulle bestemme, hvordan ville et godt integrationsprogram være? Og hvorfor? • Hvad tænker du man kan få ud af at komme i arbejde/praktik? ○ Hvad er dine tanker omkring det? • Hvad er vigtigt for dig i din hverdag? (familie, netværk, foreningsliv) • Hvad giver disse ting dig? • Hvilke indsatser/aktiviteter tænker du er vigtige for at etablere sig i Danmark? (sproget, arbejde, fritidsklub, møde danskere). • Er der noget som du savner i integrationsprogrammet? ○ Noget som fylder meget hos dig, som kunne være mere relevant arbejde med? (uddannelse, helbred, familie)

